

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS**

Aušra Dangėlaitienė

**ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS
LIETUVOJE: PALANGOS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Prof. dr. Algis Junevičius

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS
LIETUVOJE: PALANGOS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

Baigiamasis magistro projektas

Viešoji politika (kodas 621L22008)

Vadovas

Prof. dr. Algis Junevičius

Recenzentas

Doc. Gintaras Žilinskas

Projektą atliko

Aušra Dangėlaitienė

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų

(Fakultetas)

Aušra Dangėlaitienė

(Studento vardas, pavardė)

Viešoji politika, II, SMTV-4/4 grupė

(Studijų programa, kursas)

Baigiamojo projekto „Atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimas Lietuvoje:
Palangos miesto savivaldybės atvejis“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 17 m. sausio 9 d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Aušros Dangėlaitienės** baigiamasis projektas tema „Atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Palangos miesto savivaldybės atvejis“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Dangėlaitienė, Aušra. *Implementation of Waste Management Policy in Lithuania: Case of Palanga City Municipality*. Master's thesis in Political Science / supervisor prof. dr. Algis Junevičius. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: 02 S

Key words: waste, waste management policy, waste sorting, The European Union's environmental policy, Lithuania, Legal regulation, principle 'polluter pays'.

Kaunas, 2017. 84 p.

SUMMARY

Master's thesis analyzes one of the four priority areas of environmental protection - waste management policy and its implementation in Lithuania and Palanga municipality. The waste is generated by human activity and is considered to be undesirable substance, therefore, it is a major problem around the world. The increasing volume of waste, which is associated with the country's economic development and increasing public welfare, causes problems in every country because significant amounts of waste are still disposed of in the least acceptable way- they end up in landfills. Therefore, the reduction of waste is essential not only to ensure people's health, but also from economic and environmental perspective. European Union Member States, including Lithuania, are obliged to take preventive measures and to ensure that the waste is treated in such a way that there is no threat to human health and no negative impact on the environment. While implementing waste management policy of the European Union, the Member States must adhere to the order of priority of waste prevention and management. The main objective of waste management policy is the prevention of waste, the implementation of which depends largely on the measures used to raise public awareness of waste prevention and sustainable consumption, as well as on the information which should encourage the holders not only to actively participate in waste management in order to create a healthier and safer environment, but also to make it cost-effective because waste is a major asset, which can be recycled and used to create new products. Therefore, to achieve this it is necessary to recycle. In most European Union countries, recycling waste does not cause any difficulties, but in Lithuania it is a big problem, because due to inappropriate and inactive recycling higher fees are paid for its collection and processing, and the use of secondary raw materials is absolutely discouraged. The problem lies in the waste management system that Lithuania implements regionally. The system itself does not always promote recycling, i.e. it does not grant possibilities for waste holders to sort waste and separate the waste which is suitable for further recycling and reusing from the resulting flow of waste. This is the main reason why significant amounts of waste are still disposed of in landfills. Palanga municipal waste management system is part of Klaipėda municipal waste management regional municipal waste management system. Its uniqueness is determined by the fact that the

specifics of resort life raises a number of requirements: large fluctuations in the amount of collected municipal waste and the population over the year as well as extremely important frequency of collection, in order to avoid negative consequences (unpleasant odors, overloaded containers, etc.). Therefore, the Thesis raises the problem, how waste management policy is implemented in Palanga municipality, as it must be conducted in a manner consistent with the goals, objectives and tasks raised by the European Union and Lithuania. This policy is to be implemented through the measures which provide the residents and the guests with the waste management service which ensures hygiene and environmental requirements. The object of this Master's thesis is waste management policy, while its subject is implementing waste management policy in Palanga municipality. The aim of the Master's thesis is to analyze the waste management policy of Palanga municipality, and in order to achieve this aim, objectives, which define the concept and the basic principles of waste management policy, have been raised. The thesis also analyses waste management policy in the legal regulation as well as the institutional framework and assesses waste management policy conducted by Palanga municipality and provides guidance for its improvement. The first chapter analyzes the waste management policy and the basic principles in the context of sustainable development, the hierarchy of waste management and its principles as well as classification of waste and the most important sources of waste generation. The second chapter identifies the legal regulation of waste management policy of the European Union and the Republic of Lithuania and characterizes the institutional framework of waste management policy. By using the method of analysis of documents and statistical data, the third chapter analyzes the peculiarities of waste management system of Palanga municipality and provides recommendations for its improvement. The method of analysis of statistical data applied while doing the research made it possible to provide relevant information about how the municipality of the town Palanga implements waste management policy, how the waste management tasks, regulated by the state, are carried out, to assess the effectiveness of the measures, which are applied in order to carry out those tasks. The research method applied in the thesis allowed to identify the problems of the waste management system organized by Palanga municipality (waste sorting, the implementation of the principle 'polluter pays', inter-institutional cooperation) and make recommendations for their solution.

TURINYS

SUMMARY	4
LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	8
PRIEDŲ SĄRAŠAS	9
PAGRINDINĖS SĄVOKOS	10
SANTRUMPOS	12
ĮVADAS	13
1. ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS SAMPRATA IR PAGRINDINIAI PRINCIPAI..	16
1.1. Darnaus vystymosi raida ir jos reikšmė	16
1.2. Atliekų tvarkymo hierarchija ir pagrindiniai principai	19
1.3. Atliekų klasifikavimas ir jų susidarymo svarbiausi šaltiniai	23
2. ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR	
INSTITUCINĖ STRUKTŪRA	27
2.1. Atliekų tvarkymo politikos teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje analizė.....	27
2.2. Atliekų tvarkymo politikos teisinės aplinkos Lietuvos Respublikoje identifikavimas.....	31
2.3. Atliekų tvarkymo politikos institucinės struktūros charakteristika.....	37
3. ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO PALANGOS MIESTO	
SAVIVALDYBĖJE TYRIMAS	42
3.1. Tyrimo metodika.....	42
3.2. Tyrimo rezultatų analizė	45
3.2.1. Oficialių savivaldybės dokumentų, reglamentuojančių atliekų tvarkymą, analizė ...	45
3.2.2. Nustatytų atliekų tvarkymo užduočių bei principo „teršėjas moka“ įgyvendinimo analizė.....	50
3.2.3. Palangos miesto savivaldybės vykdomos atliekų tvarkymo politikos vertinimas	68
IŠVADOS	72
REKOMENDACIJOS	74
LITERATŪRA	76
ŠALTINIAI	79
PRIEDAI	85

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Atliekų sąrašo skyriai.....	25
2 lentelė. Regioniniai atliekų tvarkymo centrai.....	39
3 lentelė. Statistinių duomenų šaltiniai.....	44
4 lentelė. Valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys savivaldybėms.....	46
5 lentelė. Savivaldybei nustatytos valstybinės komunalinių biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotys.....	47
6 lentelė. Pašalintų sąvartyne biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekiai.....	53
7 lentelė. Savivaldybės teritorijoje surinktų didelių gabaritų atliekų kiekiai 2011–2015 m.....	57
8 lentelė. Surinktų atliekų, kurių turėtojų neįmanoma nustatyti, kiekiai 2011–2015 m. Savivaldybės teritorijoje.....	58
9 lentelė. Nekilnojamojo turto kadastrė ir registre įregistruotų pastatų Savivaldybėje pagal tikslią naudojimo paskirtį sąrašas.....	60
10 lentelė. Vietinės rinkliavos mokėtojų Savivaldybėje 2011–2015 m. skaičius.....	62
11 lentelė. Subjektų, deklaravusių komunalinių atliekų kiekius, duomenys 2011–2015 m.....	63
12 lentelė. Savivaldybėje apskaičiuotos vietinės rinkliavos ir atliekų tvarkymo duomenys 2011–2015 m.....	65
13 lentelė. Perdirbtų, pakartotinai ar kitaip panaudotų komunalinių atliekų kiekiai 2011–2015 m. Savivaldybėje.....	69

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Politikos gyvenimo ciklas.....	17
2 pav. Darnaus vystymosi komponentai.....	18
3 pav. Atliekų tvarkymo hierarchija.....	20
4 pav. Atliekų tvarkymo sistemos raida.....	21
5 pav. Atliekų tvarkymo ciklas.....	21
6 pav. Surinktų ir pašalintų sąvartyne gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų kiekis 2011–2014 m. Lietuvoje.....	22
7 pav. Surinktų ir pašalintų sąvartyne komunalinių atliekų kiekis 2011-2015 m. Lietuvoje.....	22
8 pav. Atliekų grupės pagal susidarymo šaltinį.....	23
9 pav. Susidarę komunalinių atliekų ir gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų kiekiai 2011–2015 m. Lietuvoje.....	24
10 pav. ES teisės aktų sistema.....	27
11 pav. ES atliekų tvarkymo principai.....	28
12 pav. LR teisės aktų sistema.....	32
13 pav. Atliekų tvarkymo planai pagal lygius.....	33
14 pav. Tyrimo proceso etapai.....	43
15 pav. Mišrių komunalinių atliekų susidarymas Savivaldybės teritorijoje 2015 m. pagal sezoniškumą.....	50
16 pav. Pašalintų sąvartyne ir perdirbtų/ panaudotų komunalinių atliekų kiekiai 2011–2015 m.....	51
17 pav. Savivaldybės teritorijoje surinktų antrinių žaliavų kiekiai 2011–2015 m.....	55
18 pav. Principo „teršėjas moka“ Savivaldybėje įgyvendinimas.....	61
19 pav. Vietinės rinkliavos pajamos Savivaldybėje 2011–2015 m.....	62

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 PRIEDAS. Europos Bendrijos parengtos aplinkos apsaugos veiksmų programos.....	86
2 PRIEDAS. Įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.....	87
3 PRIEDAS. Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo sistemos organizacinė schema.....	88
4 PRIEDAS. Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita (2012 m.).....	89
5 PRIEDAS. Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita (2013 m.).....	90
6 PRIEDAS. Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita (2014 m.).....	91
7 PRIEDAS. Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita (2015 m.).....	92

PAGRINDINĖS SAŲOKOS

Antrinės žaliavos – tiesiogiai perdirbti tinkamos atliekos ir perdirbti tinkamos iš atliekų gautos medžiagos (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Atliekos – medžiaga ar daiktas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Atliekų tvarkytojas – įmonė, kuri surenka ir (ar) veža, ir (ar) naudoja, ir (ar) šalina atliekas, atlieka šių veiklų organizavimą ir stebėseną, šalinimo vietų vėlesnę priežiūrą. Prie atliekų tvarkytojų priskiriami prekiautojai atliekomis ar tarpininkai, vykdantys nurodytą veiklą (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Atliekų turėtojas – atliekų darytojas arba asmuo, turintis atliekų (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Biologiškai skaidžios atliekos – bet kokios atliekos, kurios gali skaidytis ar būti suskaidytos aerobiniu ar anaerobiniu būdu (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Didžiosios atliekos – stambūs buities apyvokos daiktai: baldai, dviračiai ir kitos namų ūkyje susidarančios didelių matmenų atliekos, kurios dėl savo dydžio negali būti metamos į mišrių komunalinių atliekų surinkimo konteinerius. Didžiosioms atliekoms nepriskiriamos statybos ir griovimo atliekos, buityje susidarančios pavojingos, elektros ir elektroninės įrangos atliekos (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos – įmonių veiklos metu susidarančios atliekos, kurios nėra komunalinės atliekos, todėl nebūtinai gali būti tvarkomos savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose (Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 1999).

Komunalinės atliekos – buitinės (buityje susidarančios) ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Komunalinių atliekų tvarkymo paslauga – viešoji paslauga, apimanti komunalinių atliekų surinkimą, vežimą, naudojimą, šalinimą, šių veiklų organizavimą, stebėseną, šalinimo vietų vėlesnę priežiūrą (Lietuvos Respublikos Seimas, 1998).

Nepavojingos atliekos – visokios atliekos, nepriskiriamos pavojingoms atliekoms (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Pakuotė – gražintinas ar negražintinas gaminys iš bet kokių medžiagų, skirtas daiktams, pradant žaliavomis ir baigiant perdirbtais produktais, pakuoti (fasuoti), apsaugoti, tvarkyti, transportuoti ir pateikti vartotojams ar produktų naudotojams (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Pakuočių atliekos – pakuotės ir pakuočių medžiagos, pagal atliekų apibrėžimą priskiriamos atliekoms, išskyrus pakuočių gamybos atliekas (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Vietinė rinkliava – Savivaldybės tarybos sprendimu nustatyta privaloma įmoka, galiojanti savivaldybės teritorijoje, už atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir už atliekų tvarkymą (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Žaliosios atliekos – žaliųjų teritorijų tvarkymo atliekos (šakos, lapai, nupjauta žaliųjų vejų žolė) ir kitos panašios kilmės atliekos, kurias galima kompostuoti namudiniu būdu (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

SANTRUMPOS

EEĮ – Elektros ir elektroninė įranga

EP – Europos Parlamentas

ES – Europos Sąjunga

NTR – Nekilnojamojo turto kadastras ir registras

RATC – Regioniniai atliekų tvarkymo centrai

LR – Lietuvos Respublika

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Šiandien, greta klimato atšilimo keliamo rūpesčio, žmonijai tenka spręsti ir labai svarbų buityje susidarančių atliekų klausimą, kuris apima buitinių atliekų surinkimą, transportavimą, rūšiavimą ir tinkamą jų panaudojimą (Stanaitis, Titova ir Subotkevičienė, 2009, p. 155). Atliekos yra laikomos nepageidaujamomis medžiagomis, kurios dažniausiai susidaro dėl žmogaus veiklos ir yra labai svarbi problema visame pasaulyje. Kiekvienoje valstybėje kyla problemų dėl nuolat didėjančio atliekų kiekio, kuris yra siejamas su šalies ekonomikos plėtra, su visuomenės gerovės augimu, nes didėjant jos perkamajai galiai kyla poreikis gaminti daugiau prekių, todėl jų daugiau ir suvartojama. O visa tai, kas yra pagaminama, po to parduodama ir suvartojama – tampa atliekomis. Susidarančios atliekos niekur nedingsta, tačiau jų kiekis priklauso nuo kiekvieno žmogaus požiūrio į jas, į tai, kaip ir koku būdu atliekos bus tvarkomos, ar jos ir toliau bus šalinamos sąvartynuose, ar bus išmokstama jas tinkamai panaudoti kaip vertingas žaliavas naujiems produktams gaminti (Kručienė, 2013, p. 45). Susidarančių atliekų kiekio mažinimas yra labai svarbus ne tik siekiant užtikrinti žmonių sveikatą, bet ir ekonominiu bei aplinkosaugos požiūriu. Todėl ir Europos Sąjungos valstybės narės (toliau – valstybės narės), tarp jų ir Lietuva, yra įpareigos imtis prevencijos priemonių ir užtikrinti, kad susidarančios atliekos būtų tvarkomos taip, kad nekiltų grėsmė žmonių sveikatai ir nebūtų daromas neigiamas poveikis aplinkai. Valstybės narės privalo laikytis atliekų tvarkymo hierarchijos, pagal kurią pirmenybė turi būti teikiama atliekų prevencijai, po to jų naudojimui, o šalinimas turi būti laikomas paskutiniu žingsniu.

Atliekų tvarkymo politika yra aplinkos apsaugos politikos dalis, kuri apima veiklas, susijusias su atliekų surinkimu, vežimu, jų naudojimu, šalinimu bei šių veiklų organizavimu ir stebėseną, sąvartynų uždarymu, vėlesne jų priežiūra po uždarymo ir kitas veiklas. Šios politikos įgyvendinimas Lietuvoje dabartiniu metu yra viena iš keturių prioritetinių aplinkos apsaugos sričių. Tapdama Europos Sąjungos (toliau – ES) nare Lietuva įsipareigojo laikytis nustatytų atliekų tvarkymo strategijos nuostatų, kurias vykdant ypatingą dėmesį būtina skirti susidarančių atliekų kiekio mažinimui, jų surinkimui, žaliavų antriniam perdirbimui, tinkamam sąvartynų tvarkymui bei kūrimui sistemos, kurioje tvarkomos pavojingos atliekos. Siekdama įgyvendinti minėtus įsipareigojimus, Lietuva yra sukūrusi atliekų tvarkymo teisinę bazę, kuri yra nuolat tobulinama, į ją perkeliama ir ES atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų nuostatos.

Atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo pagrindinis tikslas – atliekų prevencija, kurio įgyvendinimas labai priklauso nuo vykdomų visuomenės švietimo ir informavimo priemonių atliekų prevencijos ir atsakingo vartojimo srityje, nuo pateikiamos informacijos, kuri turėtų skatinti atliekų turėtojus ne tik aktyviai dalyvauti tvarkant atliekas, siekiant sveikesnės ir saugesnės aplinkos, tačiau svarbu, kad tai būtų ir ekonomiškai naudinga, nes atliekos – didelis turtas, kurį galima perdirbti ir panaudoti naujiems produktams kurti. Todėl šiam tikslui pasiekti būtina atliekas rūšiuoti. Daugelyje

ES šalių atliekų rūšiavimas visuomenei yra tapęs kasdieniu reiškiniu ir vyksta jau ne vienerius metus, o Lietuvoje tai yra didelė problema, nes dėl neaktyviai ir netinkamai rūšiuojamų atliekų mokami didesni mokesčiai už jų surinkimą ir tvarkymą bei yra visiškai neskatinamas antrinių žaliavų panaudojimas. Problema glūdi dar ir pačioje atliekų tvarkymo sistemoje, kuri Lietuvoje vykdoma regioniniu principu. Ši sistema ir pati ne visada skatina atliekų naudojimą ir perdirbimą, t. y. nesudaro tinkamų galimybių atliekų turėtojams rūšiuoti atliekas ir atskirti iš susidarančio srauto tas atliekas, kurios yra tinkamos tolimesniam perdirbimui ir panaudojimui. Tai ir yra pagrindinė priežastis, dėl kurios vis dar nemaži atliekų kiekiai yra šalinami sąvartynuose.

Vykdamas ES nustatytus reikalavimus ir siekiant, kad komunalinių atliekų tvarkymo sistema būtų darni, Lietuvoje atliekų tvarkymas yra vykdomas regioniniu principu. Įsteigta 10 regioninių atliekų tvarkymo centrų, kurių tikslas – užtikrinti, kad būtų vykdomos atliekų tvarkymo užduotys, tikslingai panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, savivaldybėse tinkamai organizuojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos. Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo sistema yra Klaipėdos komunalinių atliekų tvarkymo regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis. Ji ypatinga tuo, kad pati kurorto gyvenimo specifika kelia daugybę reikalavimų: dideli surenkamų komunalinių atliekų kiekių skirtumai ir aptarnaujamų gyventojų kiekio svyravimai per metus bei itin svarbus atliekų surinkimo dažnumas, siekiant išvengti neigiamų pasekmių (nemalonių kvapų, perkrautų konteinerių ir t. t.). Todėl, siekiant įvertinti, kaip įgyvendinama atliekų tvarkymo politika, analizei pasirinkta Palangos miesto savivaldybė. Jos vykdoma atliekų tvarkymo politika turi atitikti ES ir Lietuvos keliamus tikslus, uždavinius ir užduotis. Ji turi būti įgyvendinama naudojant tokias priemones, kad savivaldybės teritorijoje gyvenantiems ar atostogaujantiems asmenims teikiama atliekų tvarkymo paslauga užtikrintų higienos ir aplinkosaugos keliamus reikalavimus.

Darbo problema – kaip atliekų tvarkymo politika įgyvendinama Palangos miesto savivaldybėje.

Darbo objektas – atliekų tvarkymo politika.

Darbo dalykas – atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimas Palangos miesto savivaldybėje.

Darbo tikslas – išanalizuoti atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Palangos miesto savivaldybėje.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti atliekų tvarkymo politikos sampratą ir pagrindinius principus.
2. Išanalizuoti atliekų tvarkymo politikos teisinę bazę ir institucinę struktūrą.
3. Įvertinti Palangos miesto savivaldybės administracijos vykdomą atliekų tvarkymo politiką ir pateikti rekomendacijas kaip tobulinti šią sritį.

Darbe taikyti tyrimo metodai. Rengiant magistro baigiamąjį darbą naudoti šie tyrimo metodai: dokumentų bei teisės aktų analizės, aprašomasis, analitinis, mokslinės literatūros, statistinės duomenų analizės. Remiantis dokumentų bei teisės aktų analizės metodu buvo ištirtas ES ir Lietuvos teisinis

atliekų reglamentavimas. Aprašomas, analitinis ir mokslinės literatūros analizės metodai buvo naudoti analizuojant mokslinę literatūrą, internetinius šaltinius aplinkos apsaugos ir atliekų tvarkymo politikos sampratų pagrindimui bei taikyti analizuojant ir aprašant vykdomos atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Lietuvoje, iškylančias problemas, susijusias su ES teisės aktuose nustatytu reikalavimų vykdymu. Atliktos statistinių duomenų analizės pagrindu buvo pateikta aktuali informacija apie vykdomą atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Lietuvoje ir Palangos miesto savivaldybėje bei pateiktos rekomendacijos dėl jos tobulinimo. Atlikta statistinių duomenų analizė sudarė galimybę darbo autoriui atskleisti vykdomą atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Palangos miesto savivaldybėje, padėjo identifikuoti šios politikos problemas ir pateikti išvadas bei rekomendacijas dėl jos tobulinimo.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, santrauka anglų kalba, lentelių, paveikslų ir priedų sąrašai, trys skyriai, išvados ir rekomendacijos. Darbo apimtis – 84 puslapiai, 13 lentelių, 19 paveikslų, 7 priedai. Panaudoti 43 mokslinės literatūros šaltiniai ir 65 teisės aktų ir duomenų šaltiniai. Pirmajame skyriuje analizuojama atliekų tvarkymo politikos samprata ir jos pagrindiniai principai, darnaus vystymosi raida ir jos reikšmė, atliekų tvarkymo hierarchija ir jų principai bei atliekų klasifikavimas, o taip pat ir jų susidarymo svarbiausi šaltiniai. Antrame skyriuje identifikuojama ES ir Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo politiką reglamentuojanti teisinė bazė bei charakterizuojama atliekų tvarkymo politikos institucinė struktūra. Trečiajame skyriuje, naudojant dokumentų ir statistinių duomenų analizės metodus, nagrinėjami atliekų tvarkymo sistemos ypatumai Palangos miesto savivaldybėje. Išanalizavus gautus duomenis pateikiamas vykdomos atliekų tvarkymo politikos Palangos miesto savivaldybėje vertinimas ir rekomendacijos dėl jos tobulinimo.

Darbe naudota mokslinė literatūra: Baltrėnas, P., Butkus, D., Oškinis, V., Vasarevičius, S., Zigmontienė, A. (2008), Baltrėnas, P., Lygis, D., Murauskas, P., Oškinis, V., Šimaitis, R. (1996), Bivainis J. ir Podgaiskytė, V. (2010), Čiegis, R. ir Zeleniūtė, R. (2008), Dagiliūtė, R. (2012), Gražulevičienė, R. (2004), Jociūtė, A. (2013), Kardelis, K. (2002), Lazdinis, I. (sud.). (2008), Naruševičius, V. ir Lazdinis, I. (2011), Parsons, W. (2001), Pasvenskienė, A. ir Pranevičienė, B. (2012), Podgaiskytė, V. (2011), Ragulskytė–Markovienė, R. (2005), Valackienė, A. (2005), Rutkoviėnė, V. M. ir Sabienė, N. (2008), Stanaitis, A. ir Titova, O. (2012), Stanaitis, A., Titova, O. ir Subotkevičienė, R. (2009), Vaišnoras, A. (2011) ir kt.

Darbe naudoti žodynai: Tarptautinių žodžių žodynas. (2008), Politikos mokslų enciklopedinis žodynas. (2007).

1. ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS SAMPRATA IR PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Atliekų tvarkymas Lietuvoje yra prioritetinė aplinkos apsaugos politikos dalis, priskiriama viešosios politikos sričiai. Valstybė, formuodama ir vykdydama šią politiką, siekia savo piliečiams užtikrinti sveiką ir saugią aplinką bei įgyvendinti ES keliamus reikalavimus atliekų tvarkymo srityje. Šiame skyriuje atliekų tvarkymo politika bus analizuojama darnaus vystymosi kontekste, ypatingą dėmesį skiriant atliekų tvarkymo hierarchijai ir pagrindiniams principams, atliekų klasifikacijai bei jų susidarymo šaltiniams.

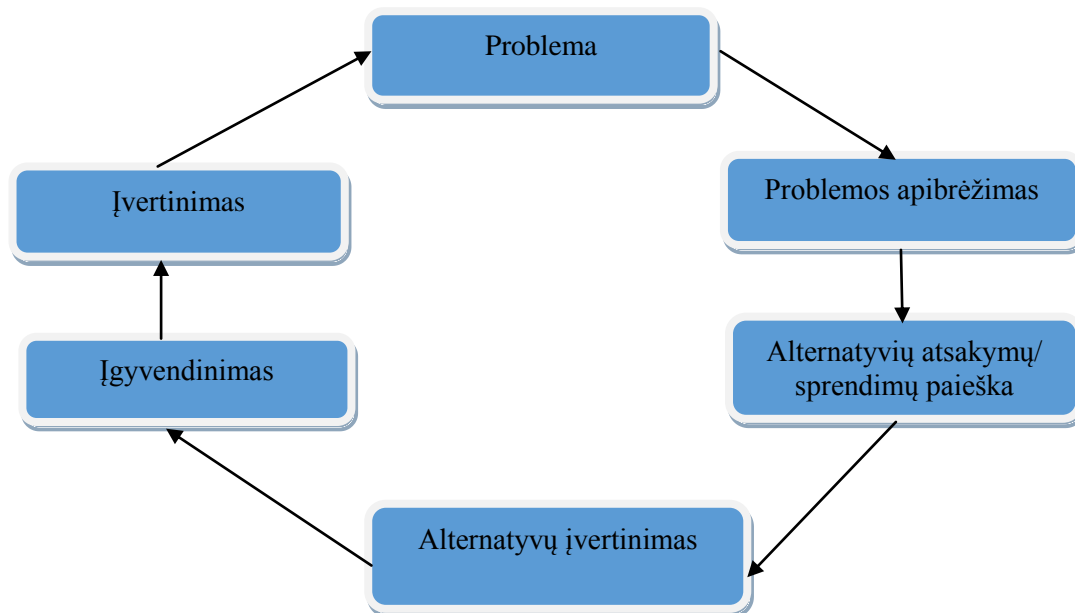
1.1. Darnaus vystymosi raida ir jos reikšmė

Politikos mokslų enciklopediniame žodyne „viešoji politika“ apibrėžiama kaip vyriausybės tam tikrų veiksmų planas arba kursas, kuriuo vadovaudamasi ji siekia spręsti iškylančias problemas ar tam tikrus tikslus (2007, p. 154). Terminas „viešoji politika“, Raipos (2002, p. 11) teigimu, yra naudojamas tada, kai norima apibūdinti valdžios ar oficialių asmenų veiksmus, jų „veiklos kurso pasirinkimą“ priimant sprendimus ir juos įgyvendinant. Tai politika, kurią vykdydamos valdžios institucijos siekia reguliuoti visuomenėje kylančius nesutarimus tarp politiniame procese dalyvaujančių interesų grupių, paskirstyti materialias bei nematerialias vertybes ir paslaugas, reguliuoti biudžetą bei pinigines lėšas. Paprastai viešąją politiką galima suvokti kaip valdžios vykdomus veiksmus, kurie daro įtaką žmonių gyvenimui ir elgsenai.

Viešoji politika gali būti skirstoma pagal įvairius požymius. Ji gali būti pozityvi, kai remiasi teisės normomis, kurių pakanka tinkamai politikai vykdyti, ir negatyvi, kai pasireiškia tuo, kad valdžios institucijos nėra aktyvios, nieko nedaro, nors politiniai sprendimai yra būtini. Kitas svarbus požymis, pagal kurį skirstoma viešoji politika, yra jos skirstymas pagal efekto visuomenei lygmenį. Pagal šį požymį išskiriamos tokios viešosios politikos rūšys: paskirstymo, reguliavimo, savireguliacijos ir perskirstymo politika. Paskirstymo politikai būdinga tai, kad per viešuosius fondus skirstoma parama ir paslaugos įvairioms grupėms, reguliavimo politika pasireiškia tuo, kad individų ar jų grupių elgsena yra apribojama limitais ar taisyklėmis, savireguliacijos politika draudžia ir reguliuoja procesus, tačiau yra pačių grupių, kurioms yra taikomas reguliavimas, remiama, o perskirstymo politika suprantama kaip valdžios taikomos priemonės, kurių pagalba tarp visuomenės grupių yra keičiamas pajamų bei laisvių išdėstymas (Raipa, 2002, p. 12).

Viešoji politika, Parsonso (2001, p. 18) teigimu, taikoma tik toms sritims, kurios yra priskiriamos viešosioms, t. y. tokioms sritims, kurioms yra reikalingas valdžios ar visuomenės reguliavimas. Tai – aplinkosauga, sveikatos apsauga, ekonominė politika, socialinė politika, energetika, teisėtvara, užsienio politika ir kt. Tiriant viešąją politiką, kuri taikoma minėtoms sritims, ypatingas dėmesys yra skiriamas jos rengėjams ir vykdytojams, t. y. valdžios institucijoms, jų politiniam elgesiui, politikos proceso stadijoms, kurios yra susijusios su sprendimų priėmimu bei vykdomos politikos įgyvendinimu. Politikos mokslų enciklopediniame žodyne viešosios politikos

procesas ciklo požiūriu yra apibrėžiamas kaip veiksmas, kuris vyksta etapais: „prasideda darbotvarkės sudarymu ir baigiasi viešosios politikos vertinimu bei grįžtamuoju ryšiu“ (2007, p. 155). Todėl laikytina, kad viešosios politikos procese galima išskirti „keliolika politinio proceso stadijų“ (žr. 1 pav.), nes kiekviena vykdoma politika patiria tuos pačius gyvenimo ciklus (Parsons, 2001, p. 83).

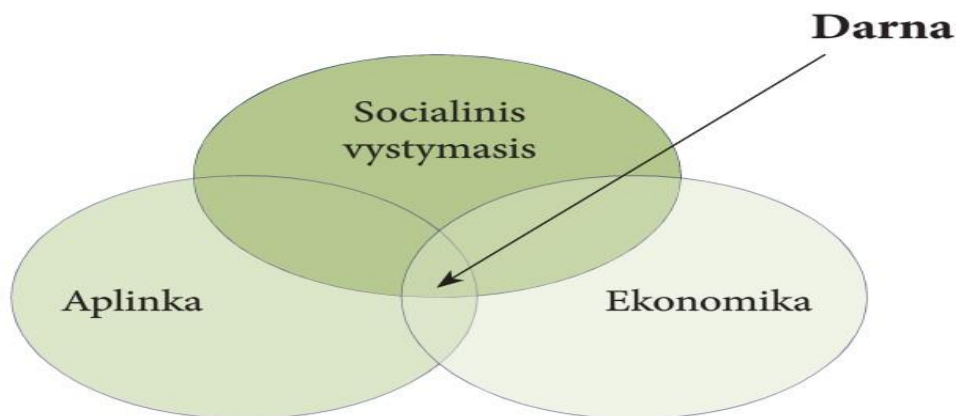

1 pav. Politikos gyvenimo ciklas (Šaltinis: Parsons, 2001, p. 83)

Iš pateikto politikos gyvenimo ciklo stadijų šiame darbe išsamiausiai bus nagrinėjama atliekų tvarkymo politikos, priskiriamos reguliavimo politikai, įgyvendinimo stadija, kuri prasideda priėmus sprendimą (reglamentą, direktyvą, įstatymą, nutarimą ir t. t.). Šiai politikos stadijai būdinga tai, kad politikos įgyvendintojams yra privalu ne tik vykdyti įteisintą viešąją politiką, kurią suformulavo sprendimų priėmėjai, bet yra privalu pasiekti ir jų nustatytą politinį tikslą. Atsižvelgiant į tai, kad atliekų tvarkymo politika yra viena iš prioritetinių aplinkos apsaugos sričių, ji nagrinėtina šios politikos kontekste, kuriai būdingas darnus vystymasis.

„Darnaus vystymosi“ sąvoka pirmą kartą buvo apibrėžta 1987 m. Jungtinių Tautų aplinkos ir plėtros komisijos ataskaitoje „Mūsų bendra ateitis“. Darnus vystymasis suprantamas kaip plėtra, kuri tenkina šios dienos žmonijos poreikius ir nesumažina ateities kartoms galimybių tenkinti savuosius poreikius (Naruševičius ir Lazdinis, 2011, p. 79). Jo koncepciją sudaro trys lygiaverčiai ir glaudžiai tarpusavyje susiję komponentai – ekonomika, aplinkosauga ir socialinė plėtra. Skatinant ekonomikos plėtrą yra stengiamasi kurti lanksčią bei įvairiapusę ekonomiką, kurią plėtojant sukuriamos naujos ir išsaugomos esamos darbo vietos, energetikos srityje skatinamas neatsinaujinančių išteklių keitimas atsinaujinančiais, ieškomi racionaliausi sprendimai planuojant gyvenviečių išdėstymą bei plėtojant viešąjį transportą. Aplinkosaugos srityje – siekiama gerinti aplinką, saugoti gamtos įvairovę, tausoti gamtos išteklius, t. y. efektyviau ir taupiau juos naudoti, mažinti atliekų kiekius, o susidariusias atliekas perdirbti ir kuo didesnę jų kiekį pakartotinai panaudoti. Pažymėtina, kad socialinių reikmių

tenkinimui yra būdinga tai, kad kiekvienam žmogui sudaroma galimybė įgyti pageidaujamą išsilavinimą, dirbti norimą darbą, sudaromos sąlygos gyventi saugioje ir sveikatai palankioje aplinkoje, visuomenės nariams sudaroma galimybė dalyvauti sprendimų rengimo ir priėmimo procedūrose. Visi šie trys išvardyti elementai – ekonomika, aplinkosauga ir socialinis vystymasis, Jociutės (2013, p. 9) teigimu, yra glaudžiai susiję tarpusavyje bei vienas kitą papildo, ir tik visų šių trijų komponentų tarpusavio „sankirta gali būti laikoma darnia“ (žr. 2 pav.).

2 pav. Darnaus vystymosi komponentai (Šaltinis: Jociutė, 2013, p. 10)

Išanalizavus 2 pav. pateiktus darnaus vystymosi koncepcijos elementus, darytina išvada, kad aplinka tiesiogiai veikia tiek ekonominę, tiek ir socialinę politiką. Aplinkos būklės blogėjimas, senkantys gamtiniai išteklių ir dėl aplinkos taršos kylanti sveikatos problema, skatino visuomenę ieškoti priemonių, siekiant suderinti aplinkosauginius, ekonominius bei socialinius poreikius. Veiksmų šioms problemoms spręsti ES buvo imtasi aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Tai mums patvirtina 1972 m. vykusio Jungtinių Tautų konferencija „Žmogaus aplinka“, kurioje pirmą kartą konstatuota darnaus vystymosi sąvoka (nors ji aiškiai neapibrėžta) ir susitarimas, kad aplinką ir vystymąsi reikia valdyti bendrai, o ne kaip atskirus ar skirtingus dalykus, bei suformuluota nuostata, kad būtina kuo efektyviau naudoti gamtos išteklius ir įvertinti daromą poveikį aplinkai. Kad darnus vystymasis ir aplinka tapo prioritetinėmis priemonėmis formuojant tarptautinę, regioninę bei nacionalinę politikas, įrodo ir nuostatos, suformuluotos Europos Bendrijos aplinkos apsaugos veiksmų programose (žr. 1 priedą). Pažymėtina, kad 1980 m. buvo priimtas svarbus dokumentas – Pasaulio apsaugos strategija, kurioje įtvirtinta nuostata, kad gamtos apsauga ir ekonominis vystymasis yra tarpusavyje glaudžiai susijusios sritys, neatskiriamos ir viena nuo kitos priklausomos. Tai paliudija ir pagrindiniai EB aplinkos apsaugos politikos tikslai, nustatyti 1986 m. priimtame Suvestiniame Europos akte, įsigaliojusiam 1987 m. liepos 1 d., dėl kurio į Romos sutartį buvo įtrauktas naujas skyrius „Aplinka“, laikomas svarbiausiu ir pirmuoju EB aplinkos politikos teisiniu pagrindu. Šiuo Suvestiniu Europos aktu nustatyti pagrindiniai principai – teršėjas moka, atsargumo, integravimo, subsidarumo bei prevencijos ir vengimo, kuriais grindžiama ES aplinkos politika, ir į kuriuos EB privalo atsižvelgti, įgyvendindama nustatytus aplinkos politikos tikslus. Pažymėtina, kad 1992 m. vykusioje Jungtinių tautų Rio de

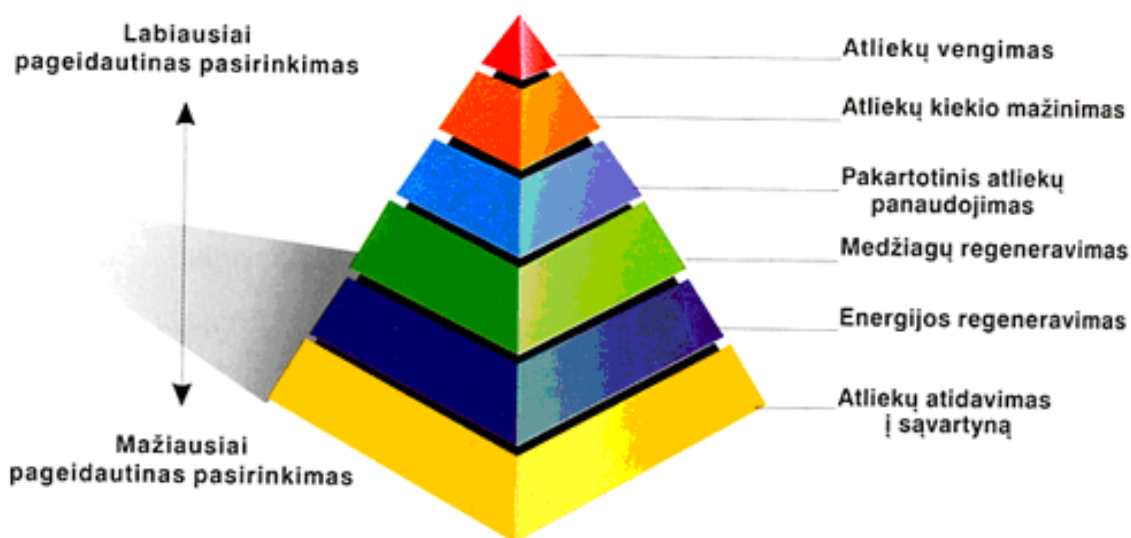
Žaneiro konferencijoje buvo galutinai suformuluotos pagrindinės darnaus vystymosi nuostatos, apimančios tris lygiaverčius komponentus – ekonomiką, aplinkosaugą ir socialinį vystymąsi, bei priimta „Darbotvarkė 21“, kurioje nustatytas darnaus vystymosi veiksmų programos įgyvendinimas. Tolimesniu žingsniu darnaus vystymosi link laikytina 1993 m. lapkričio 1 d. įsigaliojusi Maastrichto sutartis, kuria nustatyta, kad „nepertraukiama plėtra“ yra ES pagrindinis tikslas, o aplinkos politika pripažinta oficialia ES politikos sritimi. Šia sutartimi taip pat nustatyta, kad aplinkos apsaugą privaloma integruoti į kitų politikų apibrėžimus ir įgyvendinimą bei ypatingai akcentuotas prevencinis principas (Čiegis ir Zeleniūtė, 2008, p. 13-14). Pabrėžtina, kad šiuo metu aplinkos politikos teisiniu pagrindu yra laikoma Lisabonos sutartis, įsigaliojusi 2009 m. gruodžio 1 d., kurios 191 straipsnio 2 dalyje nustatyti pagrindiniai principai, kuriais remiantis yra grindžiama ES aplinkos politika, tai – atsargumo, prevencijos, taršos sumažinimo šaltinyje ir „teršėjas moka“ principais.

Išnagrinėjus darnaus vystymosi koncepciją ir jos pagrindą sudarančius komponentus, darytina išvada, kad aplinkos politikai būdingas darnus vystymasis (tai įtvirtinta ir aplinkos apsaugos septyniose veiksmų programose), nes ją formuojant ir įgyvendinant yra siekiama: gerinti žmonių gyvenimo kokybę, saugoti aplinką bei gamtos įvairovę, kuo racionaliau naudoti gamtos išteklius, kuo efektyviau valdyti atliekų susidarymą ir tvarkymą, o ypatingą dėmesį skirti prevenciniam principui.

1.2. Atliekų tvarkymo hierarchija ir pagrindiniai principai

Atliekos, susidarančios žmogaus ūkinėje veikloje ir buityje, yra didelė aplinkos problema ES, o taip pat ir Lietuvoje, todėl jų tvarkymui yra skiriamas ypatingas dėmesys. Atliekų tvarkymas, Bivainio ir Podgaiskytės teigimu, apima technines, teisines, ekonomines, organizacines ir kitas priemones, kurios yra skirtos tvarkyti atliekas pagal tam tikrus reikalavimus. Programoje „Darbotvarkė 21“ konstatuota, kad atliekų tvarkymas, grįstas aplinkosaugos principais, yra svarbiausia priemonė siekiant gerinti ekologinę Žemės būklę, didinti šalių ekonominį konkurencingumą bei visuomenės gerovę (2010, p. 324). Pagrindinis atliekų tvarkymo politikos tikslas – vengti atliekų susidarymo, skatinti jų panaudojimą ir perdirbimą bei pakartotinį naudojimą, siekiant kiek įmanoma sumažinti neigiamą poveikį aplinkai. Atliekų tvarkymas yra vykdomas vadovaujantis hierarchijos principu, kuris įtvirtintas Europos Bendrijų tarybos 1975 m. liepos 15 d. patvirtintoje Bendrojoje atliekų direktyvoje 75/442/EEB, atnaujintoje Europos Parlamento ir ES Tarybos 2008 m. lapkričio 19 d. patvirtinta direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas. Tarptautinių žodžių žodyne žodžio „hierarchija“ reikšmė apibrėžiama kaip „daugiapakopė organizacinė struktūra, kurios grandys, einant nuo viršaus į apačią, sudaro griežtai reglamentuotus pavaldumo ir priklausomybės laiptus“ (2008, p. 298). Laikytina, kad atliekų hierarchinė piramidė yra prioritetų, kurie nustatyti atliekų prevencijos ir tvarkymo teisinėje bazėje, sąrašas (žr. 3 pav.). Labiausiai pageidautinas pasirinkimas atliekų tvarkymo hierarchijoje – atliekų prevencija, kuri yra laikoma svarbiausiu prioritetu, t. y. atliekų vengimas, susidarančių atliekų kiekio mažinimas bei pakartotinis atliekų panaudojimas, o mažiausiai

pageidautinas – atliekų šalinimas sąvartyne. Šį veiksmą leidžiama atlikti tik tuomet, kai nėra jokios galimybės atliekas panaudoti.

3 pav. Atliekų tvarkymo hierarchija (Šaltinis: Gražulevičienė, 2004, p. 52)

Atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose ES teisės aktuose (platesnė analizė pateikta 2 skyriuje) yra nustatyti atliekų tvarkymo principai, prioritetai bei reikalavimai, kurių privalo laikytis valstybės narės savo teritorijose įgyvendindamos atliekų tvarkymo politiką. Jos privalo atliekas tvarkyti taip, kad nebūtų sukeliama grėsmė žmonių sveikatai, kad nebūtų naudojami tokie atliekų tvarkymo procesai ir metodai, kurie galėtų pakenkti aplinkai. Lietuvoje atliekų tvarkymas vykdomas vadovaujantis šiais principais:

1. Hierarchijos principu – didžiausios pastangos skiriamos nustatytiems prioritetams įgyvendinti, t. y. atliekų vengimui, naudojimui ir saugiam jų šalinimui.
2. Gamintojo atsakomybės už pagaminto gaminio poveikį aplinkai principu.
3. „Teršėjas moka“ principu – atliekų tvarkymo išlaidas apmoka atliekų turėtojas, gaminių arba medžiagų, kurias naudojant susidaro atliekos, gamintojas arba importuotojas.
4. Artumo ir pakantumo principu – atliekos turi būti šalinamos arčiausiai esančiame ir tinkamai įrengtame šalinimo įrenginyje (Baltrėnas, Butkus, Oškinis, Vasarevičius ir Zigmontienė, 2008, p. 286-287).

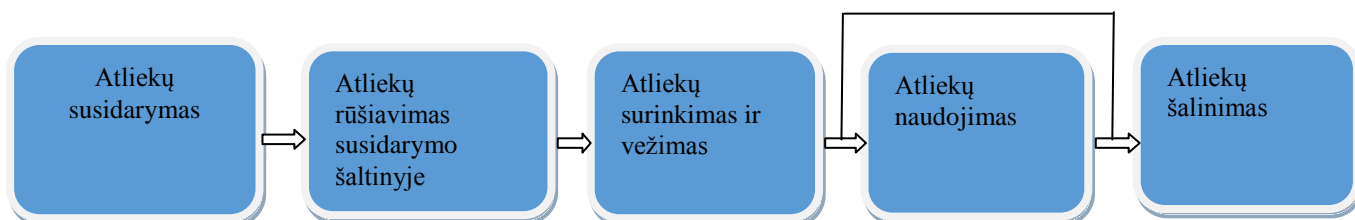
Podgaiskytė, analizuodama atliekų tvarkymo sistemą straipsnyje „Darnus atliekų tvarkymo sistemos vertinimas: kriterijų nustatymas“ (2011, p. 63-64), teigia, kad atliekų surinkimas ir šalinimas buvo praėjusio amžiaus pradžios pagrindinis atliekų tvarkymo tikslas. Vystantis ekonomikai ir augant žmonių gerovei, didėjo susidarančių atliekų kiekiai, sistema buvo papildyta naujomis funkcijomis: antrinių žaliavų rūšiavimu ir pakartotiniu atliekų panaudojimu, todėl keitėsi ir atliekų tvarkymo sistemos tikslai nuo „surinkti ir pašalinti“ link „sumažinti šalinamų atliekų kiekį“. 1992 m. įteisinus darnųjį vystymąsi kaip pagrindinę ilgalaikę visuomenės vystymosi ideologiją, ypatingas dėmesys

skirtas atliekų prevencijai ir principas „nuo lopšio iki kapo“ pakeistas principu „nuo lopšio iki lopšio“ (žr. 4 pav.).

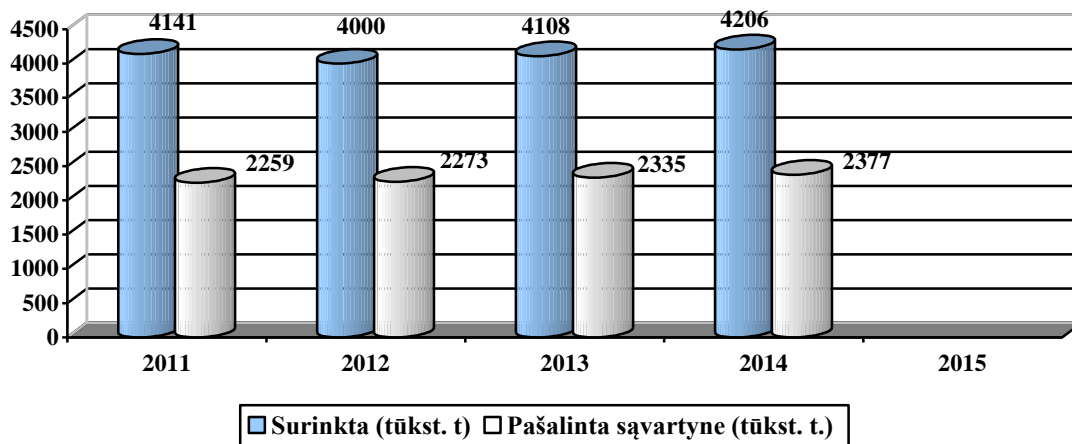
4 pav. Atliekų tvarkymo sistemos raida (Šaltinis: Podgaiskytė, 2011, p. 64)

Lietuvoje pagal susidarančių atliekų pobūdį yra išskiriamos dvi atliekų tvarkymo sistemos, t. y. gamybos atliekų tvarkymo sistema ir savivaldybių atliekų tvarkymo sistema. Gamybos atliekų tvarkymo sistemoje yra tvarkomos atliekos, kurios susidaro gamybos proceso metu ir kurių tvarkymas yra apibrėžtas gamtos išteklių naudojimo arba taršos ir integruotos prevencijos ir kontrolės leidimuose. Savivaldybių atliekų tvarkymo sistema apima komunalinių ir kitų, savivaldybių teritorijoje susidarančių atliekų, kurios nepriskiriamos gamybos atliekoms, tvarkymo sistemą, t. y. atliekų surinkimą, išvežimą, rūšiavimą, naudojimą ir šalinimą. Tai – atliekų tvarkymo ciklas (žr. 5 pav.), kuris apima penkis etapus (Bivainis ir Podgaiskytė, 2010, p. 326).

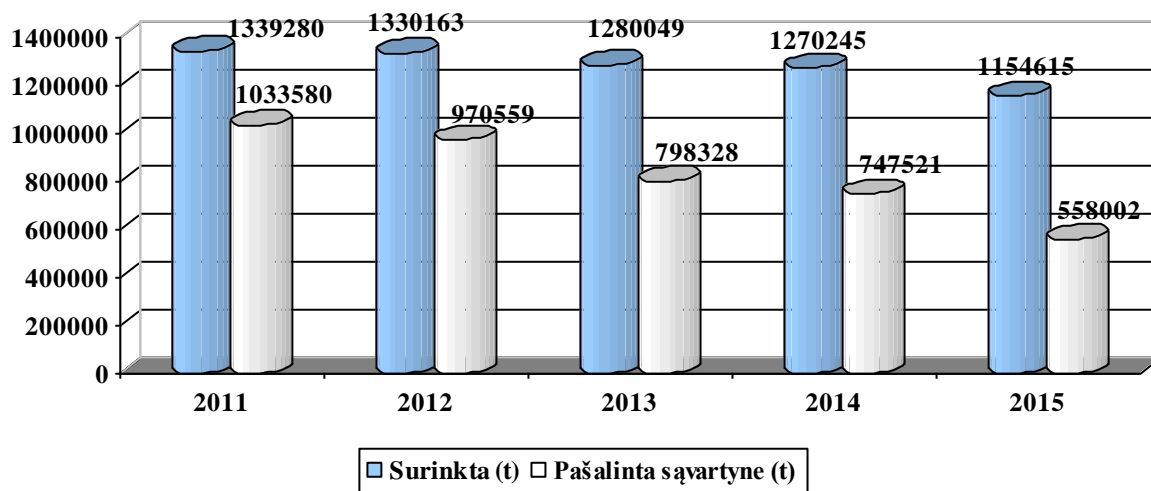
5 pav. Atliekų tvarkymo ciklas (Šaltinis: Bivainis ir Podgaiskytė, 2010, p. 326).

Atliekų prevencija – pagrindinis atliekų tvarkymo politikos tikslas. Įgyvendinant šią politiką, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas pradiniam atliekų tvarkymo ciklo etapui – atliekų susidarymui, kaip vienam iš svarbiausių prioritetų, nustatytų Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme (toliau – Atliekų tvarkymo įstatymas). Būtina siekti, kad atliekos, kurių neįmanoma išvengti, būtų perdirbamos arba kitaip panaudojamos ir kad kuo mažesnis jų kiekis būtų šalinamas sąvartynuose (Lietuvos Respublikos Seimas, 1998).

6 pav. Surinktų ir pašalintų sąvartyne gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų kiekis 2011–2014 m. Lietuvoje (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros skelbiamais duomenimis <http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=a6c09f66-2a83-4453-846c-592648a6025c>, 2016)

Analizuojant Aplinkos apsaugos agentūros skelbiamus duomenis apie surinktus gamybos ir kitos ūkinės veiklos (žr. 6 pav.) atliekų kiekius, darytina išvada, kad surenkamų šios rūšies atliekų kiekiai analizuojamu laikotarpiu (2011–2014 m.) augo nežymiai (2015 m. duomenys iki 2016 m. gruodžio 31 d. nebuvo nepaskelbti), bet pakankamai didelis kiekis atliekų (vidutiniškai apie 55 proc.) buvo pašalintas sąvartyne. Todėl darytina prielaida, kad gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo ciklas neveikia tinkamai.

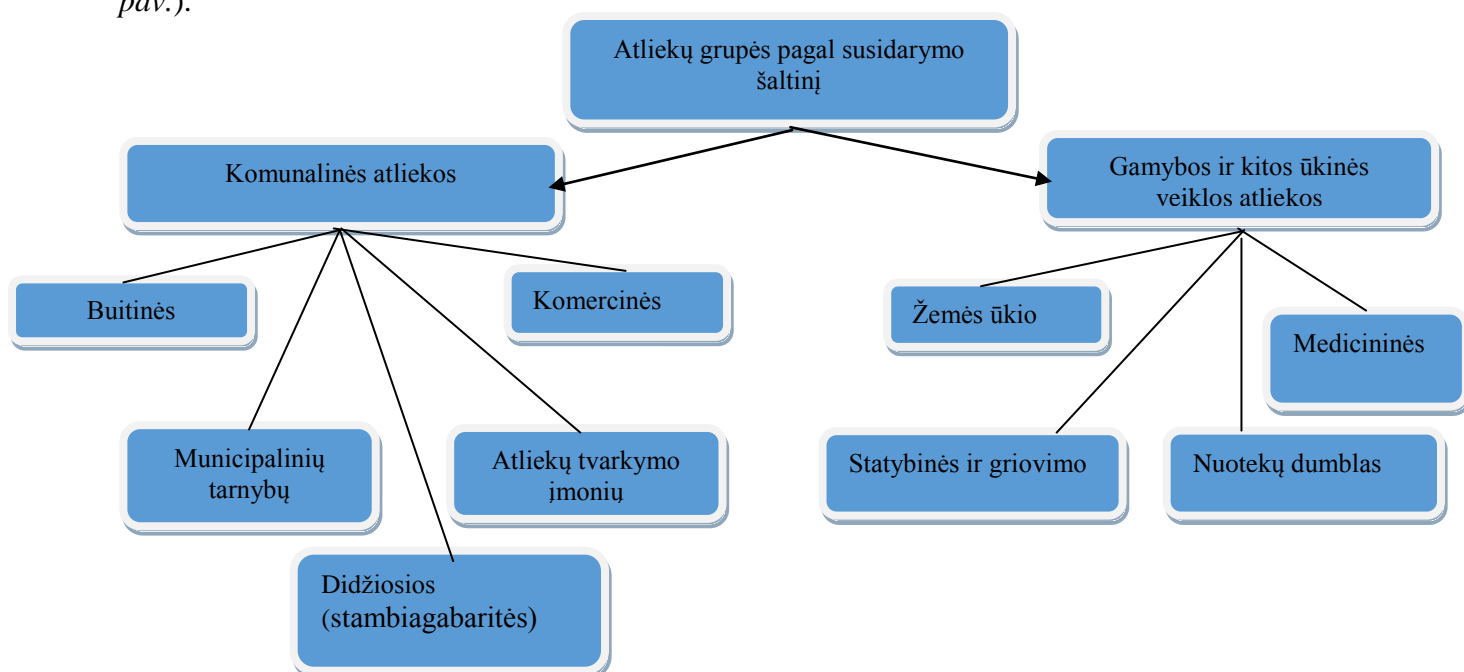
7 pav. Surinktų ir pašalintų sąvartyne komunalinių atliekų kiekis 2011-2015 m. Lietuvoje (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros skelbiamais duomenimis <http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=e4055918-4f56-4aee-8c10-620b407cc6f1> duomenys, 2016)

Analizuojant komunalinių atliekų (žr. 7 pav.) surinktus kiekius 2011–2015 m., galima daryti išvadą, kad atliekų tvarkymo ciklas vyksta nuosekliai, etapais (žr. 5 pav.), kadangi susidarančių ir pašalintų atliekų kiekis sąvartyne kasmet mažėjo, o likęs susidaręs kiekis buvo perdirbtas arba kitaip panaudotas.

1.3. Atliekų klasifikavimas ir jų susidarymo svarbiausi šaltiniai

Lietuvos Respublikos (toliau – LR) atliekų tvarkymo įstatyme atliekos yra apibūdinamos kaip medžiagos ar daiktai, „kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti“ (Lietuvos Respublikos Seimas, 1998). Jos klasifikuojamos pagal įvairius požymius. Pagal galimą poveikį žmogaus sveikatai ir aplinkai atliekos skirstomos į: pavojingas, nepavojingas ir inertines. Pavojingos atliekos pasižymi tam tikromis pavojingomis savybėmis, jos yra nuodingos, degiosios, dirginančios, kenksmingos, toksiškos, sprogingos ir radioaktyvios. Pažymėtina, kad Lietuvoje didžiausia dalis pavojingų atliekų susidaro gamybos ir verslo įmonėse, ir tik labai nedidelė jų dalis susidaro buitėje. Pagrindiniai šių atliekų srautai – tai atliekos, užterštos naftos produktais, naftos produktų atliekos, pavojingos transporto priemonių atliekos, medicinos atliekos, cheminių medžiagų atliekos ir sunkiaisiais metalais užterštos atliekos. Nepavojingoms atliekoms priskiriamos atliekos, kurios neturi požymių, būdingų pavojingoms atliekoms, ir didžiąją šių atliekų dalį sudaro komunalinės atliekos. O inertinėms atliekoms būdinga tai, kad jos suyra tik per ilgesnį laiką, jos nedega, neskleidžia į aplinką kenksmingų dujų ar medžiagų. Šioms atliekoms priskiriamos stiklo produktų gamybos įmonių atliekos, stiklo atliekos, čerpių ir keramikos mišiniai, betonai, plytos. Dalis šios rūšies atliekų susidaro komunalinių atliekų sraute, o didžiausi kiekiai – statybos ir griovimo darbų metu.

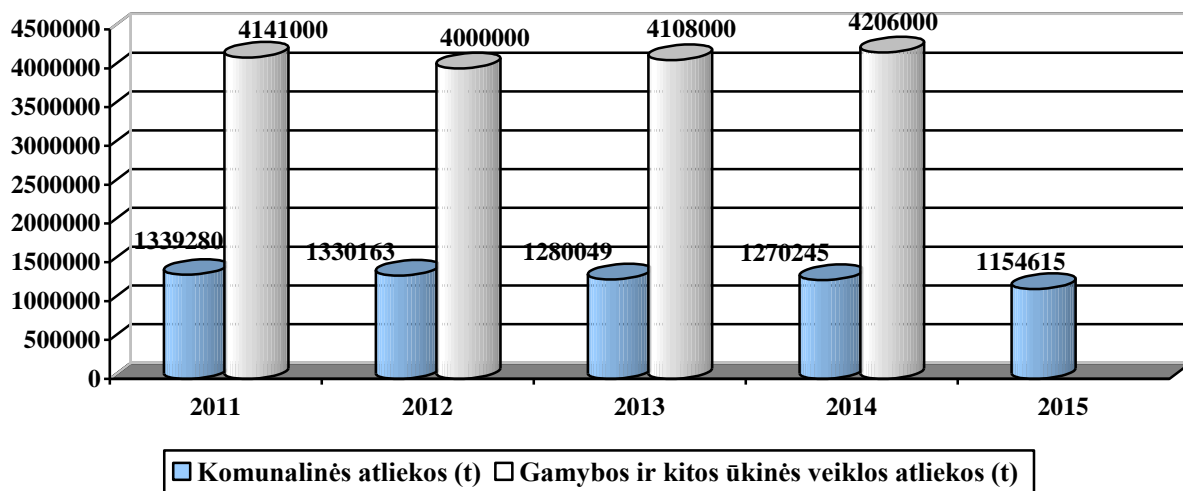
Pagal agregatinę būseną atliekos gali būti kietos, skystos, pastos pavidalo ir dujinės, o pagal cheminę sudėtį – neorganinės ir organinės. Visos atliekos, atsižvelgiant į jų susidarymo šaltinius, yra klasifikuojamos į dvi dideles grupes, t. y. gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekas (įmonių veiklos metu susidarančios atliekos, kurios nepriskiriamos komunalinėms atliekoms) ir komunalinės atliekos (buitinės ir kitos atliekos, kurios yra panašios savo sudėtimi ar pobūdžiu į buitines atliekas) (žr. 8 pav.).

8 pav. Atliekų grupės pagal susidarymo šaltinį (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Mioldažiu, Paulausku ir Vilkevičium, 2012, p. 23)

Apibūdinant 8 pav. atliekų grupes pagal susidarymo šaltinius, pažymėtina, kad pagal cheminę sudėtį susidarančios buitinės ir komercinės atliekos gali būti organinės ir neorganinės kilmės. Organinės kilmės atliekas sudaro: maisto ir virtuvės atliekos, popierius ir kartonas, žaliosios atliekos, medienos ir natūralaus audinio atliekos. Neorganinės kilmės atliekoms yra priskiriamos stiklo atliekos, porcelianinių ir molinių indų duženos bei įvairių rūšių metalai. Municipalinių tarnybų atliekoms yra priskiriamos atliekos, susidarančios gatvėse, t. y. žemės ir dulkės, viešosiose erdvėse paliktos ir nebenaudojamos senos transporto priemonės, atliekos, susidariusios vykdant parkų tvarkymo darbus. Kitai komunalinių atliekų grupei, t. y. atliekų tvarkymo įmonių atliekoms yra priskiriamos atliekos, kurios susidaro visame atliekų tvarkymo cikle (žr. 5 pav.). O didžiosios (stambiagabaritės) atliekos, tai – baldai, dviračiai, buitinė įranga, t. y. tokios atliekos, kurios netelpa pagal savo matmenis į atliekų kontenerius. Dar vienas svarbus požymis, pagal kurį gali būti skirstomos komunalinės atliekos, tai pagal tvarkymo požymį. Jos gali būti: neišrūšiuotos komunalinės atliekos (atliekos, likusios po rūšiavimo) ir specifinės atliekos (atskirai iš komunalinių atliekų srauto surenkamos ir tvarkomos atliekos).

Įmonės, kuriose vykdoma gamyba ir kita ūkinė veikla, yra laikomos didžiausiais atliekų susidarymo šaltiniais (žr. 9 pav.).

9 pav. Susidarę komunalinių atliekų ir gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų kiekiai 2011–2015 m. Lietuvoje (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros skelbiamais duomenimis, 2016)

Atlikus 9 pav. pateiktų susidariusių komunalinių atliekų ir gamybos bei kitos ūkinės veiklos atliekų kiekių 2011–2015 m. Lietuvoje analizę, galima daryti išvadą ir patvirtinti aukščiau išdėstyta teiginį, kad iš tiesų didžiausias atliekų susidarymo šaltinis yra įmonės, kuriose vykdoma gamyba ir kita ūkinė veikla, nes būtent šiame šaltinyje per analizuotus metus gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos sudarė apie 75 proc. viso susidariusio atliekų metinio kiekio ir tik apie 25 proc. susidariusių atliekų buvo komunalinės atliekos.

Nuo to, kokia gamybos rūšimi ar ūkine veikla verčiasi įmonė ar asmuo, priklauso ir susidaranti atliekų sudėtis. Žemės ūkio atliekoms yra priskiriamos ne vien tik atliekos, kurios susidaro verčiantis augalininkyste ar gyvulininkyste, bet taip pat ir žemės ūkio technikos eksploatavimo bei asmenų, vykdančių minėtą veiklą, namų ūkyje susidaranti atliekos. Kita atliekų grupė, priskiriama gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų grupei, yra statybinės ir griovimo atliekos. Tai atliekos, susidaranti visame statinių statybos ar jų griovimo etape. Pažymėtina, kad šiai atliekų rūšiai priskiriamos ir tos atliekos, kurios susidaro vykdant šaligatvių, gatvių dangų, tiltų statybos, remonto ar griovimo darbus. Medicininių atliekų grupei priskiriamos atliekos, susidaranti teikiant žmonėms sveikatos priežiūros paslaugas. O nuotekų valymo metu susidaranti dumblas yra priskiriamas dumblo atliekoms. Dar vienas požymis, pagal kurį gali būti klasifikuojamos atliekos, tai jų klasifikacija pagal susidariusių atliekų sudėtį. Pagal šį požymį atliekos gali būti dviejų rūšių – nepavojingos ir pavojingos. (Mioldažys ir kt., 2012, p. 30-33). Apžvelgus atliekų grupes pagal susidarymo šaltinius, galima daryti išvadą, kad šis atliekų klasifikavimo rodiklis yra pakankamai aiškus ir taikomas visoje ES. Todėl ir LR aplinkos ministras, remdamasis atliekų pagal susidarymo šaltinius ES klasifikavimo tvarka, 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ (2011 m. gegužės 3 d. įsakymo Nr. D1-368 redakcija) Atliekų tvarkymo taisyklėse patvirtino Atliekų sąrašą, kuris sudarytas iš 20 skyrių (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Atliekų sąrašo skyriai (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Atliekų tvarkymo taisyklėmis, patvirtintomis LR aplinkos ministro 1999 m., 2011)

Skyriaus Nr.	Atliekų klasifikavimas pagal atliekų susidarymo šaltinį arba tipą
01	Mineralų žvalgybos, kasybos, karjerų eksploatavimo, fizinio ir cheminio apdorojimo atliekos
02	Žemės ūkio, sodininkystės, akvakultūros, miškininkystės, medžioklės ir žūklės, maisto gamybos ir perdirbimo atliekos
03	Medienos perdirbimo ir plokščių bei baldų, medienos masės, popieriaus ir kartono gamybos atliekos
04	Odos, kailių ir tekstilės pramonės atliekos
05	Naftos valymo, gamtinių dujų valymo ir akmens anglies pirolitinio tvarkymo atliekos
06	Neorganinių cheminių procesų atliekos
07	Organinių cheminių procesų atliekos
08	Dangų (dažų, lakų ir stiklo emalės), klijų, hermetikų ir spaustuvinių dažų gamybos, maišymo, tiekimo ir naudojimo (GMTN) atliekos
09	Fotografijos pramonės atliekos
10	Terminių procesų atliekos
11	Metallų ir kitų medžiagų paviršiaus cheminio apdorojimo ir dengimo atliekos; spalvotosios hidrometalurgijos atliekos
12	Metallų ir plastikų formavimo, fizinio ir mechaninio jų paviršiaus apdorojimo atliekos
13	Naftos produktų atliekos ir skystojo kuro atliekos (išskyrus maistinę aliejų ir tuos, kurie nurodyti 05, 12 ir 19 skyriuose)
14	Organinių tirpiklių, aušalų ir propelentų atliekos (išskyrus nurodytas 07 ir 08 skyriuose)
15	Pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai
16	Kitaip sąraše neapibrėžtos atliekos
17	Statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą)
18	Žmonių ar gyvūnų sveikatos priežiūros ir (arba) su ja susijusių mokslinių tyrimų atliekos (išskyrus virtuvių ir restoranų atliekas, tiesiogiai nesusijusias su sveikatos priežiūra)
19	Atliekos iš atliekų tvarkymo įrenginių, iš nuotekų valymo įrenginių, esančių už objekto vietos ribų, ir žmonėms vartoti bei pramonei skirto vandens ruošimo atliekos
20	Komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas

Klasifikuojant susidariusias atliekas, pirmiausia yra nustatomas atliekų, kurios nurodytos 1 lentelės 01–12 ar 17–20 skyriuose, susidarymo šaltinis, ir tada iš Atliekų sąrašo parenkamas šešiaženklis skaitmenų kodas (Atliekų tvarkymo sąrašė šešiaženklis skaitmenų kodas yra skirtas apibūdinti skirtingų rūšių atliekas). Jeigu lentelės minėtuose skyriuose nėra tinkamo kodo, pagal kurį būtų galima identifikuoti susidariusias atliekas, turi būti patikrinami 13, 14 ir 15 skyriai. Jeigu ir šie skyriai netinka, būtina atliekas identifikuoti pagal 16 lentelės skyrių, o jeigu netinka ir šis skyrius, tai naudojamas kodas 99 (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 1999). Pažymėtina, kad klasifikuojant atliekas pagal patvirtintą Atliekų sąrašą, galima surinkti tikslius duomenis apie susidarančias atliekų rūšis ir jų kiekius kiekvienoje valstybėje narėje, o kartu ir visoje ES.

Susidarančios atliekos dar gali būti klasifikuojamos ir pagal panaudojimo požymį, t. y. jos gali būti perdirbamos (antrinės žaliavos), kompostuojamos (biologiškai skaidžios atliekos), gali būti deginamos ir gali būti tokios atliekos, kurias reikia šalinti sąvartyne (jos neperdirbamos ir nebe panaudojamos). Tačiau labai svarbu yra iš susidariusio atliekų kiekio išskirti antrines žaliavas, t. y. nustatyti jas sudarančias medžiagas (popierių ir kartoną, stiklą, juoduosius metalus ir spalvotuosius metalus, gumą ir odą, medieną ir tekstilę), nes būtent šis veiksmas yra vienas iš atliekų tvarkymo ciklo sudedamųjų fazių (žr. 5 pav.). Susidariusių atliekų surinkimas ir rūšiavimas, kaip teigia Stanaitis ir Titova straipsnyje „Jaunimo požiūris į buitinių atliekų surinkimą ir rūšiavimą“ (2012, p. 72), yra ypatingai svarbus etapas atliekų tvarkymo sistemoje. Nors ir sukurta atliekų tvarkymo sistema įpareigoja visuomenę rūšiuoti atliekas, tačiau, kaip parodė atliktas jauno amžiaus žmonių (iki 25 m.) anketinis tyrimas apie buitinių atliekų surinkimą ir rūšiavimą, šis veiksmas vis dar atliekamas pasyviai, kadangi mažai dėmesio skiriama ekologiniam švietimui bei gamtosaugos problemų sprendimui tiek vidurinėse, tiek ir aukštesiose mokyklose (2012, p. 76).

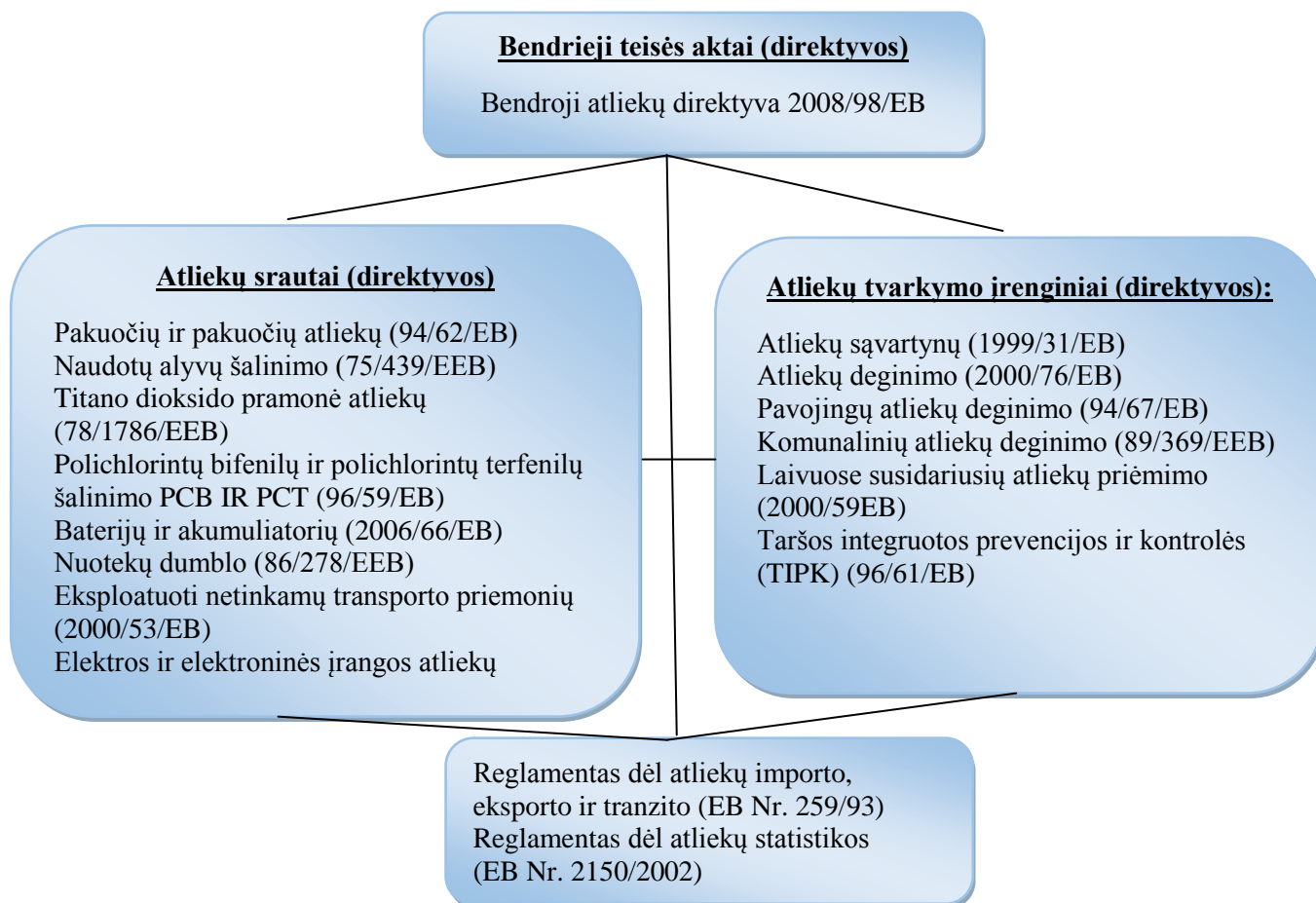
Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje, įgyvendinant atliekų tvarkymo politiką, yra siekiama sukurti atliekų tvarkymo sistemą, skatinančią mažinti atliekų susidarymą bei jų keliamą pavojų žmonių sveikatai ir supančiai aplinkai, ypatingą dėmesį skiriant visuomenės švietimui, suteikiant jai žinių apie atliekų rūšiavimą, perdirbimą ir šio veiksmo svarbą, skatinamas ir remiamas susidarančių atliekų perdirbimas, prioritetu laikomas atliekų rūšiavimas, kompostavimas, atliekų perdirbimas bei jų naudojimas energijai gaminti, o valstybės darnaus vystymosi pagrindu bus siekiama švarios, sveikos ir saugios aplinkos.

2. ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR INSTITUCINĖ STRUKTŪRA

Atliekų tvarkymo politika yra prioritetinė aplinkos apsaugos politikos sritis, kurios pagrindinis tikslas – pasiekti, kad susidarančios atliekos kuo mažiau kenktų aplinkai ir žmonių sveikatai. Todėl valstybės narės, įgyvendindamos šią politiką, priėmė teisės aktus, reglamentuojančius atliekų tvarkymą. Šiame skyriuje bus nagrinėjama ES ir Lietuvos atliekų tvarkymo teisinė bazė bei charakterizuojama atliekų tvarkymo politikos institucinė struktūra.

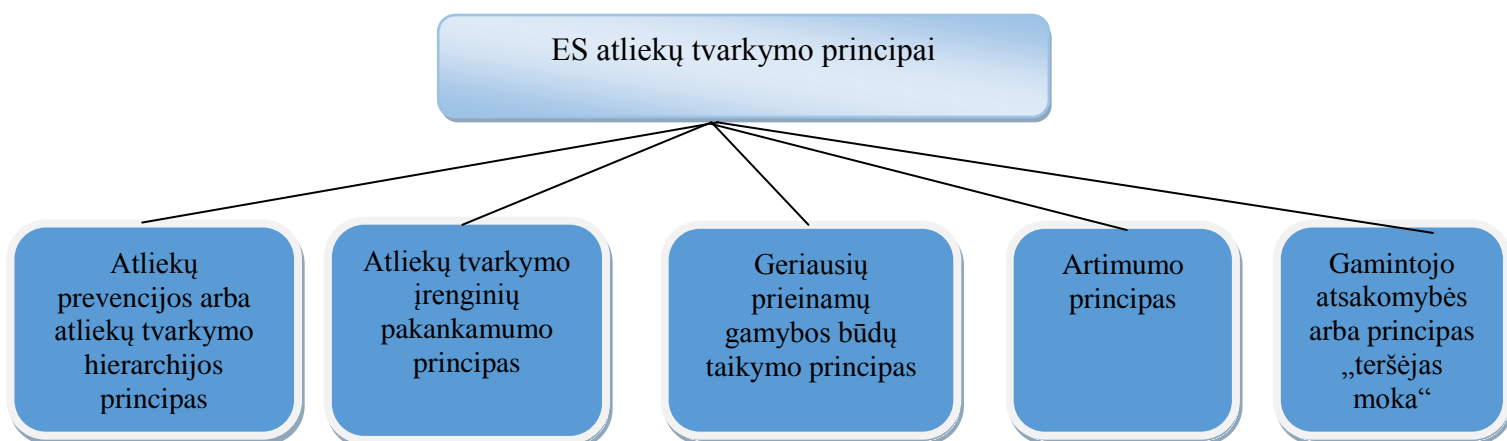
2.1. Atliekų tvarkymo politikos teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje analizė

ES atliekų tvarkymo politiką reglamentuojanti teisinė bazė yra priskiriama antrinės teisės aktams, tai – reglamentai, direktyvos ir sprendimai. Pažymėtina, kad šios rūšies teisės aktai valstybėms narėms yra privalomi vykdyti ir visus juos galima skirstyti į tokias grupes: teisės aktai, kurie reglamentuoja bendrąjį atliekų tvarkymą (taikomi visų rūšių atliekoms ir jų tvarkymo būdams), kurie reglamentuoja atliekų tvarkymo įrenginių veiklą (atliekų deginimo, šalinimo ir kito pobūdžio tvarkymo objektų), kurie reglamentuoja atskirų atliekų srautų tvarkymą (atliekų, kurios turi specifinius reikalavimus susijusius su jų tvarkymu) ir kurie reglamentuoja atliekų importą, eksportą ir tranzitą bei atliekų statistiką (žr. 10 pav.).

10 pav. ES teisės aktų sistema (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Vaišnoru, 2011, p. 102-103)

Nagrinėjant 10 pav. pateiktus ES atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus, būtina pažymėti, kad ES atliekų tvarkymo politika įtvirtinta 1989 m. priimtoje Europos Bendrijos atliekų tvarkymo strategijoje, kuri atnaujinta 1996 m. Komunikate dėl Bendrijos atliekų tvarkymo strategijos peržiūros. Joje nustatyta, kad pagrindinis atliekų tvarkymo politikos strateginis tikslas – aukštas aplinkos apsaugos lygio užtikrinimas „nepažeidžiant vidaus rinkos veiklos“ ir darnaus vystimosi skatinimas (Lazdinis, 2008, p. 141). Siekiant įgyvendinti šį tikslą, ES atliekų tvarkymas vykdomas vadovaujantis penkiais pagrindiniais principais (žr. 11 pav.), įtvirtintais ES Tarybos 1975 m. liepos 15 d. patvirtintoje bendrojoje atliekų direktyvoje (75/442/EEB), pakeistoje 2008 m. lapkričio 19 d. direktyva (2008/98/EB) dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas (toliau – Bendroji atliekų direktyva). Pažymėtina, kad Bendroji atliekų direktyva netaikoma atliekoms, išvardytoms direktyvos 2 skyriuje „Taikymo srities išimtis“, ir kad į šią direktyvą yra perkelta Europos Parlamento (toliau – EP) ir Tarybos 1991 m. gruodžio 12 d. patvirtinta direktyva (91/689/EEB) dėl pavojingų atliekų, kurioje reglamentuojama minėtos rūšies atliekų apskaita nuo jų susidarymo iki paskutinio atliekų tvarkymo ciklo (žr. 5 pav.), t. y. jų šalinimo.

11 pav. ES atliekų tvarkymo principai (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Vaišnoru, 2011, p. 100)

Bendraja atliekų direktyva yra siekiama užkirsti kelią atliekų susidarymui, o susidariusias atliekas tvarkyti taip, kad nebūtų sukeliama neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai. Šioje direktyvoje nustatyti sąvokų apibrėžimai, pateikti atliekų sąrašai, reglamentuotas atliekų tvarkymas, nustatyti įpareigojimai valstybėms narėms dėl atliekų tvarkymo planų rengimo, dėl integruotų ir vidaus sąlygas atitinkančių atliekų šalinimo įrenginių tinklo sukūrimo bei nustatyti atliekų tvarkymo principai. Hierarchijos principas (žr. 11 pav.) reikalauja vengti atliekų susidarymo ir mažinti jų pavojingumą aplinkai, jas pakartotinai naudoti, perdirbti arba naudoti kaip energijos šaltinį, o sąvartyne šalinti tik tas atliekas, kurių negalima vėl panaudoti ar perdirbti. Atliekų tvarkymo įrenginių pakankamumo principas reikalauja valstybėse narėse sukurti tokį atliekų šalinimo įrenginių tinklą, kuris tenkintų ir pačios valstybės narės, ir Bendrijos poreikius. Geriausių prieinamų gamybos būdų taikymo principas reikalauja, kad atliekų tvarkymo įrenginiai būtų statomi, įrengiami ir eksploatuojami taip, kad būtų

pasiekta kuo mažesnė aplinkos tarša. Atliekas apdoroti ar šalinti kuo arčiau jų susidarymo vietos reikalauja artumo principas, o gamintojo atsakomybės arba principas „teršėjas moka“ reikalauja, kad išlaidas, susijusias su atliekų tvarkymu, turi padengti jų gamintojai arba saugotojai (OL 2008 312, p. 22). Pažymėtina, kad Bendrojoje atliekų direktyvoje nustatyti ir konkretūs tikslai bei priemonės, siekiant įgyvendinti pagrindinius atliekų tvarkymo principus (žr. 11 pav.), tai:

1. Privalomas visose valstybėse narėse bendras atliekų tvarkymo apibrėžimas, kuris taikomas visų rūšių atliekomis, neatsižvelgiant į tai, ar jos bus šalinamos, ar perdirbamos.

2. Ekologiškai švaresnių gaminių tiekimo skatinimas, suprantamas kaip skatinimas kurti, gaminti ir vartoti ekologiškesnius gaminius, siekti efektyvesnio gamtos išteklių naudojimo ir mažesnio išmetamų teršalų kiekio susidarymo gamybos procese. Šio tikslo siekiama remiantis dviem metodais – vertinamas gaminio gyvavimo ciklas ir aplinkosauginis ženklavimas.

3. Ekonominių svertų naudojimo skatinimas, suprantamas kaip įvairių ekonominių priemonių, t. y.: įvairių mokesčių taikymas, tarp jų už atliekų susidarymą, jų vežimą bei šalinimą, užstatas už gėrimų pakuotes ir kt.

4. Atliekų vežimo tarptautinis reguliavimas, kuriam taikomos griežtos procedūros, susijusios su atliekų importu, eksportu ir tranzitu per ES šalis.

5. Aplinkosauginė vidaus rinkos politika. Ja siekiama Bendrijos teisės aktais, reglamentuojančiais atliekų tvarkymą, subalansuoti aplinkos apsaugą ir garantuoti vidaus rinkos sklandų funkcionavimą.

Teisės aktams, reglamentuojantiems atliekų srautų tvarkymą, priskiriama pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo direktyva (94/62/EB), kurioje nustatyti reikalavimai pakuotėms ir pakuočių tipams, jų surinkimui, naudojimui, ženklavimui, identifikavimui bei tvarkymui. Atkreiptinas dėmesys, kad EP ir Taryba 2015 m. balandžio 29 d. priėmė direktyvą (ES) 2015/720, kuria dėl lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių sunaudojimo mažinimo iš dalies keičiama direktyva 94/62/EB. Šia direktyva valstybės narės įpareigosos imtis priemonių, mažinančių lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių sunaudojimą, ir joms nustatytos priemonės – iki 2019 m. gruodžio 31 d. užtikrinti, kad šios rūšies maišelių metinis sunaudojimas vienam asmeniui neviršytų 90, o iki 2025 m. gruodžio 31 d. – 40 vienetų. Nagrinėtina ir kita atliekų srautų tvarkymą reglamentuojanti direktyva, tai – naudotų alyvų šalinimo direktyva 75/439/EEB, kurioje reglamentuota naudotų alyvų surinkimo, tvarkymo ir saugaus šalinimo tvarka. Valstybėms narėms, kuriose išvystyta titano dioksido pramonė, yra aktuali Tarybos direktyva 78/176/EEB dėl titano dioksido pramonės atliekų, kurios tikslas – sumažinti taršą šiomis perdirbimo atliekomis. Taip pat ypač svarbi valstybėms narėms Tarybos priimta direktyva 96/59/EB dėl polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenilų šalinimo. Joje nustatytos minėtų, ypatingai pavojingomis laikomų medžiagų nukenksminimo bei saugaus šalinimo priemonės. Taip pat nagrinėtina ir Tarybos direktyva 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių

ir direktyvos 91/157/EEB panaikinimo, kuria valstybės narės įpareigos šias atliekas surinkti atskirai nuo kitų atliekų, tinkamai jas paženklinti ir sutvarkyti. O Tarybos direktyvoje dėl aplinkos, ypač dirvožemio, apsaugos naudojant žemės ūkyje nuotekų dumblo direktyvoje 86/278/EEB nustatytas kontrolės principas dėl nuotekų dumblo žemės ūkyje naudojimo bei prievolė registruoti susidariusius ir perduotus naudoti žemės ūkiui nuotekų dumblų kiekius pagal sudėtį ir naudojimo vietas. Svarbi valstybėms narėms ir EP ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos (toliau – EEĮ) atliekų, kadangi joje nustatyti minimalūs EEĮ surinkimo lygiai: 2016 m. – 45 proc. nuo parduotos EEĮ, o nuo 2019 m. – 65 proc. nuo parduotos EEĮ arba 85 proc. valstybėje narėje susidariusių EEĮ atliekų pagal svorį. Pažymėtina, kad šia direktyva yra skatinama EEĮ atliekų prevencija, valstybėms narėms keliami reikalavimai sukurti EEĮ surinkimo ir tinkamo apdorojimo sistemas, užtikrinti, kad kiekviena EEĮ atliekas apdorojanti įmonė turėtų kompetentingos institucijos išduotą leidimą, kad kiekvienas EEĮ gamintojas, kuris teikia produktą rinkai, tinkamai ir suprantamai jį žymėtų bei garantuotų visų susidariusių EEĮ atliekų tvarkymo finansavimą. Būtina atkreipti dėmesį ir į EP ir Tarybos direktyvą 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, kurioje nustatyta, kad valstybės narės, vykdydamos numatytas direktyvoje priemones, privalo mažinti automobilių atliekų susidarymą, sukurti transporto priemonių, kurios nebetinkamos naudoti, surinkimo sistemas bei naudoti pakartotinai dalis automobilių, kurie yra išardyti. Šia direktyva valstybėms narėms yra nustatytos užduotys dėl transporto priemonių, kurios nebetinkamos naudoti, perdirbimo ir galimo tolimesnio panaudojimo.

Nagrinėjant atliekų teisės aktus, kurie reglamentuoja atliekų tvarkymo įrenginių veiklą, būtina atkreipti dėmesį į Tarybos direktyvą 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų, kurioje numatytos priemonės, tvarka ir gairės, leisiančios sumažinti sąvartynų keliamą pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai. Direktyvoje nustatytos trys sąvartynų klasės, tai pavojingų atliekų, nepavojingų atliekų ir inertinių atliekų sąvartynai, nustatyti reikalavimai šių sąvartynų įrengimui ir eksploatavimui. Pabrėžtina, kad valstybės narės įpareigos užtikrinti, kad visi sąvartynai gali būti eksploatuojami tik turint šiai veiklai išduotą leidimą. Atsižvelgiant į tai, kad atliekų tvarkymo hierarchijoje labiausiai pageidautinas pasirinkimas – atliekų prevencija, o mažiausiai pageidautinas – atliekų šalinimas sąvartyne (*žr. 3 pav.*), šioje direktyvoje siūloma kiek tik įmanoma sumažinti sąvartynuose šalinamų biologiškai skaidžių atliekų kiekius. Svarbi EP ir Tarybos direktyva 2000/76/EB dėl atliekų deginimo, kuri pakeitė anksčiau galiojusias direktyvas 89/369/EEB ir 89/429/EEB dėl komunalinių atliekų deginimo bei direktyvą 94/67/EB dėl pavojingų atliekų deginimo. Šia direktyva siekiama kiek galima sumažinti kenksmingų teršalų, kurie susidaro deginant atliekas, patekimą į orą, dirvožemį bei vandenį. Būtina pažymėti, kad direktyvoje nustatytos eksploatacijos sąlygos deginimo įrenginiams, ribiniai dydžiai į orą išmetamų teršalų, jų kontrolė, monitoringas bei įtvirtintas visuomenės informavimo reikalavimas. Svarbi ir EP ir Tarybos direktyva 2000/59/EB dėl uosto priėmimo įrenginių, skirtų laivuose

susidarančioms atliekoms ir krovinių likučiams, kurios tikslas – mažinti į jūrą išmetamų laivuose susidarančių atliekų ir krovinių likučių kiekį. Šia direktyva nustatytas reikalavimas valstybėms narėms parengti ir įgyvendinti atliekų priėmimo ir tvarkymo uostuose planus, užtikrinti, kad į jų uostą užsukantiems ar jame eksploatuojamiems laivams (jų negaišinant) būtų sudarytos sąlygos palikti laivuose susidarančias atliekas ar krovinių likučius, kad uosto įrenginių, kuriuose yra priimamos susidarančios atliekos, tvarkymo išlaidos privalo būti dengiamos tik iš laivų surenkamų mokesčių. Atliekų tvarkymo įrenginių veiklą reglamentuojantiems teisės aktams priskiriama ir EP ir Tarybos direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK), kurios tikslas – pasiekti integruotą taršos, kurią sukelia tokios veiklos rūšys kaip: energetikos, metalų ir gamybos apdirbimo, naudingų iškasenų ir chemijos pramonės, atliekų tvarkymo ir kitos veiklos rūšys, prevenciją ir kontrolę. Direktyvoje yra nustatytos priemonės, kuriomis turi būti mažinamas teršalų išmetimas į žemę, orą bei vandenį.

Bendriesiems teisės aktams, reglamentuojantiems atliekų tvarkymą, yra priskiriami EP ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo ir EP ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2150/2002 dėl atliekų statistikos. Pažymėtina, kad reglamento normos, skirtingai nei direktyvų normos, yra privalomos visa apimtimi ir tiesiogiai taikomos visose valstybėse narėse. Reglamente dėl atliekų vežimo yra nustatyti reikalavimai atliekų vežimui tarp valstybių narių, bendrijoje ar tranzitu per trečiąsias šalis, importui ar eksportui iš trečiųjų šalių bei atliekų vežimui per bendriją tranzitu vežant iš vienos trečiųjų šalių į kitą šalį. Reglamento dėl atliekų statistikos tikslas – rinkti duomenis apie valstybėse narėse susidariusius atliekų kiekius, juos palyginti ir perduoti Eurostatui. Analizuojant šiuos duomenis galima vertinti, kaip ES yra įgyvendinama atliekų tvarkymo politika, koks dėmesys yra skiriamas pagrindiniam jos tikslui – atliekų prevencijai. Todėl valstybės narės, sukaupusios gerąją praktiką šioje srityje, yra raginamos ją dalintis tam, kad pasiteisinę priimti sprendimai būtų įgyvendinti ir kitose valstybėse narėse (Pasvenskienė ir Pranevičienė, 2012, p. 159).

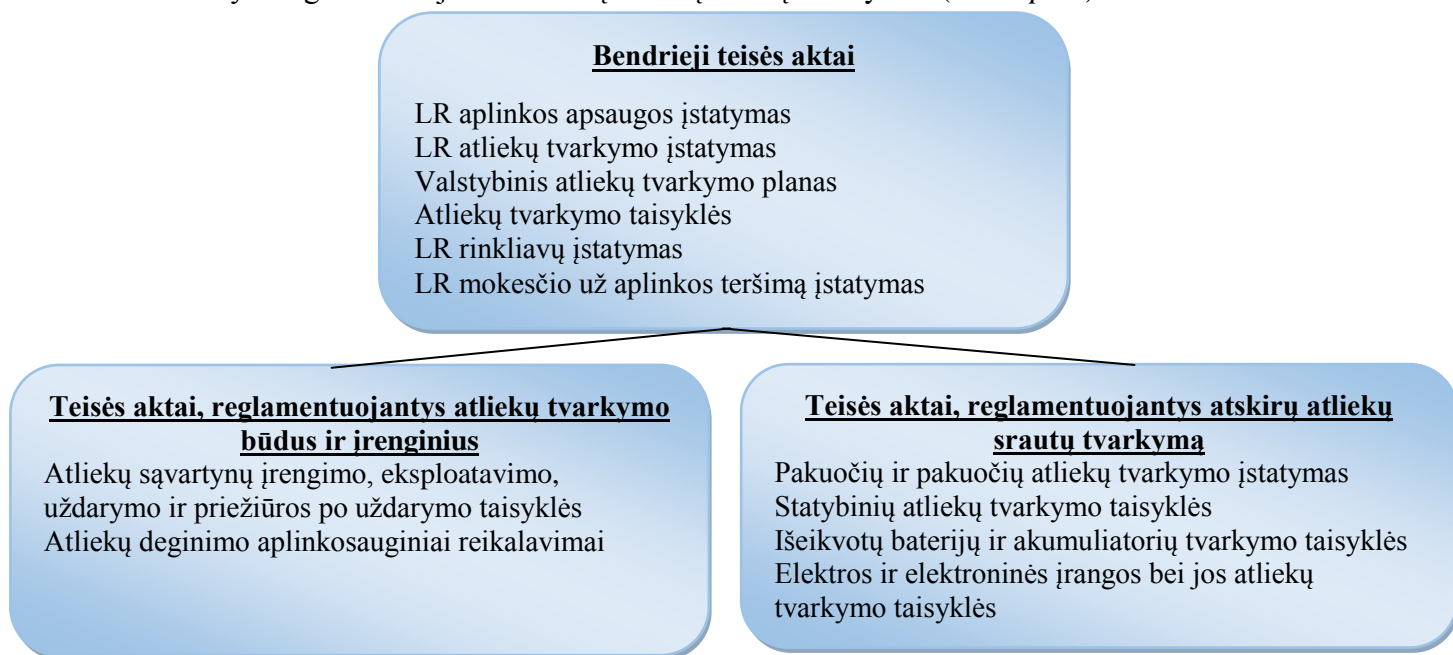
Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniam atliekų tvarkymo principui – atliekų prevencijai ES yra skiriamas ypatingas dėmesys, todėl kiekviena valstybė narė, kurdama savo teisinę bazę, reglamentuojančią atliekų tvarkymą, privalo vadovautis EP ir Tarybos priimtų reglamentų ir direktyvų nuostatomis bei perkelti jas į savo teisę. Tai bus nagrinėjama 2.2 poskyryje „Atliekų tvarkymo politikos teisinės aplinkos Lietuvos Respublikoje identifikavimas“.

2.2. Atliekų tvarkymo politikos teisinės aplinkos Lietuvos Respublikoje identifikavimas

Lietuva, tapusi ES nare, įsipareigojo vykdyti visus ES teisės aktuose – reglamentuose, direktyvose ir sprendimuose nustatytus reikalavimus aplinkos apsaugos srityje (tarp jų ir atliekų tvarkymo srityje). Teigtina, kad ES ypatingas dėmesys yra skiriamas atliekų tvarkymo politikai, kurios pagrindinis tikslas – vengti atliekų susidarymo, o susidariusias atliekas tvarkyti taip, kad nebūtų sukeliamas pavojus žmonių sveikatai ir aplinkai. Todėl ir Lietuvoje atliekų tvarkymo politika yra

laikoma prioritetine aplinkos apsaugos politikos sritimi. Pažymėtina, kad atliekų tvarkymo politikos Lietuvoje teisinės aplinkos identifikavimą būtina pradėti nuo aukščiausią teisinę galią turinčio valstybės įstatymo – Lietuvos Respublikos Konstitucijos, kuri priimta LR piliečių 1992 m. spalio 25 d. referendume. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 53 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad „Valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių“, o 54 straipsnyje, kad „Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių“ (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad ne tik valstybė, bet ir kiekvienas asmuo yra įpareigotas saugoti aplinką.

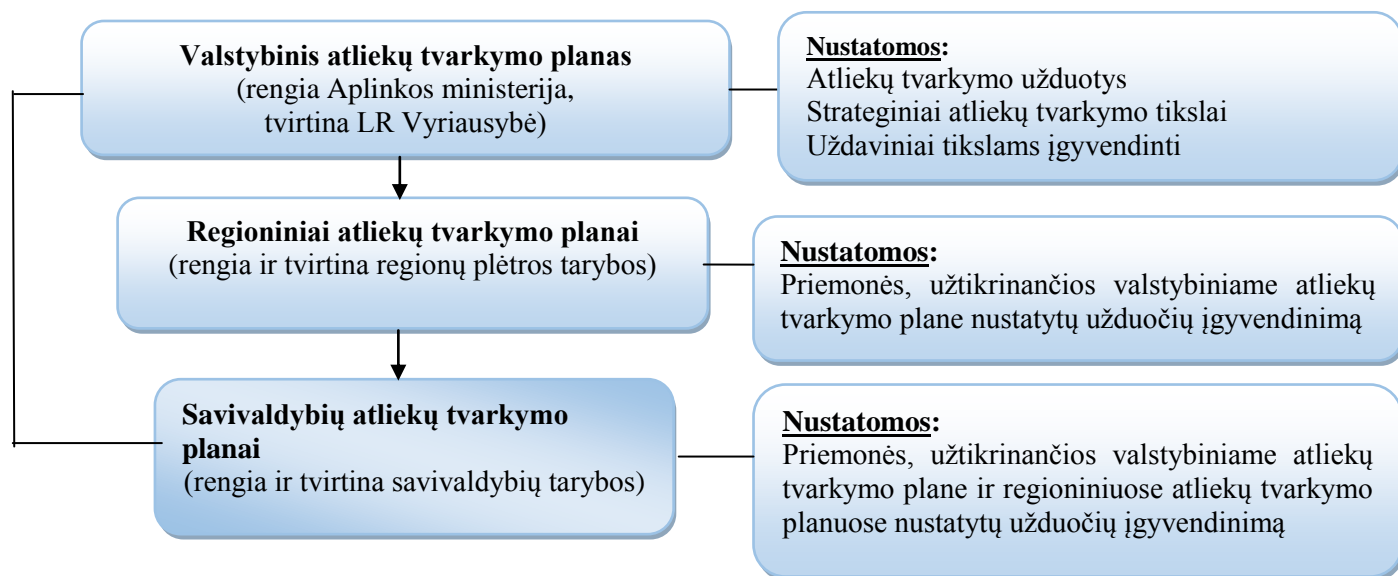
LR teisės aktus, reglamentuojančius atliekų tvarkymą, galima skirstyti į tris grupes. Tai teisės aktai, kuriais yra nustatomi bendrieji atliekų tvarkymo reikalavimai, kita teisės aktų grupė – teisės aktai, kuriais yra reglamentuojami tam tikri atliekų tvarkymo būdai ir įrenginiai bei teisės aktai, kuriais yra reglamentuojamas atskirų atliekų srautų tvarkymas (žr. 12 pav.).

12 pav. LR teisės aktų sistema (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Vaišnoru, 2011, p. 109-117)

Išvardytų 12 pav. teisės aktų, kurie priskiriami bendriesiems atliekų tvarkymo reikalavimus reglamentuojantiems teisės aktams, nagrinėjimą tikslinga pradėti nuo LR aplinkos apsaugos įstatymo, kuris buvo priimtas 1992 m. sausio 30 d. Pažymėtina, kad šiame įstatyme nustatyti pagrindiniai aplinkos apsaugos valdymo principai, o reikalavimai atliekų tvarkymui suformuluoti 23 straipsnyje, kuriuo vadovaujantis, asmenys yra įpareigoti laikytis atliekų tvarkymo reikalavimų, nustatytų LR įstatymuose ir kituose teisės aktuose, bei įtvirtinta svarbi nuostata, kad išlaidas, susijusias su atliekų tvarkymu, privalo apmokėti teršėjas. Be to, šis LR aplinkos apsaugos įstatymas tapo pagrindu priimant svarbiausią įstatymą, reglamentuojantį atliekų tvarkymą, tai – Atliekų tvarkymo įstatymas. Pažymėtina, kad į Atliekų tvarkymo įstatymą, kuris buvo priimtas 1998 m. (su vėlesniais pakeitimais),

perkeltos ES Bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EEB bei direktyvos 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų nuostatos. Šiame pagrindiniame teisės akte nustatyti bendrieji atliekų prevencijos bei tvarkymo reikalavimai, apimantys atliekų apskaitą, surinkimą, vežimą, saugojimą, naudojimą bei saugų atliekų šalinimą, taip pat šiame įstatyme nustatyti ir atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principai. Atkreiptinas dėmesys, kad šis įstatymas netaikomas dujoms, išmetamoms į orą, taip pat radioaktyvioms atliekoms, nuotekoms ir natūralioms žemės ūkio atliekoms tvarkyti. Ypatingas dėmesys Atliekų tvarkymo įstatyme yra skiriamas atliekų prevencijai ir prioritetų eiliškumui, akcentuojamas siekis vengti atliekų susidarymo ir jų kenksmingumo mažinimo, skatinamas gamtos išteklių taupymas, atliekų panaudojimas energijai gauti. O Aplinkos ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Ūkio ministerijai, Žemės ūkio ministerijai, Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai bei savivaldybėms įstatymo 5 skirsniu yra suteikiamos atliekų tvarkymo valstybinio reglamentavimo funkcijos. Gilinantis į Atliekų tvarkymo įstatymą būtina detaliau nagrinėti ir šešto skirsnio, kuriame detalizuojami atliekų tvarkymo planai ir prevencijos programos, nuostatas. Šiame skirsnyje reglamentuota, kad atliekų tvarkymo nustatytiems reikalavimams įgyvendinti yra rengiami trijų lygių (valstybės, regioniniai ir savivaldybių) atliekų tvarkymo planai (žr. 13 pav.).

13 pav. Atliekų tvarkymo planai pagal lygius (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Atliekų tvarkymo įstatymu, 1998)

Analizuojant 13 pav. pateiktus atliekų tvarkymo planus pagal lygius, teigtina, kad valstybinio lygmens teisės aktas yra Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas, patvirtintas LR Vyriausybės 2014 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. 366 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo“. Šio plano siekis – bendros atliekų tvarkymo sistemos, tenkinančios visuomenės poreikius ir užtikrinančios saugią aplinkos kokybę, sukūrimas. Pabrėžtina, kad į šį planą perkeltos Bendrosios atliekų direktyvos 2008/98/EEB, direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų bei kitų

direktyvų, reglamentuojančių atliekų tvarkymą, nuostatos. Planu yra nustatyti strateginiai atliekų tvarkymo iki 2020 m. tikslai, uždaviniai bei priemonės, kurios yra būtinos jiems pasiekti, nustatytos valstybinės atliekų tvarkymo užduotys bei atliekų tvarkymo užduotys savivaldybėms. Regioninio ir savivaldybių lygmens tvarkymo planai, kaip matyti pateiktame pavyzdyje (*žr. 13 pav.*), privalo užtikrinti Valstybiniame atliekų tvarkymo plane nustatytų užduočių įgyvendinimą.

Svarbus ir Atliekų tvarkymo įstatymo 7 skirsnis, kuriame reglamentuotas komunalinių atliekų tvarkymo sistemų, už kurių funkcionavimą yra atsakingos savivaldybės, organizavimas bei jų veikimo užtikrinimas. Jame nustatyta, kad savivaldybės savo teritorijose privalo visiems atliekų turėtojams sudaryti tinkamas sąlygas naudotis komunalinių atliekų tvarkymo paslauga, mažinti šalinamų komunalinių atliekų kiekį, šviesti bei teikti informaciją visuomenei apie atliekų, susidarantių buityje, tvarkymo galimybes, užtikrinti, kad sąvartynuose būtų šalinamos tik po rūšiavimo likusios komunalinės atliekos, kurios yra netinkamos tolimesniam naudojimui. Kaip Palangos miesto savivaldybėje įgyvendinami Atliekų tvarkymo įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atliekų tvarkymą, reikalavimai plačiau bus nagrinėjama šio magistro baigiamojo projekto trečiajame skyriuje.

Bendriesiems atliekų tvarkymo reikalavimus reglamentuojantiems teisės aktams priskiriamos Atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos LR aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais). Šiomis taisyklėmis reglamentuojamas atliekų rūšiavimas, laikinasis laikymas, surinkimas ir vežimas, apdorojimas, ženklavimas, apskaita, nustatyti papildomi reikalavimai biologinėms atliekoms tvarkyti. Kad šios Atliekų tvarkymo taisyklės parengtos siekiant įgyvendinti ES vykdomą atliekų tvarkymo politiką, įrodo ir jų 12 priedas, kuriame pateiktas ES įgyvendinamų teisės aktų sąrašas (*žr. 2 priedą*). Atkreiptinas dėmesys, kad savivaldybės, įgyvendindamos Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas ir tvirtindamos savo atliekų tvarkymo taisykles, privalo vadovautis ir atliekų tvarkymo reikalavimais, nustatytais Atliekų tvarkymo taisyklėse. Be to, nagrinėtinas ir bendriesiems teisės aktams, reglamentuojantiems atliekų tvarkymą, priskiriamas 2000 m. birželio 13 d. priimtas LR rinkliavų įstatymas Nr. VIII-1725, kuriuo savivaldybės tarybai yra suteikiama teisė nustatyti vietinę rinkliavą (privaloma įmoka, galiojanti tos savivaldybės teritorijoje) „už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą“ (LR Seimas, 2000). Pažymėtina, kad nustatydamą šią rinkliavą savivaldybės taryba privalo vadovautis nustatytais principais: solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo ir principu „teršėjas moka“, o nuo 2017 m. sausio 1 d. – ir LR Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 „Dėl vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais). Šiose taisyklėse nustatyta, kad apmokestinant vietinę rinkliava ar kita įmoka už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nekilnojamojo turto objektų savininkus arba jų įgaliotus asmenis, turi būti taikoma dvinarė įmoka, susidedanti iš pastoviosios ir

kintamosios dedamųjų. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pastoviąją dedamąją, vadovaujantis taisyklių nuostatomis, privalo mokėti visi nekilnojamojo turto objektų savininkai arba jų įgalioti asmenys, neatsižvelgiant į tai, ar jie naudojasi, ar nesinaudoja nekilnojamuoju turto, o kintamąją – tik tie mokėtojai, kuriems teikiama atliekų tvarkymo paslauga. Darytina išvada, kad, taikant tokią vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų tvarkymą kainodarą, siekiama skatinti atliekų turėtojus aktyviau dalyvauti atliekų tvarkymo procese, t. y. pirmiausia skatinti juos rūšiuoti atliekas ir stengtis, kad susidarytų kiek galima mažesni mišrių komunalinių atliekų kiekiai, ir kad taikant šias priemones būtų pasiekti valstybiniame atliekų tvarkymo plane ir regioniniuose bei savivaldybių atliekų tvarkymo planuose nustatyti tikslai ir įvykdytos juose iškeltos užduotys. Pažymėtina, kad kita ekonominė priemonė, skatinanti teršėjus vykdyti atliekų prevenciją bei tvarkymą, laikytis nustatytų taršos prevencijos reikalavimų bei kaupti lėšas, skirtas aplinkosaugos priemonių įgyvendinimui, įtvirtinta 1999 m. gegužės 13 d. priimtame LR mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme Nr. VIII-1183 (su vėlesniais pakeitimais). Jame nustatyti mokesčio už aplinkos teršimą, atsižvelgiant į vykdomą veiklą, tarifai, šio mokesčio mokėjimo tvarka ir terminai.

Teisės aktams, kurie reglamentuoja atliekų tvarkymo būdus ir įrenginius, priskiriamos Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklės, patvirtintos LR aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. 444 „Dėl Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais). Pažymėtina, kad į šias taisykles yra perkeltos ES direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų nuostatos. Taisyklėmis nustatyta atliekų šalinimo sąvartynuose tvarka, apibrėžti reikalavimai sąvartynų projektavimui ir įrengimui, nustatytos trys jų klasės (pavojingų, nepavojingų ir inertinių), nustatyta sąvartynų eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo tvarka. Svarbus teisės aktas, reglamentuojantis atliekų tvarkymo įrenginių veiklą, yra LR aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 699 „Dėl atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo“, kuriame yra reglamentuotos išmetamųjų teršalų, susidarantių deginant atliekas, ribinės vertės bei techniniai reikalavimai, atliekų deginimo įrenginių eksploatacinės sąlygos, nustatytos atliekų pristatymo bei priėmimo į deginimo įrenginius priemonės.

Gilinantį į teisės aktus, reglamentuojančius atskirų atliekų srautų tvarkymą, būtina paminėti ES direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų nuostatomis įgyvendinti priimtą 2001 m. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymą (su vėlesniais pakeitimais). Jame nustatyti pagrindiniai reikalavimai pakuotėms, gaminamoms Lietuvoje ir įvežamoms į Lietuvą, nustatyti reikalavimai pakuočių ir pakuočių atliekų surinkimui, jų apskaitai, ženklavimui bei naudojimui (Lietuvos Respublikos Seimas, 2001). Pažymėtina, kad šiuo teisės aktu yra nustatytos teisės ir pareigos pakuočių gamintojams ir importuotojams, jų pardavėjams, vartotojams bei atliekų tvarkytojams. Trečiajame įstatymo straipsnyje nustatyti pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo prioritetai.

Svarbiausias jų – pakuočių atliekų susidarymo mažinimas, toliau – pakartotinis naudojimas, perdirbimas, energijos gavyba, o paskutiniu prioritetu laikomas susidariusių pakuočių atliekų saugus šalinimas, kuris gali būti vykdomas tik nesukeliant pavojaus aplinkai ir žmogaus sveikatai. Įstatyme taip pat įtvirtinta vartotojo teisė grąžinti pardavėjams pakuotę, už kurią yra nustatytas užstatas. Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2016 m. vasario 1 d. įdiegus Lietuvoje privalomo užstato už vienkartinės pakuotes sistemą, nuo jos veikimo pradžios jau grąžinta daugiau kaip 333 mln. pakuočių (stiklinės, plastikinės ir metalinės taros), o tai sudaro apie 12 800 tonų, be to, planuojama, kad iki metų pabaigos bus surinkta ir sutvarkyta apie 400 mln. pakuočių (Varnas, 2016). Todėl, įvertinus grąžintų pakuočių skaičių, darytina prielaida, kad ši užstato už vienkartinės pakuotes sistema leis sumažinti pakuočių, patenkančių į sąvartynus, skaičių ir motyvuos visuomenę rūšiuoti atliekas.

Teisės aktams (žr. 12 pav.), reglamentuojantiems atskirų atliekų srautų tvarkymą, priskiriamas LR aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. D1-637 „Dėl statybinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, kuriuo reglamentuota statybinių atliekų tvarkymo statybvietėje tvarka bei nustatyti reikalavimai šios rūšies atliekų apskaitai, naudojimui, vežimui ir šalinimui. Pažymėtina, kad šiame teisės akte nustatyti ir statybinių atliekų, turinčių savo sudėtyje asbesto, tvarkymo reikalavimai. Nagrinėtinas ir minėtos rūšies teisės aktams priskiriamas 2002 m. gruodžio 21 d. LR aplinkos ministro įsakymas Nr. 625 „Dėl išseiktų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, į kurį perkeltos ES direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir direktyvos 91/157/EEB panaikinimo, nuostatos. Šiuo nutarimu yra nustatyti reikalavimai išseiktų baterijų ir akumuliatorių surinkimui, laikinam jų saugojimui, vežimui, naudojimui, kontrolei bei įtvirtinta dokumentacijos saugojimo tvarka. Svarbus ir LR aplinkos ministro 2004 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. D1-481 „Dėl elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, į kurį perkeltos ES direktyvos 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos nuostatos. Jame nustatyti reikalavimai elektros ir elektroninės įrangos ženklinimui, šios rūšies įrangos atliekų surinkimui, vežimui, tvarkymui bei apskaitai, taip pat šiame teisės akte nustatyti ir reikalavimai elektros ir elektroninės įrangos gamintojams, importuotojams bei platintojams, įtvirtinta jų atsakomybė. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, Lietuvoje 2010 m. buvo surinkta 37 proc. elektros ir elektroninės įrangos atliekų, kurios susidarė nuo bendro patiekto šios įrangos kiekio rinkai, 2011 m. – 46 proc., 2012 m. – 50,3 proc., 2013 m. – 59,3 proc., o 2014 – net 72,9 proc. (Aplinkos apsaugos agentūra, 2016). Išanalizavus pateiktus duomenis, darytina prielaida, kad ES direktyvoje 2012/19/ES0 dėl elektros ir elektroninės įrangos nustatytą valstybėms narėms minimalų elektros ir elektroninės įrangos surinkimo lygį 2016 m. – 45 proc. nuo parduotos elektros ir elektroninės įrangos, Lietuva turėtų pasiekti.

Apibendrinant Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo politikos teisinę bazę, teigtina, kad ji buvo kuriama ir plėtojama, siekiant įgyvendinti ES tikslus ir užduotis, nustatytus reglamentuose, direktyvose

ir sprendimuose. Todėl šių teisės aktų nuostatos perkeltos į Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymą reglamentuojančius ne tik valstybinio lygmens teisės aktus – įstatymus, strateginius planus, nutarimus, taisykles, bet ir į regioninio bei savivaldybių lygmens teisės aktus.

2.3. Atliekų tvarkymo politikos institucinės struktūros charakteristika

Atliekų tvarkymo politika yra prioritetinė aplinkos apsaugos politikos sritis, kuriai ES yra skiriamas ypatingas dėmesys. Pagrindinė institucija, atsakinga už aplinkos apsaugos politikos formavimą ES, yra Europos Komisijos (vykdomoji ES institucija) Aplinkos generalinis direktoratas, įsteigtas 1973 m. Šiai institucijai yra pavesta inicijuoti ir teikti teisės aktų, reglamentuojančių aplinkos apsaugą (tarp jų ir atliekų tvarkymą), projektus, vykdyti priežiūrą bei vertinti, ar valstybės narės tinkamai įgyvendina ES teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir užduotis, nagrinėti ES piliečių skundus bei inicijuoti procedūras dėl nustatytų pažeidimų, susijusių su aplinkos teise. Pažymėtina, kad Europos Komisijos Aplinkos generalinio direktorato siekis yra užtikrinti saugią ir sveiką aplinką tiek ir dabartinėms, tiek ir būsimoms kartoms (Dagiliūtė, 2012, p. 7). Todėl, siekdama savo tikslų įgyvendinimo, minėta institucija, vykdo ir atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo priežiūrą valstybėse narėse, vertina, ar jos laikosi ES teisės aktuose nustatytos atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, t. y. ar siekia mažinti susidarančių atliekų kiekius, ar skatina atliekas naudoti ir pakartotinai perdirbti, ar mažina šalinamų atliekų kiekius sąvartynuose, ar sudaro tinkamas sąlygas visuomenei dalyvauti atliekų tvarkymo procese. Įsigilinus į Europos Komisijos Aplinkos generalinio direktorato veiklos kryptis, teigtina, kad tai yra aukščiausio lygmens institucija, formuojanti ES atliekų tvarkymo politiką ir prižiūrinti jos įgyvendinimą valstybėse narėse.

LR atliekų tvarkymo politikos institucinės struktūros analizę tikslinga pradėti nuo pagrindinio teisės akto, reglamentuojančio atliekų tvarkymą, t. y. Atliekų tvarkymo įstatymo, kurio 5 skirsnyje įtvirtintas atliekų tvarkymo valstybinis reglamentavimas (1998). Atsižvelgiant į tai, kad šiame skirsnyje yra išvardytos institucijos ir jų atliekamos funkcijos, susijusios su atliekų tvarkymu, galima teigti, kad atliekų tvarkymo politika Lietuvoje įgyvendinama valstybiniu, regioniniu ir savivaldybių lygmeniu. Valstybinio lygmens pirmąja institucija, įgyvendinančia atliekų tvarkymą, laikytina LR Vyriausybė, kuri vykdo atliekų tvarkymo politiką visuose lygmenyse ir įtvirtina ją priimamuose teisės aktuose – ilgalaikėse strategijose (tarp jų ir Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2003), plėtros planuose bei programose. Kita valstybinio lygmens institucija, kuriai Atliekų tvarkymo įstatymu pavesta reglamentuoti bei administruoti atliekų tvarkymą ir vykdyti kontrolę kaip yra įgyvendinami nustatyti reikalavimai ir iškeltos užduotys atliekų tvarkymo srityje, yra LR aplinkos ministerija. Šios ministerijos administracinis padalinys – Atliekų departamentas yra atsakingas už Lietuvos atliekų valdymo ir tvarkymo politikos formavimą, jos įgyvendinimą, už strateginių dokumentų, įstatymų, nutarimų, įsakymų, reglamentuojančių atliekų tvarkymą, rengimą (LR aplinkos ministras, 2010). Taip pat pažymėtina, kad atliekų tvarkymo reglamentavimo funkcijos

Atliekų tvarkymo įstatyme paskirtos ir LR sveikatos apsaugos ministerijai. Jai pavedama nustatyti reikalavimus pavojingų atliekų, susidarančių žmonių sveikatos priežiūros įstaigose, tvarkymui, ženklinimui, pakavimui bei laikinam laikymui. O LR ūkio ministerija yra įpareigota rengti, tvirtinti bei koordinuoti programų, kurios skatintų atliekų vengimą bei mažaatliekių technologijų diegimą, įgyvendinimą. Kitai valstybinio lygmens institucijai – LR žemės ūkio ministerijai minėtu įstatymu pavesta koordinuoti žemės ūkio bei maisto pramonės įmonių veiksmus, susijusius su jų veikloje susidarančių atliekų tvarkymu bei pajėgumų diegimu. LR valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba įpareigota nustatyti reikalavimus atliekų, susidarančių vykdant gyvūnų sveikatos priežiūrą bei atliekant su ja susijusius mokslinius tyrimus, rūšiavimui, surinkimui, pakavimui bei laikinam laikymui (LR Seimas, 1998). Pažymėtina, kad valstybinio lygmens institucija, atsakinga už atliekų tvarkymą Lietuvoje, yra ir LR aplinkos ministerijai pavaldi Aplinkos apsaugos agentūra, kuri išduoda, panaikina, sustabdo pavojingų atliekų tvarkymo licencijas, renka, apdoroja bei vertina susidariusių atliekų apskaitos duomenis, juos sistemina ir skelbia statistinę informaciją, išduoda licencijas, suteikiančias teisę vykdyti gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą, bei kt. įvairių veiklos rūšių leidimus (LR aplinkos ministras, 2004).

Charakterizuojant regioniniu lygmeniu atliekų tvarkymo politiką įgyvendinančias bei atliekų tvarkymą prižiūrinčias institucijas, būtina pažymėti, kad Lietuvoje šias funkcijas atlieka LR aplinkos ministerijai pavaldūs aštuonių regionų aplinkos apsaugos departamentai, t. y. – Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Utenos ir Vilniaus. Šie departamentai pagal savo kompetenciją įgyvendina valstybės vykdomą atliekų tvarkymo politiką, t. y. kontroliuoja, ar tinkamai yra vykdoma atliekų apskaita, ar pateikiami teisingi jų duomenys. Be to svarbu pažymėti, kad tik žinant tikslius susidarančių atliekų kiekius yra galimybė paprasčiau ir lengviau organizuoti atliekų tvarkymą (Baltrėnas, Lygis, Murauskas, Oškinis ir Šimaitis, 1996, p. 178). Pabrėžtina, kad minėtos institucijos taip pat vykdo dokumentų, patvirtinančių gaminių ir pakuočių atliekų sutvarkymą, kontrolę.

Analizuojant atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą savivaldos lygmeniu, būtina pažymėti, kad šis lygmuo tarp institucijų, formuojančių ir įgyvendinančių atliekų tvarkymo politiką, yra žemiausias, bet ypatingai svarbus, nes, nuo šio lygmens veiksnių tiesiogiai priklauso užduočių, nustatytų ES ir valstybinio lygmens teisės aktuose, reglamentuojančiuose atliekų tvarkymą, įgyvendinimas. Šį teiginį mums patvirtina ir Atliekų tvarkymo įstatyme reglamentuotos savivaldybių funkcijos, nes būtent savivaldybėms yra pavesta organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, kurios yra būtinos komunalinėms atliekoms, susidarančioms jų teritorijose, tvarkyti. Savivaldybės privalo užtikrinti, kad minėtos sistemos funkcionuotų, kad būtų tvarkomas ir administruojamas komunalinių atliekų paslaugos teikimas bei kad būtų tvarkomos ir tos atliekos, kurių turėtojas yra nežinomas arba jo neįmanoma nustatyti. Be to, pažymėtina, kad „komunalinių atliekų tvarkymo

sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo organizavimas, sąvartynų įrengimas ir eksploatavimas“ yra viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų, įtvirtintų LR vietos savivaldos įstatyme (LR Seimas, 1994). Atkreiptinas dėmesys, kad svarbus vaidmuo, lemiantis efektyvų savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos veikimo užtikrinimą, tenka ir regioninių atliekų tvarkymo centrams. Todėl, siekiant įgyvendinti ES reikalavimus ir Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano nuostatas, Lietuvoje 2002–2005 m. buvo įsteigta 10 regioninių atliekų tvarkymo centrų (toliau – RATC) ir sukurta 10 regioninių atliekų tvarkymo sistemų (žr. 2 lentelę). Šių sistemų sukūrimo projektų bendra vertė – 125,3 mln. eurų, iš jų 85,4 mln. eurų – ES struktūrinių fondų lėšos, 25,9 mln. eurų LR valstybės biudžeto lėšos, o regionų savivaldybių ir jų įkurtų įmonių – RATC lėšos – 14 mln. eurų. Pažymėtina, kad įgyvendinant minėtų sistemų sukūrimo projektus buvo uždaromi seni sąvartynai, o kuriami nauji, modernūs – atitinkantys ES keliamus reikalavimus, buvo rengiamos didžiųjų atliekų surinkimo bei žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės.

2 lentelė. Regioniniai atliekų tvarkymo centrai (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacijos informacija <http://www.ratca.lt/apie-mus>)

Regiono atliekų tvarkymo centras	Steigimo metai	Savivaldybės, sudarančios Regiono atliekų tvarkymo centrą
Vilniaus regionas	2003	Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Trakų, Ukmergės ir Vilniaus rajonų, Elektrėnų bei Vilniaus miesto savivaldybės
Kauno regionas	2005	Kauno miesto, Kauno, Kaišiadorių, Kėdainių, Raseinių, Prienų ir Jonavos rajonų savivaldybės
Klaipėdos regionas	2003	Klaipėdos, Palangos, Neringos miestų, Klaipėdos, Kretingos, Šilutės ir Skuodo rajonų savivaldybės
Šiaulių regionas	2002	Šiaulių miesto, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybės
Panevėžio regionas	2005	Panevėžio miesto, Panevėžio, Rokiškio, Biržų, Pasvalio, Kupiškio rajonų savivaldybės
Alytaus regionas	2002	Alytaus miesto, Alytaus, Prienų rajonų, Birštono, Druskininkų, Lazdijų ir Varėnos rajonų savivaldybės
Utenos regionas	2005	Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Visagino, Utenos ir Zarasų savivaldybės
Marijampolės regionas	2003	Marijampolės, Kalvarijos, Kazlų Rūdos bei Vilkaviškio ir Šakių ir rajonų savivaldybės
Tauragės regionas	2002	Tauragės, Jurbarko, Šilalės rajonų ir Pagėgių savivaldybės
Telšių regionas	2003	Telšių, Plungės, Mažeikių rajonų ir Rietavo savivaldybės

Analizuojant 2 lentelėje pateiktą RATC sąrašą, pažymėtina, kad Kauno ir Šiaulių RATC veikia kaip viešosios įstaigos, o Vilniaus, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Utenos, Marijampolės, Tauragės ir Telšių RATC – kaip uždaros akcinės bendrovės. Gilinant į RATC vykdomas veiklas, kurios apima: atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų, atliekų priėmimą, rūšiavimą bei jų šalinimą, didžiųjų atliekų surinkimo bei žaliųjų atliekų kompostavimą aikštelių įrengimą ir eksploatavimą, naujų sąvartynų įrengimą ir jų eksploatavimą bei senų sąvartynų uždarymą ir priežiūrą po uždarymo bei kt. veiklas, teigtina, kad RATC yra svarbi atliekų tvarkymo sistemos dalis, kurių

vykdoma veikla turi užtikrinti darnios atliekų tvarkymo sistemos veikimą. Tačiau, kad ši sistema dar neveikia tinkamai, mums patvirtina Valstybės kontrolės audito 2013 m. rugpjūčio 2 d. ataskaitoje Nr. VA-P-20-9-11 „Dėl regioninių atliekų tvarkymo sistemų veiklos“ įvardytos priežastys. Pagrindinė jų yra ta, kad regioninės atliekų tvarkymo sistemos nevykdo nustatytų atliekų tvarkymo prioritetų eiliškumo, t. y. „neskatina atliekų naudojimo ir perdirbimo“, kadangi dalis atliekų turėtojų neturi galimybės rūšiuoti susidariusių atliekų, jie negali iš atliekų srauto atskirti antrinių žaliavų ar kitų atliekų, kurios gali būti panaudotos ar kitaip perdirbtos. Todėl, kaip teigiama ataskaitoje, dėl minėtos priežasties sąvartynuose „2009–2011 m. buvo šalinama net 85 proc. komunalinių atliekų, kai ES sąvartynuose vidutiniškai pašalinama apie 35 proc. susidariusių atliekų“ (2013, p. 5). Kad ši atliekų, šalinamų sąvartynuose, problema yra labai aktuali, ir kad jos vienas iš sprendimo būdų – atliekų rūšiavimas ir perdirbimas, mums patvirtina Stanaičio ir kt. straipsnyje „Buitinių atliekų rinkimas ir rūšiavimas – visuomenės sąmoningumo kriterijus“ pateikti pastebėjimai. Jame akcentuojama, kad visuomenė pasyviai dalyvauja atliekų rūšiavime dėl kelių priežasčių – pirmiausia dėl to, kad nesudaromos tinkamos sąlygos atliekų rūšiavimui jų susidarymo vietose, kad trūksta informacijos apie atliekų rūšiavimo teikiamą naudą, o galiausiai – nėra tikslo. Atkreiptinas dėmesys, kad atsakingoms institucijoms šias išvardytas problemas straipsnio autoriai siūlo spręsti, gerinant atliekų rinkimo, jų rūšiavimo ir tvarkymo infrastruktūrą, daugiau dėmesio skiriant visuomenės ekologiniam švietimui, be to, kaip drausminę priemonę, siūloma taikyti ir baudų sistemą asmenims, kurie netvarko savo namų ūkyje susidarančių atliekų (2009, p. 163–164).

Toliau gilinantis į aukščiau minėtą Valstybės kontrolės ataskaitą, kurioje analizuojama regioninių atliekų tvarkymo sistemų veikla, būtina atkreipti dėmesį ir į įmokų (ar vietinių rinkliavų) už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skaičiavimo mechanizmą. Pažymėtina, kad, neatsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje atliekų tvarkymo sistema pradėta plėtoti nuo 2000 m., tačiau iki 2013 m. liepos 24 d. LR Vyriausybė nebuvo patvirtinusi įmokų už atliekų surinkimą ir tvarkymą skaičiavimo metodikos. Kiekviena savivaldybė įmokas (ar vietinę rinkliavą) už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nustatydavo pagal savo patvirtintas metodikas, todėl galima daryti prielaidą, kad nebuvo pilnai įgyvendinamas ir principas „teršėjas moka“. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad LR Vyriausybė operatyviai įvertino Valstybės kontrolės rekomendaciją ir 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 „Dėl Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais) patvirtino Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklės, kuriomis savivaldybės privalo vadovautis nuo 2017 m. sausio 1 d. nustatydamos įmokas (ar vietinės rinkliavos dydžius) už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą. Be to, ataskaitoje pažymėta, kad Lietuvai gali būti pritaikytos ES sankcijos už neįvykdytas biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotis, kadangi minėtos rūšies atliekoms nepakanka rūšiavimo priemonių.

Įsigilinus į RATC veiklą, teigtina, kad jų pagrindinė užduotis – darnios atliekų tvarkymo sistemos veiklos užtikrinimas.

Apibendrinant teisės aktus, reglamentuojančius atliekų tvarkymą, galima daryti išvadą, kad ši ES teisinė bazė yra išsami ir nuolat tobulinama, o joje nustatytų reikalavimų ir užduočių perkėlimas į valstybių narių teisinę bazę, tarp jų ir Lietuvos, sudaro sąlygas kurti ir plėtoti darnią atliekų tvarkymo sistemą, apimančią ekologinius, ekonominius ir socialinius visuomenės tikslus. O darnus atliekų tvarkymą prižiūrinčių institucijų darbas leidžia užtikrinti ES, Lietuvos Respublikos, regioniniuose ir savivaldybių lygmenis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, susijusių su atliekų tvarkymu, tinkamą įgyvendinimą.

3. ATLIEKŲ TVARKYMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO PALANGOS MIESTO SAVIVALDYBĖJE TYRIMAS

Šiame skyriuje identifikuojamas atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimas Palangos miesto savivaldybėje. Naudojant dokumentų ir statistinių duomenų analizės metodus nagrinėjami ir vertinami Palangos miesto savivaldybės, turinčios kurorto statusą, atliekų tvarkymo sistemos ypatumai. O atlikus tyrimą ir nustatčius šios politikos įgyvendinimo problemas pateikiamos rekomendacijos dėl jos tobulinimo

3.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas – išanalizuoti kaip ir koku būdu tvarkomos atliekos Palangos miesto savivaldybėje.

Tyrimo uždaviniai:

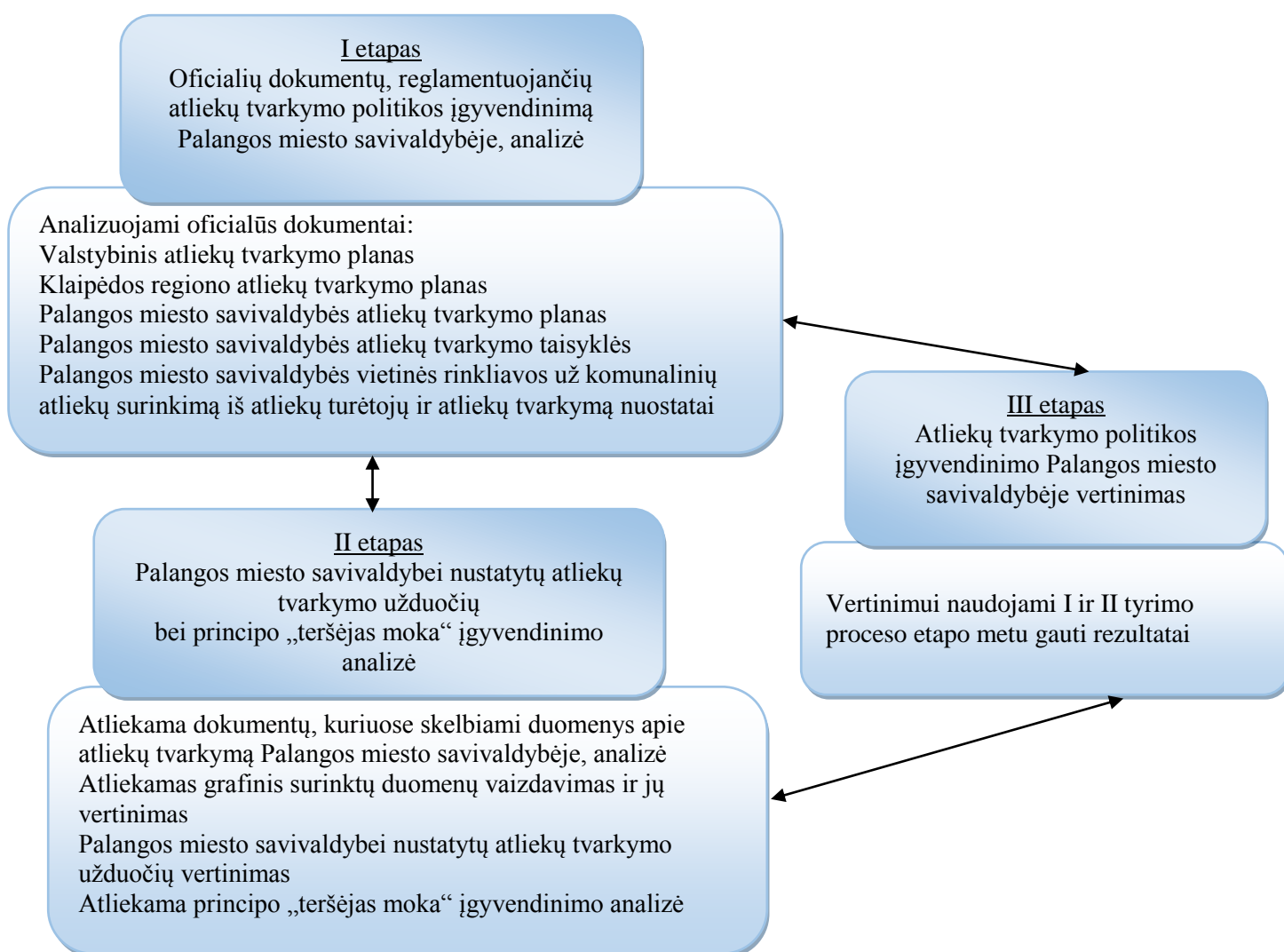
1. Išanalizuoti oficialius Palangos miesto savivaldybės dokumentus, reglamentuojančius atliekų tvarkymą.

2. Pateikti Palangos miesto savivaldybės administracijai, UAB „Palangos komunalinis ūkis“, Palangos miesto rinkliavų centrui ir Palangos miesto savivaldybės tarybai rekomendacijas kaip tobulinti vykdomą atliekų tvarkymo politiką.

Tyrimo imtis – 2011–2015 m. Palangos miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) administracijos, atliekų vežėjo Savivaldybės teritorijoje UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo ir Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą administratoriaus – Palangos miesto rinkliavų centro vadovo ataskaitos, Savivaldybės atliekų tvarkymo sistemą papildančių atliekų surinkimo sistemų, Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centro bei Aplinkos apsaugos agentūros oficialūs statistiniai duomenys sudaro galimybę ištirti ir įvertinti atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Palangos miesto savivaldybėje.

Tyrimo metodas. Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo sistema yra ypatinga tuo, kad pati šio kurortinio miesto gyvenimo specifika kelia daugybę reikalavimų. Kurortinio sezono laikotarpiu (birželio–rugsėjo mėn.) susidarančių atliekų kiekiai labai skiriasi, kadangi net dešimt kartų ir daugiau padidėja poilsiautojų, atvykstančių į kurortą, skaičius, negu yra gyventojų, deklaravusių gyvenamąją vietą Palangos mieste. Be to, siekiant išvengti neigiamų atliekų tvarkymo pasekmių (perkraudų konteinerių, nemalonių kvapų), itin svarbus yra atliekų surinkimo dažnumas. Todėl, įgyvendinant atliekų tvarkymo politiką Palangos miesto savivaldybėje, atliekų tvarkymo hierarchijai (žr. 3 pav.) bei visiems atliekų tvarkymo ciklo etapams (žr. 5 pav.) turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Naudojant dokumentų ir statistinių duomenų analizės metodus tiriama, kaip Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo sistema, apimanti teises, technines, ekonomines ir organizacines priemones, skirtas atliekoms tvarkyti, užtikrina ES ir Lietuvos teisės aktuose, reglamentuojančiuose atliekų tvarkymą, nustatytų reikalavimų ir iškeltų uždavinių vykdymą bei principo „teršėjas moka“

įgyvendinimą. Pažymėtina, kad šiam tyrimui atlikti pasirinkti metodai mums atskleidžia loginį tyrimo pagrindimą, kuriuo remiantis bus įgyvendinamas tyrimo ciklas: pirmiausia analizuojama teorija (oficialūs dokumentai), po to – faktai (renkami statistiniai duomenys), o paskutinis tyrimo ciklo etapas skirtas tyrimo duomenų statistiniam ir teoriniam apdorojimui, t. y. gautų rezultatų apibendrinimui, vertinimui bei išvadų ir rekomendacijų teikimui (Kardelis, 2002, p. 50). Todėl tyrimą, kuriuo siekiama nustatyti, kaip įgyvendinama atliekų tvarkymo politika Palangos miesto savivaldybėje, galima suskirstyti į tris proceso etapus (žr. 14 pav.), nurodančius vykdomo tyrimo veiksmų seką ir suteikiančius galimybę autoriui susisteminti gautus rezultatus bei juos analizuoti.

14 pav. Tyrimo proceso etapai (Šaltinis: sudaryta autorės)

I tyrimo proceso etapui vykdyti pasirinktas dokumentų analizės metodas. Pažymėtina, kad pagal savo statusą dokumentai yra skirstomi į oficialius (LR Seimo priimti įstatymai, LR Vyriausybės nutarimai, savivaldybių tarybų sprendimai, savivaldybių administracijos direktorių įsakymai, oficiali statistika ir kt.) ir neoficialius (memuarai, laiškai ir kt.) (Valackienė, 2005, p. 73). Šiame tyrimo proceso etape naudojant oficialių dokumentų analizės metodą nagrinėjama Savivaldybės atliekų

tvarkymo sistemą reglamentuojanti teisinė bazė, kuri leidžia darbo autoriui identifikuoti Valstybiniame atliekų tvarkymo ir Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo planuose Savivaldybei nustatytas atliekų tvarkymo užduotis. Taip pat yra analizuojamas ir pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Savivaldybėje, tai – Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo planas, kuriame nustatytos priemonės, užtikrinančios minėtuose dokumentuose nustatytų užduočių įgyvendinimą. Be to, nagrinėjamos ir Savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklės, kuriomis reglamentuojama Savivaldybės atliekų tvarkymo sistema, apimanti komunalinių atliekų surinkimą, išvežimą, rūšiavimą, naudojimą bei šių paslaugų teikimą visiems komunalinių atliekų turėtojams, esantiems Savivaldybės teritorijoje. O principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą analizuojamoje Savivaldybėje darbo autoriui padeda atskleisti nagrinėjami Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatai, kuriuose įtvirtinta šios vietinės rinkliavos mokėtojų registro sudarymo, vietinės rinkliavos apskaičiavimo, mokėjimo, jos išieškojimo bei apskaitos tvarka.

II tyrimo proceso etapo metu statistiniai duomenys, susiję su atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimu 2011–2015 m. Savivaldybėje, surinkti iš oficialių šaltinių (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Statistinių duomenų šaltiniai (Šaltinis: sudaryta autorės)

El. Nr.	Duomenų šaltinio pavadinimas	Duomenų rūšis
1.	Valstybinis atliekų tvarkymo planas	Nustatytos valstybinės atliekų tvarkymo užduotys Savivaldybei (tarp jų ir biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartyne mažinimo užduotis)
2.	Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo planas	Komunalinių atliekų tvarkymo uždaviniai ir užduotys Savivaldybei
3.	Palangos miesto savivaldybės administracija	Atliekų tvarkymo duomenys
4.	Aplinkos apsaugos agentūra	Savivaldybės atliekų apskaitos duomenys
5.	Viešoji įstaiga „Žaliasis taškas“	Antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalo, įskaitant pakuočių) Savivaldybėje tvarkymo apskaitos duomenys
6.	Viešoji įstaiga „Pakuočių tvarkymo organizacija“	Antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalo, įskaitant pakuočių) Savivaldybėje tvarkymo apskaitos duomenys
7.	UAB „Palangos komunalinis ūkis“	Atliekų vežėjo duomenys apie surinktus Savivaldybėje ir į sąvartyną išvežtus atliekų kiekius
8.	Palangos miesto rinkliavų centras	Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą administratoriaus Savivaldybėje duomenys, susiję su principo „teršėjas moka“ įgyvendinimu

3 lentelėje iš išvardytų šaltinių surinkti 2011–2015 m. laikotarpių skaitiniai duomenys apie atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Savivaldybėje bus pateikiami lentelėse bei vaizduojami grafiškai. Analizuojant šiuos duomenis vertinama, kaip Savivaldybės vykdoma atliekų tvarkymo politika ir jos įgyvendinimui taikomos organizacinės priemonės užtikrina valstybinio ir regioninio

lygmens atliekų tvarkymo planuose nustatytų užduočių bei principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą. O III tyrimo proceso etape, naudojantis I ir II tyrimo proceso etapo metu gautais rezultatais, identifikuojamos atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo Palangos miesto savivaldybėje problemos, pateikiamos išvados ir rekomendacijos dėl jos tobulinimo.

3.2. Tyrimo rezultatų analizė

Šiame poskyryje trimis tyrimo proceso etapais (žr. 14 pav.) analizuojama ir vertinama kaip Palangos miesto savivaldybėje įgyvendinama atliekų tvarkymo politika. Remiantis oficialiais savivaldybės dokumentais, reglamentuojančiais atliekų tvarkymą, identifikuojamos nustatytos atliekų tvarkymo užduotys savivaldybei, o surinkti statistiniai duomenys apie jų vykdymą yra reikšmingi vertinant kaip, ir ar tinkamu būdu yra tvarkomos atliekos, ar naudojamos priemonės (tarp jų ir principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas) leidžia užtikrinti tinkamą atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Savivaldybėje.

3.2.1. Oficialių savivaldybės dokumentų, reglamentuojančių atliekų tvarkymą, analizė

Šiame skyrelyje (**I tyrimo proceso etape**) analizuojami teisės aktai, reglamentuojantys atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimą Savivaldybėje bei valstybinio ir regioninio lygmens teisės aktai, kuriuose Savivaldybei nustatytos atliekų tvarkymo užduotys bei priemonės toms užduotims įgyvendinti.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, savivaldybės yra atsakingos už komunalinių atliekų, kurios susidaro jos teritorijoje, tvarkymo sistemos organizavimą bei šios sistemos tinkamą funkcionavimą (Lietuvos Respublikos Seimas, 1998). Analizuojamos Savivaldybės teritorijos plotas – 79 kv. km apima Palangos miestą, kuriame yra Šventosios seniūnija su jai priklausančiomis Šventosios bei Būtingės gyvenvietėmis. Savivaldybės organizuojama komunalinių atliekų tvarkymo sistema yra Klaipėdos komunalinių atliekų tvarkymo regiono (žr. 3 priedą) komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis. Ši sistema apima komunalinių atliekų iš atliekų turėtojų, esančių Savivaldybės teritorijoje, surinkimo, išvežimo, rūšiavimo, naudojimo bei šalinimo paslaugų teikimą. Svarbu, kad Savivaldybė, įgyvendindama ES ir LR formuojamą atliekų tvarkymo politiką, turi užtikrinti valstybinio lygmens teisės aktuose, t. y. Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane bei Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane (žr. 2.2 poskyrį), o taip pat ir regioninio lygmens – Klaipėdos regiono komunalinių atliekų tvarkymo plane 2010–2019 m., atnaujintame Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planu, nustatytų užduočių bei priemonių įgyvendinimą Atkreiptinas dėmesys, kad užduotys bei priemonės, užtikrinančios minėtuose teisės aktuose nustatytų užduočių įgyvendinimą, turi būti reglamentuojamos ir Savivaldybės atliekų tvarkymo plane (žr. 13 pav.) bei atliekų tvarkymo taisyklėse (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2014). Pažymėtina, kad svarbiausia užduotis, kurią įgyvendindama atliekų

tvarkymo politiką savo teritorijoje turi vykdyti Savivaldybė – siekti, kad mažėtų susidarančių atliekų kiekiai, kad atliekos būtų tvarkomos taip, kad nekeltų pavojaus žmonių sveikatai bei aplinkai, kad kuo didesnis jų kiekis būtų pakartotinai naudojamas ir perdirbamas, o kuo mažesnis jų kiekis būtų šalinamas sąvartyne. Todėl Savivaldybė, vykdydama atliekų tvarkymą savo teritorijoje, privalo vadovautis atliekų tvarkymo prioritetais (žr. 3 pav.), nustatytais teisės aktuose, reglamentuojančiuose atliekų tvarkymą.

Nagrinėtinuose valstybinio lygmens teisės aktuose – Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane ir Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane yra nustatytos valstybinių komunalinių atliekų tvarkymo užduotys savivaldybėms (žr. 4 lentelę). Be to, šios užduotys privalo taip pat būti perkeltos į regioninių ir savivaldybių atliekų tvarkymo planus, rengiamus vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo 27 ir 28 straipsniuose nustatytais reikalavimais (1998) bei LR aplinkos ministro 2010 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. D1-1004 „Dėl reikalavimų regioniniams ir savivaldybių atliekų tvarkymo planams patvirtinimo“ nustatytais Reikalavimais regioniniams ir savivaldybių atliekų tvarkymo planams. Pažymėtina, kad minėtu LR aplinkos ministro įsakymu nustatyti reikalavimai yra skirti užtikrinti Bendrojoje atliekų direktyvoje nustatytą užduočių įgyvendinimą (Lietuvos Respublikos aplinkos ministras, 2010).

4 lentelė. Valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys savivaldybėms (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybiniu strateginiu atliekų tvarkymo 2007–2013 metų planu, 2002 ir Valstybiniu atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planu, 2014)

Teisės akto pavadinimas	Laikotarpis	Leistinių šalinti sąvartyne komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis	Komunalinės atliekos, kurios turi būti perdirbtos, pakartotinai ar kitaip panaudotos
Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo 2007–2013 metų planas	Iki 2013 m.	Ne daugiau kaip 50 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų	-
Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas	Iki 2016 m.	–	Ne mažiau kaip 45 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį)
	Iki 2020 m.	Ne daugiau kaip 35 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų	Ne mažiau kaip 65 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį)
	Iki 2020 m.	–	Mažiausiai 50 proc. popieriaus ir kartono, metalo, stiklo ir plastiko atliekų, esančių komunalinių atliekų sraute, būtų paruošiama naudoti pakartotinai ir perdirbta (vertinant pagal atliekų kiekį)

Analizuojant 4 lentelėje išvardytas pagrindines komunalinių atliekų tvarkymo valstybines užduotis savivaldybėms, pažymėtina, kad visos jos perkeltos į Klaipėdos komunalinių atliekų tvarkymo regiono (toliau – Klaipėdos regionas), kurio sistemos dalis yra ir Savivaldybės atliekų tvarkymo sistema, Klaipėdos regiono komunalinių atliekų tvarkymo planą 2010–2019 m., atnaujintą

Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planu (toliau – Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo planas), kurį rengė ir tvirtino Klaipėdos regiono plėtros taryba. Pažymėtina, kad šiuo planu yra siekiama suderinti į Klaipėdos regioną įeinančių savivaldybių veiklas, susijusias su jų atliekų tvarkymo sistemų organizavimu, o taip pat yra siekiama kurti bendrus šioms savivaldybėms atliekų naudojimo bei šalinimo įrenginius, atitinkančius ES teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Šiuos veiksmus mums patvirtina ir pateikta Klaipėdos regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizacinė schema (žr. 3 priedą) (Klaipėdos regiono plėtros taryba, 2014, p. 8).

Tiriant, kaip įgyvendinama atliekų tvarkymo politika Savivaldybėje, nagrinėtinas savivaldybės lygmens teisės aktas, kuriame yra nustatytos Savivaldybei valstybinės atliekų tvarkymo užduotys ir priemonės, užtikrinančios Valstybinių ir Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo plane nustatytų užduočių įgyvendinimą, tai – Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas (toliau – Savivaldybės atliekų tvarkymo planas). Jame nustatyta, kad Savivaldybės teritorijoje esantiems komunalinių atliekų turėtojams teikiamos: mišrių komunalinių atliekų tvarkymo, antrinių žaliavų (tarp jų ir pakuočių atliekų) tvarkymo, žaliųjų atliekų tvarkymo, didžiųjų atliekų, įskaitant ir naudotas padangas, tvarkymo, EEĮ atliekų tvarkymo bei buityje susidarančių pavojingų atliekų tvarkymo paslaugos. Taip pat šiame plane apžvelgta esama atliekų tvarkymo būklė, pateikta informacija apie atliekų tvarkymo sistemos organizavimą, apie įmones, teikiančias atliekų surinkimo, rūšiavimo bei tvarkymo paslaugas, pateikta informacija apie antrinių žaliavų, mišrių komunalinių atliekų, specifinių atliekų surinkimą bei tvarkymą. Pažymėtina, kad ypatingas dėmesys plane skirtas biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo valstybinei užduočiai įgyvendinti (žr. 5 lentelę), kadangi šios rūšies atliekų (joms priskiriamos: žaliosios, maisto, popieriaus ir kartono, o taip pat ir kitos biologiškai suyrančios atliekos) irimo produktai kelia pavojų aplinkai, nes didina šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekius (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

5 lentelė. Savivaldybei nustatytos valstybinės komunalinių biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotys (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybiniu strateginiu atliekų tvarkymo 2007–2013 metų planu, 2002 ir Valstybiniu atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planu, 2014)

Valstybinė atliekų tvarkymo užduotis	Užduoties įvykdymo laikotarpis ir jos apimtis t/m				
	2012–2013 m.	2014–2015 m.	2016–2017 m.	2018–2019 m.	Nuo 2020 m.
Leistinas šalinti sąvartyne didžiausias komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis (t)	1979	1979	1781	1583	1385

Siekiant įvertinti, ar Savivaldybė tinkamai įgyvendina (ir ateityje ar galės įgyvendinti) 5 lentelėje nustatytas valstybines komunalinių biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotis bei kitas valstybines atliekų tvarkymo užduotis, susijusias su atliekų kiekio mažinimu, atliekų rūšiavimu, atliekų perdirbimu ar kitokiu panaudojimu bei principo „teršėjas moka“ įgyvendinimu, tikslinga nagrinėti šios Savivaldybės organizuojamą atliekų tvarkymo sistemą bei taikomas priemones, reikalingas išskeltoms

užduotims įvykdyti. Todėl nagrinėtinas savivaldybės lygmens teisės aktas, reglamentuojantis komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimą Savivaldybės teritorijoje – Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklės (toliau – Savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklės), patvirtintos Palangos miesto savivaldybės tarybos 2014 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. T2-95 „Dėl Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“. Šiose Savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėse nustatytas komunalinių atliekų tvarkymo organizavimas bei valdymas Savivaldybėje, įtvirtintos atliekų turėtojų ir atliekų vežėjų pareigos ir teisės, reglamentuotas komunalinių atliekų (tarp jų ir biologiškai skaidžių, antrinių žaliavų, didžiųjų atliekų, kitų specifinių komunalinių atliekų) surinkimas ir tvarkymas. Taip pat pabrėžtina, kad šiomis taisyklėmis siekiama atliekų tvarkymo sistemą organizuoti taip, kad pirmiausia būtų vengiama atliekų susidarymo, kad atliekų turėtojams būtų sudarytos tinkamos sąlygos tvarkyti atliekas jų susidarymo vietoje, kad teikiama atliekų tvarkymo paslauga būtų kokybiška ir užtikrinanti aplinkosaugos bei higienos, o taip pat ir techninius bei ekonominius reikalavimus. Be to šiomis taisyklėmis siekiama užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Savivaldybės bei Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo plane nustatytos valstybinės atliekų tvarkymo užduotys (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014).

Atkreiptinas dėmesys, kad Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) nustatyta, kad Savivaldybė atliekų tvarkymo paslaugą teikiančią įmonę jos teritorijoje privalo atrinkti įstatymų ar kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir sudaryti su šia įmone paslaugos teikimo sutartį. Todėl Savivaldybės vykdomoji institucija – Savivaldybės administracijos direktorius, kuris yra atsakingas už Savivaldybės atliekų tvarkymo plano įgyvendinimą Savivaldybės teritorijoje, vykdydamas jam pavestą funkciją, įstatymų nustatyta tvarka – neskelbiamų derybų (apklausos) būdu atrinko ir 2011 m. rugsėjo 22 d. sudarė sutartį Nr. 69–PS su įmone – UAB „Palangos komunalinis ūkis“, kuri teikia komunalinių atliekų (tarp jų ir antrinių žaliavų) surinkimo paslaugą Savivaldybės teritorijoje. Pažymėtina, kad UAB „Palangos komunalinis ūkis“ – akcinio kapitalo įmonė, kurios 395 289 akcijos (100 proc.) priklauso Palangos miesto savivaldybei, o analizuojamu laikotarpiu, t. y. 2011–2015 m., įmonėje dirbo vidutiniškai apie 130 darbuotojų. Minėta įmonė vykdo komunalinių bei kitų komercinių paslaugų teikimą Palangos miesto gyventojams, tvarko ir prižiūri miesto komunalinį ūkį, t. y. tvarko atliekas, aprūpina individualių valdų savininkus atliekų rūšiavimo konteineriais, skirtais pakuočių atliekoms bei kitoms antrinėms žaliavoms surinkti, vykdo kapinių, gatvių, skverų, aikščių priežiūrą, teikia daugiabučių gyvenamųjų namų administravimo ir renovacijos paslaugas. Pažymėtina, kad analizuojamu laikotarpiu, t. y. 2011 m., bendrovės pajamos iš Savivaldybės už komunalinių atliekų surinkimą, tvarkymą ir išvežimą į Klaipėdos regiono nepavojingų atliekų sąvartyną, esantį Dumpių k., Klaipėdos r. (jį eksploatuoja Klaipėdos regioninis atliekų tvarkymo centras), sudarė 25 proc. nuo visų bendrovės pajamų, 2012 m. – 19 proc., 2013 m. – 21,1 proc., 2014 – 14,7 proc. ir 2015 m. – 11,63 proc. (UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo ataskaitos, 2011–2015).

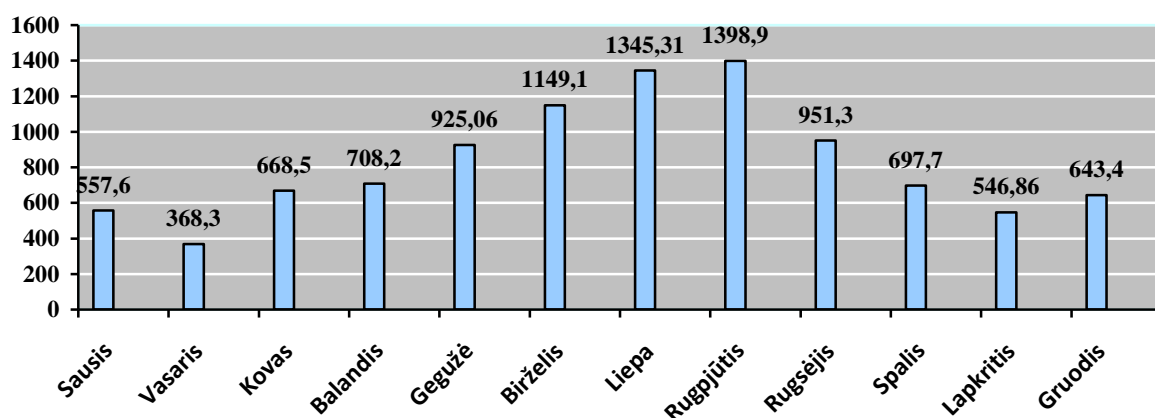
Svarbu pažymėti, kad Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) nustatyta, kad Savivaldybės organizuojamoje komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje, siekiant įgyvendinti gamintojams bei importuotojams nustatytą alyvų, transporto priemonių, EEĮ, apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo užduotis, gali būti diegiamos papildančios sistemos dėl minėtų rūšių atliekų surinkimo. Todėl Savivaldybės teritorijoje nuo 2009 m. veikia Gamintojų ir importuotojų asociacijos įsteigta papildanti gaminių ir pakuočių atliekų surinkimo sistema, per kurią yra surenkamos buityje susidarančios EEĮ, alyvų, apmokestinamųjų gaminių, pakuotės atliekos ir netinkamos eksploatuoti transporto priemonės.

Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, atliekų tvarkymo sistema turi remtis principu „teršėjas moka“, kuris suprantamas taip, kad susidariusias atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti atliekų turėtojas ir (arba) medžiagų bei gaminių, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas arba šių medžiagų arba gaminių importuotojas. Atsižvelgiant į tai, nagrinėtinas savivaldybės lygmens teisės aktas, kuriame ir yra įtvirtintas šis principas, tai – Palangos miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatai (toliau – Vietinės rinkliavos nuostatai), patvirtinti Savivaldybės tarybos 2009 m. lapkričio 12 d. sprendimu Nr. T2-263 „Dėl Palangos miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nustatymo ir nuostatų patvirtinimo“ (2012 m. kovo 29 d. sprendimo Nr. T2-70 redakcija) (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2009, 2012). Pažymėtina, kad vadovaujantis šiuo teisės aktu nuo 2010 m. sausio 1 d. Savivaldybėje įvesta vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą (toliau – vietinė rinkliava), kurią privalo mokėti visi atliekų turėtojai, priklausomai nuo jam nuosavybės ar kita teise valdomo nekilnojamojo turto paskirties ar ploto. Šią vietinę rinkliavą Savivaldybės teritorijoje administruoti yra pavesta Savivaldybės tarybos įsteigtai biudžetinei įstaigai Palangos miesto rinkliavų centrui, kurio tikslas – vietinių rinkliavų (tarp jų ir už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą) administravimas, miesto viešosios infrastruktūros vystymas bei jos priežiūra. Minėta biudžetinė įstaiga apskaičiuoja vietinę rinkliavą vietinės rinkliavos mokėtojams, išrašo ir pateikia jiems mokėjimų pranešimus, taip pat vykdo neapmokėtų vietinių rinkliavų išieškojimą. Analizuojamu laikotarpiu 2011–2015 m. biudžetinėje įstaigoje Palangos miesto rinkliavų centre dirbo 16 darbuotojų. Ar šis visuotinės vietinės rinkliavos įgyvendinimas užtikrino kiekvienam jos mokėtojui tinkamą atliekų tvarkymo paslaugos teikimą Savivaldybės teritorijoje, plačiau bus nagrinėjama 3.2.2 skyrelyje „Nustatytų atliekų tvarkymo užduočių bei principo „teršėjas moka“ įgyvendinimo analizė.

3.2.2. Nustatytų atliekų tvarkymo užduočių bei principo „teršėjas moka“ įgyvendinimo analizė

Šiame skyrelyje (**II tyrimo proceso etape**) yra analizuojami ir vertinami bei grafiškai vaizduojami surinkti statistiniai duomenys apie atliekų tvarkymą Savivaldybės teritorijoje: jos vykdomas nustatytas valstybines atliekų tvarkymo užduotis bei principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas.

Pažymėtina, kad Savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistema yra ypatinga tuo, kad susidarančių mišrių komunalinių atliekų kiekiai metų eigoje labai skiriasi, t. y. kurortinio sezono laikotarpiu jie padidėja net tris kartus, lyginant su žiemos laikotarpiu susidarančiais atliekų kiekiais (žr. 15 pav.).

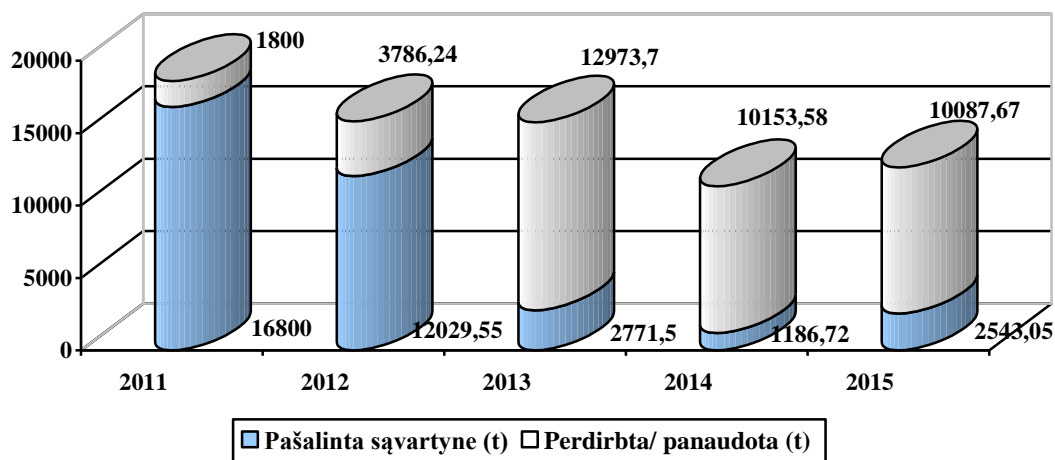

15 pav. Mišrių komunalinių atliekų susidarymas Savivaldybės teritorijoje 2015 m. pagal sezoniskumą (t) (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Savivaldybės administracijos pateiktais duomenimis, 2016)

Analizuojant 15 pav. pateiktus mišrių komunalinių atliekų kiekius, susidariusius 2015 m. sausio–gruodžio mėn. Savivaldybės teritorijoje, galima teigti, kad didžiausias jų kiekis susidaro kurortinio sezono metu, t. y. gegužės–rugsėjo mėn., kai į Palangos miestą bei Šventosios seniūniją atvykstančių atostogauti asmenų skaičius net dešimtis kartų viršija asmenų, nuolat gyvenančių Savivaldybės teritorijoje, skaičių. Todėl, siekiant švarios ir sveikos aplinkos kurorte, atliekų tvarkymo sistema, kaip nustatyta Savivaldybės teisės aktuose, reglamentuojančiuose atliekų tvarkymą, o taip pat ir Palangos miesto strateginiame plėtros plane iki 2020 metų, turi būti grindžiama „aplinkai draugišku“ atliekų tvarkymu ir organizuojama naudojant tokias atliekų tvarkymo priemones, kurios užtikrintų higienos, aplinkosaugos bei techninius ir ekonominius reikalavimus atitinkantį šios paslaugos teikimą ir miesto gyventojams, ir į kurortą atvykstantiems svečiams (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2011). Pažymėtina, kad siekiant įgyvendinti minėtus reikalavimus, Savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėse įtvirtinta, kad Savivaldybės teritorijoje mišrios komunalinės atliekos renkamos į techniškai tvarkingas atliekų surinkimo priemones – konteinerius, kurių talpa individualių namų savininkams – 0,24 kub. m, o konteinerių, skirtų kolektyviniam naudojimui talpa – 1,1 kub. m. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad atliekos iš gyventojų ir kitų fizinių ar juridinių asmenų, turinčių nekilnojamąjį turtą Savivaldybės

teritorijoje, yra surenkamos pagal komunalinių atliekų išvežimo grafiką, kuris kiekvienais metais yra derinamas su Savivaldybės administracija ir skelbiamas vietinėje spaudoje, Savivaldybės, atliekų vežėjo UAB „Palangos komunalinis ūkis“, o taip pat ir vietinės rinkliavos administratoriaus – Palangos miesto rinkliavų centro interneto svetainėse. Atsižvelgiant į tai, kad kurortinio sezono laikotarpiu, t. y. gegužės–rugsėjo mėn. ženkliai padidėja susidarančių atliekų kiekiai (žr. 15 pav.), tai tuo laikotarpiu atliekos iš atliekų turėtojų yra surenkamos 1 kartą per savaitę, o ne sezono metu – 1 kartą per 2 savaites. Svarbu, kad konteineriai, esantys bendro naudojimo atliekų surinkimo aikštelėse, siekiant išvengti jų perkrovimo atliekomis, yra ištuštinami kiekvieną dieną, išskyrus švenčių, t. y. sausio 1 d. ir gruodžio 25 d. Surinktas apvažiavimo būdu mišrias komunalines atliekas, vežėjo paslaugas Savivaldybės teritorijoje teikianti įmonė UAB „Palangos komunalinis ūkis“ (turinti 11 specialių transporto priemonių) išveža į Klaipėdos regioninį nepavojingų atliekų sąvartyną, esantį Dumpių k., Klaipėdos r., kurio metinis pajėgumas 170 000 t/m. Šis sąvartynas pradėtas eksploatuoti nuo 2008 m. balandžio mėn. ir planuojama, kad jis galėtų veikti apie dvidešimt metų.

Svarbi valstybinė atliekų tvarkymo užduotis, kurią turėjo įvykdyti Savivaldybė – iki 2016 m. perdirbti, pakartotinai ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 45 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį). Šios užduoties įgyvendinimą Savivaldybėje mums patvirtina surinktų ir sutvarkytų/perdirbtų komunalinių atliekų kiekiai (žr. 16 pav.).

16 pav. Pašalintų sąvartyne ir perdirbtų/ panaudotų komunalinių atliekų kiekiai 2011–2015 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2011–2015)

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros 16 pav. pateiktais duomenimis, iš Savivaldybės teritorijoje surinkto bendro komunalinių atliekų kiekio 2011 m. buvo perdirbta ar kitaip panaudota 10 proc., 2012 m. – 24 proc., 2013 m. – 82 proc., 2014 – 90 proc., o 2015 m. – 80 proc. komunalinių atliekų. Todėl galima daryti išvadą, kad Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane nustatytą valstybinę atliekų tvarkymo užduotį, kurią Savivaldybė privalėjo įgyvendinti iki 2016 m., t. y. ne mažiau kaip 45 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį) perdirbti ar kitaip panaudoti, įvykdė tinkamai (Aplinkos apsaugos agentūra, 2011–2015). Pažymėtina, kad minėtos

valstybinės atliekų tvarkymo užduoties įgyvendinimą Savivaldybei padėjo užtikrinti Klaipėdos regioniniame sąvartyne veikianti mechaninio komunalinių atliekų apdorojimo–rūšiavimo gamykla, kurios pajėgumas 75 000 t/m (dirbant viena pamaina) bei Klaipėdos miesto laisvojoje ekonominėje zonoje nuo 2013 m. gegužės mėn. veikianti termofikacinė jėgainė UAB „Fortum Klaipėda“, kurioje šiluma ir elektra gaminama iš atliekų (tik atskirtų iš bendro srauto po mechaninio rūšiavimo) ir biokuro. Toks atliekų tvarkymo būdas (atliekų deginimas) Jaskelevičiaus teigimu, yra naudojamas siekiant, kad būtų sumažinta komunalinių atliekų masė, mažėtų sąvartynų skaičius bei jų apkrova (2009, p. 38). Atkreiptinas dėmesys, kad 2014 m. minėtoje termofikacinėje jėgainėje energijos bei šilumos gamybai buvo sudeginti panašūs atliekų ir biokuro kiekiai, o jau 2015 m. atliekų kiekis naudotame kure sudarė apie 65 proc. atliekų, o biokuras – apie 35 proc. (Eikinas, 2016). Būtina pažymėti, kad šioje termofikacinėje jėgainėje kurui yra naudojamos tik Klaipėdos regione susidariusios ir tik tinkamai išrūšiuotos komunalinės atliekos. Todėl savivaldybės (tarp jų ir Palangos miesto savivaldybė), priklausančios Klaipėdos atliekų tvarkymo regionui, turi galimybę tokiu būdu sumažinti šalinamų sąvartyne atliekų, kurios netinkamos perdirbimui ar kitokiam panaudojimui, kiekį.

Nagrinėtina bei vertintina ir Savivaldybei nustatyta valstybinė atliekų tvarkymo užduotis, reglamentuojanti leidžiamų šalinti sąvartynuose biologiškai skaidžių atliekų kiekius, kuri įtvirtinta Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 m. plane, vėliau perkelta į Valstybinį atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planą, o taip pat ir į Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo bei į Savivaldybės atliekų tvarkymo planus. Analizuojant kaip įgyvendinama minėta atliekų tvarkymo valstybinė užduotis Savivaldybėje, būtina pažymėti, kad Atliekų tvarkymo įstatyme biologiškai skaidžios komunalinės atliekos yra apibrėžiamos kaip „bet kokios atliekos, kurios galis skaidytis ar būti suskaidytos aerobiniu ar anaerobiniu būdu“ (Lietuvos Respublikos Seimas, 1998). Šios rūšies atliekoms priskiriamos: maisto ir virtuvių atliekos (maisto likučiai, daržovių ir vaisių lupenos, maisto produktai, kurių pasibaigęs realizacijos terminas, maisto atliekos, kiaušinių lukštai ir kt.), žaliosios atliekos (sodų, parkų, kapinių, medžių ir krūmų genėjimo atliekos, pjuvenos, lapai, gėlės ir kt.), taip pat užterštas bei blogai perdirbtas popierius ir kartonas bei kitos biologiškai skaidžios atliekos. Atsižvelgiant į tai, kad biologiškai skaidžių atliekų irimo produktai daro neigiamą poveikį aplinkai, būtina ypatingą dėmesį skirti biologiškai skaidžių atliekų tvarkymui. Todėl LR aplinkos ministras, vadovaudamasis komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartynuose užduotimis, nustatytomis minėtuose valstybinio lygmens teisės aktuose, 2011 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. D1-661 „Dėl mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtino tvarką, kaip turi būti vertinama mišrių komunalinių atliekų, patenkančių į mechaninio-biologinio, mechaninio apdorojimo bei į kitus atliekų rūšiavimo įrenginius, sudėtis. Taip pat šiuo įsakymu patvirtintos teikiamų apie mechaninio-biologinio, mechaninio apdorojimo įrenginiuose likusių ir skirtų šalinti bei pašalintų regioniniuose sąvartynuose biologiškai skaidžių atliekų kiekio

vertinimo ataskaitos (Lietuvos Respublikos aplinkos ministras, 2011). Pažymėtina, kad nuo 2012 m. Klaipėdos regioniniame nepavojingų atliekų sąvartyne, vadovaujantis minėtu LR aplinkos ministro įsakymu, buvo pradėtas vykdyti ir Savivaldybės teritorijoje susidariusių mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimas ir teikiamos nustatytos formos ataskaitos (žr. 4–7 priedus), kuriomis vadovaujantis galima vertinti, ar Savivaldybė tinkamai įgyvendino valstybinę atliekų tvarkymo užduotį, susijusią su biologiškai skaidžių atliekų šalinimu sąvartyne (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Pašalintų sąvartyne biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekiai (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centro informacija <http://www.kratc.lt/atlieku-tvarkymo-sistema/atlieku-monitoringas>, 2016)

Atliekų grupės pavadinimas	Laikotarpis/ pašalintas sąvartyne atliekų kiekis (t)				
	2011 m. (nėra duomenų)	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Biologiškai skaidžios komunalinės atliekos		3587,622	939,55	1,831	0

Analizuojant 6 lentelėje pateiktus duomenis apie Savivaldybės 2012–2015 m. Klaipėdos regioniniame sąvartyne pašalintus biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekius, galima daryti išvadą, kad Savivaldybė valstybinę atliekų tvarkymo užduotį, įpareigojančią mažinti šalinamus biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekius sąvartyne, tinkamai pradėjo vykdyti tik nuo 2013 m. Atkreiptinas dėmesys, kad minėtos valstybinės atliekų tvarkymo užduoties įgyvendinimą Savivaldybei padėjo užtikrinti nuo 2013 m. gegužės mėn. termofikacinėje jėgainėje UAB „Fortum Klaipėda“ energijos ir šilumos gamybai pradėtos naudoti sąvartyne tinkamai išrūšiuotos mišrios komunalinės atliekos. Be to, siekiant, kad regione būtų didinami atskirų atliekų surinkimo lygiai ir, kad kuo mažesni atliekų kiekiai (tarp jų ir biologiškai skaidžių atliekų) būtų šalinami sąvartyne, o taip pat, kad būtų pasiekti atliekų tvarkymo politikos tikslai, kaip nurodyta ir Europos Audito rūmų 2012 m. Specialiojoje ataskaitoje Nr. 20 (2012, p. 25), Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, įgyvendino ES finansuojamo projektą „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra“. Vykdam šį projektą Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras 2012 m. gegužės 14 d. Pasaugos sutartimi Nr. 12–43 perdavė Savivaldybėje atliekų vežėjo paslaugą teikiančiai įmonei UAB „Palangos komunalinis ūkis“ 1400 vnt. kompostavimo konteinerių (dėžių), kurių talpa 600 l. Pažymėtina, kad asmenims, gyvenantiems individualiuose namuose Savivaldybės teritorijoje, nemokamai buvo išdalinta 2012 m. – 421 kompostavimo konteineris (dėžė), atitinkamai 2013 m. – 137, 2014 m. – 151 ir 2015 m. – 119, o 572 vnt. kompostavimo konteineriai (dėžės), vadovaujantis UAB „Palangos komunalinis ūkis“ pateiktais duomenimis, grąžinti į Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centrą, kadangi neatsirado daugiau asmenų, pageidaujančių naudoti šias priemones. Darytina prielaida, kad taikant šį atliekų tvarkymo būdą Savivaldybė kasmet iki 200 tonų galėjo sumažinti biologiškai skaidžių atliekų, patenkančių į Klaipėdos regiono sąvartyną, kiekį (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014). Taip pat pažymėtina, kad Joskaudų k., Kretingos r., nuo 2014 m. sausio mėn. veikia Palangos žaliųjų atliekų

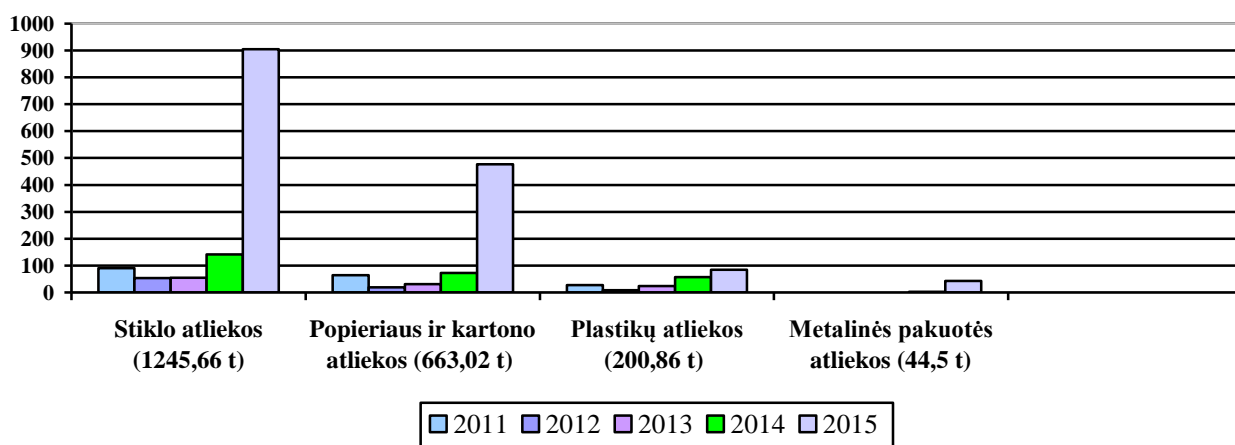
kompostavimo aikštelė (ją eksploatuoja Klaipėdos regioninis atliekų tvarkymo centras) į kurią Palangos miesto gyventojai gali pristatyti medžių šakas, lapus, žolę ir kitas sodo bei daržo atliekas, kurios yra tinkamos kompostuoti. Šioje aikštelėje gali būti sukompostuota apie 2,8 tūkst. tonų žaliųjų atliekų.

Atsižvelgiant į tai, kad 2015 m. Savivaldybė biologiškai skaidžių komunalinių atliekų sąvartyne visiškai nešalino (*žr. 7 priedą*), darytina prielaida, kad laikotarpiu nuo 2016 m. iki 2020 m. valstybinė biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartyne mažinimo užduotis bus įvykdyta.

Svarbi valstybinė atliekų tvarkymo užduotis, kurią Savivaldybė privalo įvykdyti iki 2020 m. – užtikrinti, kad mažiausiai 50 proc. (vertinant pagal atliekų kiekį) popieriaus ir kartono, metalo, stiklo ir plastiko atliekų, esančių komunalinių atliekų sraute, būtų paruošta naudoti pakartotinai ir perdirbta. Todėl analizę, ar Savivaldybė galės įvykdyti Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane nustatytą užduotį, tikslinga pradėti nuo priemonių, kurios yra naudojamos Savivaldybės organizuojamoje atliekų tvarkymo sistemoje minėti užduočiai įgyvendinti. Pažymėtina, kad Savivaldybės taryba, vykdydama Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane nustatytus reikalavimus dėl antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, plastiko, stiklo ir metalo) rūšiavimo galimybių ir priemonių visiems komunalinių atliekų turėtojams užtikrinimo, 2009 m. gegužės 8 d. sprendimu Nr. T2-129 „Dėl Palangos miesto savivaldybės antrinių žaliavų konteinerinių aikštelių išdėstymo schemos patvirtinimo“ patvirtino antrinių žaliavų konteinerių aikštelių išdėstymo Palangos miesto savivaldybėje schemą. Vadovaujantis minėtu sprendimu Savivaldybės teritorijoje yra įrengtos 83 antrinių žaliavų surinkimo konteinerinės aikštelės, o ateityje planuojama įrengti dar 23 tokias aikšteles (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2009). Vertinant Lietuvos statistikos departamento skelbiamus duomenis apie tai, kad 2011 m. Palangos miesto savivaldybės teritorijoje gyveno 15 771 gyventojas, atitinkamai 2012 m. – 15 512, 2013 m. – 15 353, 2014 m. – 15 367, o 2015 m. – 15 379, galima daryti išvadą, kad Savivaldybė įvykdė Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane nustatytą užduotį (800 gyventojų turi būti įrengiama ne mažiau kaip viena antrinių žaliavų konteinerių aikštelė), nes viena antrinių žaliavų surinkimo konteinerių aikštelė vidutiniškai tenka 187 miesto gyventojams. Be to, kaip reikalaujama Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane, antrinių žaliavų konteinerinės aikštelės įrengtos ir sodų bei garažų (po tris tokias aikšteles) bendrijų teritorijose. Taip pat pažymėtina, kad iki 2016 m. sausio 1 d. Savivaldybės teritorijoje esančių individualių valdų naudotojams buvo išdalinta 2000 vnt. antrinių žaliavų rūšiavimo konteinerių, kurių talpa 240 l. Šie konteineriai yra skirti rinkti pakuotės atliekoms ir visų rūšių antrinėms žaliavoms, o stiklo atliekoms rinkti yra naudojami atskiri maišai. Savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėse (2014) reglamentuota, kad daugiabučių ir individualių namų gyventojai į antrinių žaliavų surinkimo konteinerius, esančius konteinerių aikštelėse, gali rūšiuoti: popieriaus ir kartono, plastiko, metalo bei stiklo atliekas. Pabrėžtina, kad individualių valdų naudotojams sudarytos

galimybės naudotis ne vien tik individualiomis antrinių žaliavų rūšiavimo priemonėmis, bet ir kolektyvinėmis, kadangi Savivaldybės teritorijoje nuo 2010 m. įvesta vietinė rinkliava (privaloma įmoka, galiojanti Savivaldybės teritorijoje) už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, kurios administravimo parametras yra turtinis vienetas arba nekilnojamojo turto bendrojo ploto kvadratinis metras. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad visi nekilnojamojo turto savininkai arba jų naudotojai moka Savivaldybės tarybos nustatytą vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, jiems suteikiama teisė, kaip nustatyta ir atliekų išvežimo grafike, naudotis visais bendrojo naudojimo komunalinių atliekų, tarp jų ir antrinių žaliavų, konteneriais. Pabrėžtina, kad antrinės žaliavos ir pakuočių atliekos Savivaldybės teritorijoje yra surenkamos apvažiavimo būdu, pagal iš anksto paskelbtą grafiką vietinėje spaudoje, Savivaldybės, atliekų vežėjo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ taip pat ir Vietinės rinkliavos administratoriaus – Palangos miesto rinkliavų centro interneto svetainėse, bet ne rečiau kaip 1 kartą per mėnesį, o jų surinkimas yra vykdomas ir per Savivaldybės komunalinių atliekų sistemą papildančias atliekų surinkimo sistemas pakuočių atliekoms tvarkyti, t. y. VŠĮ „Žalioji taškas“ ir VŠĮ „Pakuočių tvarkymo organizacija“.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Savivaldybės teritorijoje gyvenantiems asmenims sudarytos tinkamos sąlygos antrinėms žaliavoms: stiklui, popieriui, kartonui ir kombinuotai pakuotei rūšiuoti. Tačiau kaip Savivaldybės gyventojai renka, t. y. rūšiuoja antrines žaliavas, mums patvirtina surinktų antrinių žaliavų kiekiai (žr. 17 pav.).

17 pav. Savivaldybės teritorijoje surinktų antrinių žaliavų kiekiai 2011–2015 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Palangos miesto savivaldybės administracijos duomenimis, 2016)

Analizuojant 17 pav. pateiktus surinktų per Savivaldybės komunalinių atliekų sistemą papildančias atliekų surinkimo sistemas (VŠĮ „Žalioji taškas“ ir VŠĮ „Pakuočių tvarkymo organizacija“) antrinių žaliavų Savivaldybės teritorijoje kiekius, teigtina, kad 2011 m. buvo surinkta 180,86 t antrinių žaliavų, o tai sudarė tik 0,97 proc. (nuo bendro atliekų kiekio) (žr. 16 pav.), atitinkamai 2012 m. – 80,35 t antrinių žaliavų per metus ir 0,51 proc. (nuo bendro atliekų kiekio), 2013 m. – 110 t, o tai sudarė 0,7 proc. (nuo bendro atliekų kiekio), 2014 m. – 272,93 t, o tai sudarė 2,4 proc.

(nuo bendro atliekų kiekio) ir 2015 m. – 1509,9 t, o tai sudarė 11,95 proc. (nuo bendro atliekų kiekio). Vertinant 2011–2015 m. surinktus antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, metalo, stiklo ir plastiko atliekų) kiekius (2154,04 t) galima teigti, kad bendrame atliekų kiekyje 74 132,01 t (žr. 16 pav.) jie sudarė vidutiniškai tik 2,91 proc. Tai yra labai mažas procentas išrūšiuotų antrinių žaliavų, kai, siekiant įvykdyti valstybinę atliekų tvarkymo užduotį, Savivaldybė įpareigota iki 2020 m. pasiekti, kad mažiausiai 50 proc. popieriaus ir kartono, metalo, stiklo ir plastiko atliekų, esančių komunalinių atliekų sraute, būtų paruošiama naudoti pakartotinai ir perdirbta (vertinant pagal atliekų kiekį). Įvertinus tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Savivaldybė, siekdama įgyvendinti minėtą valstybinę atliekų tvarkymo užduotį, pirmiausia turi didinti antrinių žaliavų, t. y. popieriaus ir kartono, metalo, stiklo ir plastiko atliekų surinkimo bei perdirbimo apimtį, ji pati turi skatinti atliekų turėtojus rūšiuoti komunalines atliekas jų susidarymo vietoje – namuose, tokiu būdu atskiriant antrines žaliavas, kurios yra tinkamos perdirbti. Pastebėtina, kad nei Savivaldybė, nei atliekų vežėjas UAB „Palangos komunalinis ūkis“ negalėjo pateikti darbo autoriui duomenų, koks procentas antrinių žaliavų buvo išrūšiuotas iš bendro mišrių komunalinių atliekų kiekio, atvežto į Klaipėdos regiono nepavojingų atliekų sąvartyną 2011–2015 m. Be to, vertinant 17 pav. pateiktus antrinių žaliavų, surinktų 2011–2015 m. kiekius Savivaldybės teritorijoje, galima teigti, kad atliekų turėtojai pasyviai rūšiuoja atliekas, nors infrastruktūra tam yra sukurta tinkama, t. y. išdalinti antrinių žaliavų rūšiavimo konteineriai bei įrengtos antrinių žaliavų konteinerinės aikštelės. Tačiau pastebėtina, kad tinkamos infrastruktūros sukūrimas nors ir yra labai svarbus veiksnys, kuris lemia atliekų rūšiavimą, bet to nepakanka, nes būtina, kad atliekų turėtojai pirmiausia patys teigiamai vertintų atliekų rūšiavimo svarbą ir aktyviai dalyvautų šiame procese (Leonavičius 2010, p. 48). Pabrėžtina, kad atliekų rūšiavimo problema aktuali ne tik Palangos miesto savivaldybėje, ji aktuali ir visos šalies mastu. Tai mums patvirtina ir tyrimų kompanijos UAB „Spinter tyrimai“ 2016 m. balandžio mėn. atlikto tyrimo, kurio metu buvo siekiama išsiaiškinti Lietuvos gyventojų požiūrį į atliekų, susidarančių jų buityje, rūšiavimą, duomenys. Juos analizuojant pastebėtina, kad per vienerius metus (lyginant su 2015 m.) Lietuvoje atliekas rūšiuojančių gyventojų skaičius padidėjo labai nežymiai, tik 3 proc., be to, tyrimas parodė, kad 18–25 metų amžiaus jaunimas kaip ir ankstesniais metais gana pasyviai rūšiuoja atliekas (tik 14 proc.), o aktyviausiais atliekų rūšiuotojais yra laikomi asmenys nuo 36 m., kurie gyvena didžiuosiuose Lietuvos miestuose ir yra įgiję aukštesnįjį išsilavinimą bei kurių mėnesinės pajamos viršija 300 eurų. Taip pat pastebėtina, kad dažniausia priežastimi, dėl kurios nerūšiuojamos atliekos yra nurodomas laiko ir noro trūkumas, taip pat vietos, skirtos atliekų rūšiavimo priemonėms, namuose trūkumas. Be to, svarbu, kad dauguma asmenų, dalyvavusių apklausoje, nurodė, kad nemato prasmės rūšiuoti atliekas, nes jų nuomone, vis tiek jos surinkimo metu yra sumaišomos ir galimai perdirbėjų nepasiekia. Atkreiptinas dėmesys, kad analizuojamo tyrimo išvadose rekomenduojama gyventojus skatinant rūšiuoti atliekas ypatingą dėmesį skirti komunikacijai, kuri, tyrėjų nuomone, turėtų būti orientuota į atliekų rūšiavimo teikiamą naudą

aplinkai ir gamtai, orientuota į naudą teikiamą pačiam atliekų turėtojui, o taip pat rekomenduojama atliekų turėtojams daugiau informacijos teikti apie vykdomą išrūšiuotų atliekų surinkimo bei perdirbimo procesą (UAB „Spinter tyrimai“, 2016). Pažymėtina, kad šio atlikto visuomenės nuomonės tyrimo išvadamis galėtų vadovautis ir Savivaldybė, siekdama atliekų turėtojus, esančius jos teritorijoje, skatinti rūšiuoti atliekas, nes, kaip matyti 17 pav. analizuojamu laikotarpiu (2011–2015 m.) Savivaldybės teritorijoje surinkti labai maži antrinių žaliavų kiekiai, o tik stiklo pakuotės atliekų surinkimas minėtu laikotarpiu padidėjo daugiausiai. Be to atliekant tyrimą pastebėtina, kad Savivaldybė kartu su atliekų vežėjo paslaugas teikiančia įmone ir vietinės rinkliavos administratoriumi galėtų daugiau informacijos teikti atliekų turėtojams apie atliekų rūšiavimą, jo teikiamą naudą, apie siekį gyventi saugioje ir sveikoje aplinkoje. Siūlytina minėtą informaciją skelbti Savivaldybės interneto svetainėje, vietinėje spaudoje, teikti ją vietinės rinkliavos mokėtojams kartu su mokėjimo apie vietinę rinkliavą pranešimais, o taip pat ypač svarbu, kad informacija apie atliekų rūšiavimą būtų skleidžiama ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei bendrojo lavinimo mokyklose.

Pažymėtina, kad Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane savivaldybėms nustatyta pareiga užtikrinti, kad būtų įrengta ne mažiau kaip viena didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė, į kurią gyventojai galėtų atvežti baldų, naudotų padangų, statybos ir griovimo, pavojingų buitinių atliekų, o taip pat žaliąsias bei biologiškai skaidžias atliekas. Teigtina, kad Savivaldybė šią minėtą valstybinio lygmens teisės akte nustatytą užduotį įgyvendino, nes nuo 2014 m. sausio mėn. Joskaudų k., Kretingos r., veikia didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė, į kurią Savivaldybės gyventojai turi galimybę atvežti jų buityje susidarančias didelių gabaritų atliekas (atstumas iki minėtos aikštelės 8 km). Be to, Savivaldybėje didelių gabaritų atliekos, kaip nustatyta Savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėse, yra surenkamos ir apvažiavimo būdu, pagal surinkimo ir išvežimo grafikus, kurie turi būti skelbiami įvairiais būdais: spaudoje, interneto svetainėse (Savivaldybės, atliekų vežėjo, vietinės rinkliavos administratoriaus), o taip pat ir skelbimo lentose, esančiose daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014). Didelių gabaritų atliekų surinkimo Savivaldybės teritorijoje kiekiai (2011–2015 m.) pateikti 7 lentelėje (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Savivaldybės teritorijoje surinktų didelių gabaritų atliekų kiekiai 2011–2015 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Savivaldybės administracijos pateiktais duomenimis, 2016)

Atliekų surinkimo būdas	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Apvažiavimo būdu	1201,56 (t)	794,39 (t)	995,81 (t)	806,50 (t)	890,10 (t)
Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	0	0	0	29,673	100,765

Analizuojant 7 lentelėje pateiktus duomenis apie Savivaldybės teritorijoje surinktus didelių gabaritų atliekų kiekius apvažiavimo būdu ir Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėje, į kurią atliekų turėtojais atliekas pristato individualiai (nuo 2014 m.), darytina išvada, kad apvažiavimo būdu

surenkami didesni minėtos rūšies atliekų kiekiai, kadangi atliekų turėtojai nebeaktualus transportavimo klausimas (aikštelė įrengta už 8 km nuo miesto), nes jo buityje susidariusios didelių gabaritų atliekos pagal nustatytą išvežimo grafiką yra surenkamos tiesiog jo gyvenamoje vietoje. Bet, atkreiptinas dėmesys, kad dažnai atliekų turėtojai didelių gabaritų atliekas tiesiog palieka prie mišrių atliekų surinkimo konteinerių, nesilaikydami nei nustatytų išvežimo grafikų, nei pristato jas į didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelę, todėl toks atliekų surinkimas labai didina atliekų tvarkymo sąnaudas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei siekiant švarios ir saugios aplinkos, būtina Savivaldybei kartu su atliekų vežėju imtis priemonių, kad tokie pažeidėjai būtų išaiškunami ir jiems būtų taikomos ekonominio poveikio priemonės.

Pastebėtina, kad opi Savivaldybės organizuojamos atliekų tvarkymo sistemos problema – atliekos, kurių turėtojo neįmanoma nustatyti arba kitaip dar vadinamos bešeimininkės atliekos, kurias tvarkyti Savivaldybę įpareigoja Atliekų tvarkymo įstatymo 25 straipsnio nuostatos (1998). Nors kiekvienais metais balandžio mėn. Savivaldybė kartu su VšĮ „Mes darom“ organizuoja užterštų atliekomis teritorijų valymą, tuo siekdama skatinti gyventojus saugoti bei tausoti aplinką, tačiau šių priemonių, kaip matyti iš surinktų minėtos akcijos metu atliekų kiekių (žr. 8 lentelę), nepakanka. Dažnai Savivaldybei tenka rūpintis tokių atliekų, kaip naudotų automobilių padangų, didelių gabaritų ir net pavojingų atliekų, taip pat ir EEĮ atliekų tvarkymu, kadangi šių atliekų turėtojai nepristato jų į didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelę, o palieka jas nuošaliose miesto vietose ar prie atliekų surinkimo konteinerių.

8 lentelė. Surinktų atliekų, kurių turėtojų neįmanoma nustatyti, kiekiai 2011–2015 m. Savivaldybės teritorijoje (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2011–2015)

2011 m.		2012 m.		2013 m.		2014 m.		2015 m.	
Atliekų kiekis (t)	Tvarkymui skirtos lėšos (eurais)	Atliekų kiekis (t)	Tvarkymui skirtos lėšos (eurais)	Atliekų kiekis (t)	Tvarkymui skirtos lėšos (eurais)	Atliekų kiekis (t)	Tvarkymui skirtos lėšos (Eurais)	Atliekų kiekis (t)	Tvarkymui skirtos lėšos (eurais)
56,3	2236,80	49,9	1982,72	177,12	16948,26	110,70	9891,71	136	11707,62

Nagrinėjant 8 lentelėje pateiktus duomenis apie surenkamus Savivaldybės teritorijoje atliekų, kurių turėtojo neįmanoma nustatyti, kiekius darytina išvada, kad nuo 2013 m. šis kiekis mažėja labai nežymiai. Todėl Savivaldybė, siekdama efektyviau spręsti bešeimininkių atliekų tvarkymo problemą ir siekdama racionaliau naudoti biudžeto lėšas, numatytas aplinkos apsaugos rėmimo specialiojoje programoje, turėtų daugiau dėmesio skirti visuomenės informavimui atliekų tvarkymo klausimais bei glaudžiau bendradarbiauti su atliekų vežėju, kuris turėtų nuolat teikti Savivaldybei informaciją apie atliekų susidarymo ir tvarkymo situaciją Savivaldybės teritorijoje. Taip pat darytina prielaida, kad problemą, susijusią su bešeimininkių atliekų tvarkymu, būtų galima išspręsti organizuojant dažnesnį specifinių komunalinių atliekų (tarp jų naudotų padangų, automobilių amortizatorių, tepalų ir kt.)

surinkimą apvažiavimo būdu, kadangi didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė į kurią Savivaldybės teritorijos gyventojai gali pristatyti minėtos rūšies atliekas yra įrengta tolėliau už miesto (apie 8 km.).

Vertinant, kaip Savivaldybėje įgyvendinama atliekų tvarkymo politika, t. y. kaip vykdomos nustatytos valstybinės atliekų tvarkymo užduotys, nagrinėtinos ir priemonės toms užduotims įgyvendinti. Viena jų – principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas, kuris yra laikomas pagrindiniu ES aplinkosaugos principu ir yra taikomas ne tik ES, bet ir tarptautiniu lygiu. Pažymėtina, kad šis principas jau buvo įtvirtintas ir 1-oje aplinkos apsaugos veiksmų programoje (*žr. 1 priedą*) (Ragulskytė–Markovienė, 2005, p. 49). Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis (1998), principas „teršėjas moka“ reiškia, kad atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti atliekų turėtojas, gaminių arba medžiagų, kurias naudojant susidaro atliekos, gamintojas arba importuotojas. Svarbu, kad šiuo principu remiantis Lietuvoje turi būti kuriama efektyvi atliekų tvarkymo (tarp jų ir komunalinių) sistema. Be to principas „teršėjas moka“ turi būti taikomas tvarkant gamybos bei kitoje ūkinėje veikloje susidarančias atliekas bei organizuojant gamintojo atsakomybės principu pagrįstą gaminių ir pakuočių atliekų, kurios susidaro komunalinių atliekų sraute, tvarkymą (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2002).

Pažymėtina, kad savivaldybės, organizuodamos komunalinių atliekų tvarkymą savo teritorijoje ir įgyvendindamos principą „teršėjas moka“, įmokas už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą atliekų turėtojams, vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymu, gali nustatyti dviem būdais, t. y. nustatyti mokesčio tarifą arba nustatyti vietinę rinkliavą, kuri LR rinkliavų įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje apibrėžiama kaip privaloma įmoka, kuri galioja tos savivaldybės teritorijoje (Lietuvos Respublikos Seimas, 2000). Be to Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) yra išvardyti subjektai, kurie privalo mokėti Savivaldybės tarybos nustatytą įmoką (esant nustatytam mokesčio tarifui) arba vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, tai: nekilnojamojo turto objekto savininkas, jo atstovas pagal įstatymą arba savininko įgaliotas asmuo, taip pat daugiabučio arba individualių gyvenamųjų namų savininkų bendrija, sodų bei garažų bendrija, bendrojo naudojimo objektų administratorius ir asmenys, kurie yra sudarę jungtinės veiklos sutartis bendrosios dalinės nuosavybės teisei įgyvendinti. Pažymėtina, kad Savivaldybėje (kaip ir kitose Klaipėdos regionui priklausančiose savivaldybėse) įgyvendinant principą „teršėjas moka“ nuo 2010 m. sausio 1 d. įvesta vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą. O šią vietinę rinkliavą administruoti Savivaldybės taryba 2009 m. lapkričio 12 d. sprendimu Nr. T2-263 „Dėl Palangos miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nustatymo ir nuostatų patvirtinimo“ (2012 m. kovo 29 d. sprendimo Nr. T2-70 redakcija) pavedė BĮ Palangos miesto rinkliavų centrai (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2009, 2012). Pažymėtina, kad nustatyta vietinė rinkliava vietinės rinkliavos mokėtojams, esantiems Savivaldybės teritorijoje, yra skaičiuojama pagal nuosavybės ar kita teise valdomo nekilnojamojo turto, įregistruoto Nekilnojamojo turto kadastre

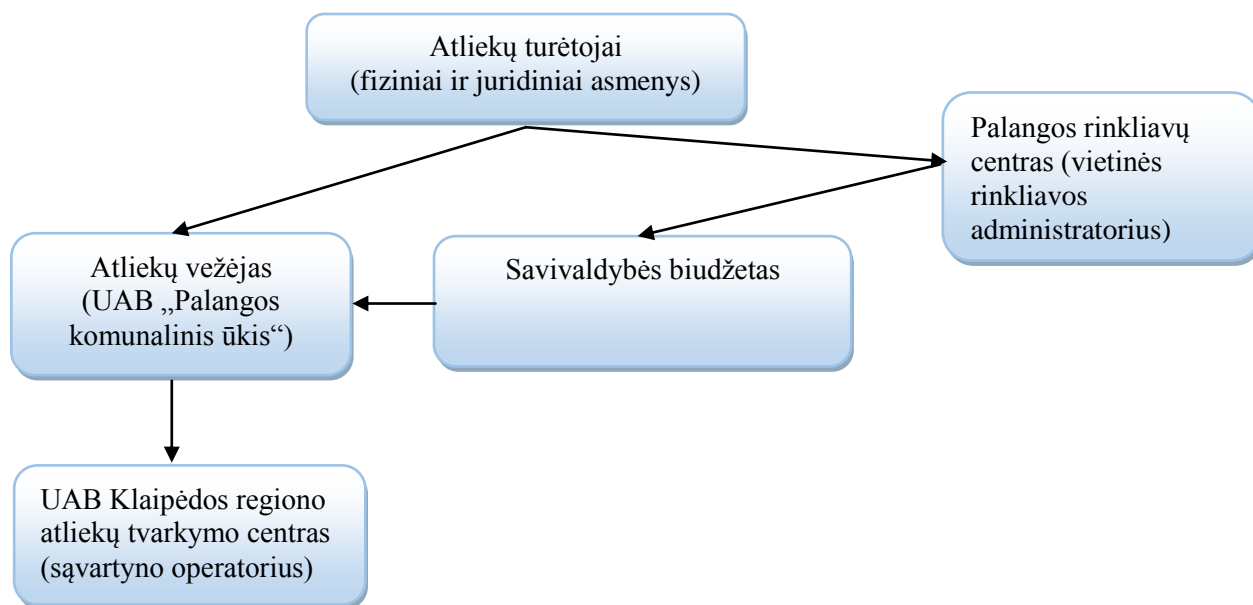
ir registre (toliau – NTR), paskirtį ir plotą. Šio registro duomenimis, Palangos miesto savivaldybės teritorijoje, 2016 m. sausio 1 d. duomenimis, yra įregistruoti 11 rūšių paskirties (žr. 9 lentelę) nekilnojamojo turto objektai, kurių savininkams ar jų naudotojams yra privalu mokėti Savivaldybės tarybos nustatytą vietinę rinkliavą.

9 lentelė. Nekilnojamojo turto kadastre ir registre įregistruotų pastatų Savivaldybėje pagal tikslinę naudojimo paskirtį sąrašas (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis VĮ Registrų centro duomenimis, 2016)

Eil. Nr.	Nekilnojamojo turto pagrindinė tikslinė naudojimo paskirtis įregistruota NTR
1.	Vieno ir dviejų butų gyvenamieji namai
2.	Trijų ir daugiau butų (daugiabučiai) gyvenamieji namai
3.	Gyvenamieji namai įvairioms socialinėms grupėms
4.	Administracinės paskirties pastatai
5.	Viešbučių, prekybos, paslaugų, maitinimo ir poilsio paskirties pastatai
6.	Pramonės, sandėliavimo, transporto ir garažų paskirties pastatai
7.	Kultūros, mokslo ir sporto paskirties pastatai
8.	Gydymo paskirties pastatai
9.	Sodų paskirties pastatai
10.	Žemės ūkio paskirties pastatai
11.	Specialiosios, religinės ir kitos paskirties pastatai

Analizuojant 9 lentelėje pateiktą NTR įregistruotų pastatų Savivaldybėje pagal tikslinę naudojimo paskirtį sąrašą, atkreiptinas dėmesys, kad visiems atliekų turėtojams, valdantiems nuosavybės ar kita teise nekilnojamojo turto, esantį Savivaldybės teritorijoje, vietinės rinkliavos dydis yra nustatytas Vietinės rinkliavos nuostatuose ir apskaičiuojamas atsižvelgiant į sąraše išvardyto nekilnojamojo turto, įregistruoto NTR, pagrindinę tikslinę naudojimo paskirtį bei vadovaujantis LR aplinkos ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. D1-50 „Dėl Nekilnojamojo turto objektų, kurių savininkas arba įgalioti asmenys privalo mokėti nustatytą rinkliavą arba sudaryti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį, rūšių sąrašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos aplinkos ministras, 2013). Pažymėtina, kad Vietinės rinkliavos nuostatuose yra įtvirtinta, kad vietinės rinkliavos dydis yra nustatytas toks, kad gaunamomis pajamomis būtų padengiamos visos išlaidos, susijusios su atliekų tvarkymu, taip pat ir išlaidos, susijusios su atliekų šalinimo įrenginių uždarymu bei jų priežiūra po uždarymo. Vietinės rinkliavos administratorius Savivaldybės teritorijoje – BĮ Palangos miesto rinkliavų centras (toliau – Rinkliavų centras) organizuoja ir tvarko vietinės rinkliavos mokėtojų registrą, apskaičiuoja vietinės rinkliavos mokėtojams privalomą mokėti vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, išrašo mokėjimo pranešimus, juos pateikia vietinės rinkliavos mokėtojams bei yra atsakingas už neapmokėtų vietinių rinkliavų išieškojimą ir turi teisę vieną kartą per metus, t. y. iki liepos 1 d., teikti pasiūlymus Savivaldybės tarybai dėl vietinės rinkliavos dydžio perskaičiavimo (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2012). Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad analizuojamu laikotarpiu (2011–2015 m.) vietinės rinkliavos dydis nebuvo perskaičiuojamas, nors beveik kiekvienais metais Savivaldybei didėjo vienos tonos komunalinių atliekų sutvarkymo kaina (2011 m. – 45,49 eurų/ t (be pridėtinės vertės mokesčio), atitinkamai 2012

m. – 45,49 eurų/ t, 2013 m. – 47,69 eurų/ t, 2014 m. – 64,64 eurų/ t ir 2015 m. – 64,64 eurų/ t), kuria vadovaujantis Savivaldybė atsiskaitydavo su atliekų vežėjo paslaugą teikiančia įmone UAB „Palangos komunalinis ūkis“, o ši – su atliekų tvarkytoju – Klaipėdos regioninio nepavojingų atliekų sąvartyno operatoriumi – UAB Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centru (žr. 18 pav.) (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2011).

18 pav. Principo „teršėjas moka“ Savivaldybėje įgyvendinimas (Šaltinis: sudaryta autorės)

Analizuojant 18 pav. pateiktą principo „teršėjas moka“ Palangos miesto savivaldybėje įgyvendinimą, svarbu pažymėti, kad jis grindžiamas vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nustatymu. Svarbu, kad šis privalomas atliekų turėtojams atsiskaitymo už teikiamas komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas būdas leido Savivaldybei užtikrinti Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) įtvirtintą visuotinumą principą, kurį įgyvendinant užtikrinama, kad susidarancios atliekos Savivaldybės teritorijoje yra tvarkomos laikantis nustatytų aplinkosaugos, techninių, ekonominių bei higienos reikalavimų. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad visuotinės vietinės rinkliavos įvedimas Savivaldybės teritorijoje mums parodo (žr. 18 pav.), kad Savivaldybė pati kontroliuoja finansinius srautus bei atliekų tvarkytojų veiklą (pvz. sąskaitų už sutvarkytas atliekas apmokėjimas). Be to, įvedus visuotinę vietinę rinkliavą Savivaldybės teritorijoje, visiems atliekų turėtojams (tarp jų ir neturintiems atliekų surinkimo konteinerių) suteikta teisė naudotis bendro naudojimo konteineriais (Palangos miesto savivaldybės administracijos direktorius, 2015). Tačiau pastebėtina, kad visuotinės privalomos įmokos (vietinės rinkliavos) nustatymas turi ir tam tikrų trūkumų, kadangi Savivaldybė ją taikydama prisiima ir finansinę riziką, nes nesurinkus iš atliekų turėtojų apskaičiuotos mokėtinos vietinės rinkliavos gali nepakakti lėšų atsiskaityti su atliekų vežėju, kuriam yra sumokama (o atliekų vežėjas atsiskaito su sąvartyno operatoriumi) už surinktų ir į sąvartyną išvežtų mišrių komunalinių atliekų kiekį (Muliulė, 2016, p.

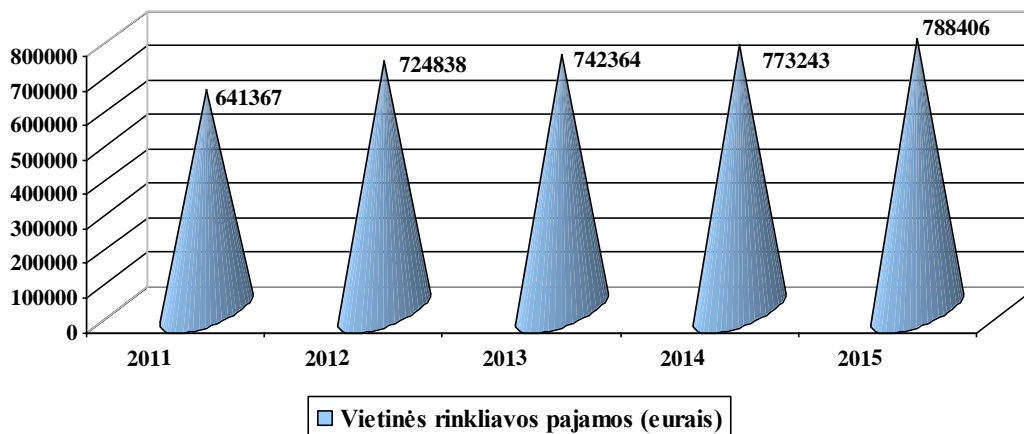
10). Todėl darytina prielaida, kad atliekų vežėjas gali būti suinteresuotas į sąvartyną pristatyti kuo didesnę tokių atliekų kiekį (ši prielaida darytina tik tuo atveju, jeigu atliekų vežėjo paslaugas teiktų Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka parinktas atliekų vežėjas). Be to pastebimas trūkumas įvedus visuotinę vietinę rinkliavą Savivaldybės teritorijoje yra tai, kad sulaukiama nepasitenkinimo iš tų atliekų turėtojų, kurie Savivaldybės teritorijoje nuosavybės ar kita teise valdo taip vadinamą antrąjį būstą ir juo daugiausia naudojami tik kurortinio sezono metu arba ne sezono metu – savaitgaliais. Pažymėtina, kad apie 30 proc. nekilnojamojo turto objektų Palangos mieste priklauso asmenims, nuolatinę gyvenamąją vietą deklaruojantiems kituose miestuose ar šalyse. Tačiau bendrąja prasme, vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą įvedimas, kaip pastebi Vasiliauskas, padėjo išspręsti ypatingai opią aplinkosaugos problemą – neteisėto atliekų išmetimo, nes tai privaloma įmoka ir atliekų turėtojams nebėra tikslo slėpti atliekas, nes mokėti už jų tvarkymą vis tiek privalu (2011, p. 152).

Rinkliavų centro tvarkomame vietinės rinkliavos mokėtojų registre įrašytų subjektų 2011–2015 m. skaičius (žr. 10 lentelę) neabejotinai turi įtakos vietinės rinkliavos pajamoms Savivaldybėje.

10 lentelė. Vietinės rinkliavos mokėtojų Savivaldybėje 2011–2015 m. skaičius (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Rinkliavų centro duomenimis, 2016)

Metai	Vietinės rinkliavos mokėtojų skaičius, vnt.		Iš viso	Vietinės rinkliavos mokėtojų skaičiaus pokytis
	Fiziniai asmenys	Juridiniai asmenys		
2011	15508	1723	17231	-
2012	15911	2038	17949	+718
2013	16568	2260	18828	+879
2014	17273	2355	19628	+800
2015	18017	2376	20393	+765

Analizuojant 10 lentelėje pateiktus vietinės rinkliavos mokėtojų registro duomenis, darytina išvada, kad kiekvienais metais (2011–2015 m.) vietinės rinkliavos mokėtojų Savivaldybės teritorijoje skaičiaus kitimui būdinga augimo tendencija. Todėl darytina prielaida, kad šis rodiklis turėjo įtakos ir analizuojamu laikotarpiu surinktos vietinės rinkliavos pajamoms (žr. 19 pav.).

19 pav. Vietinės rinkliavos pajamos Savivaldybėje 2011–2015 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Rinkliavų centro vadovo ataskaitomis, 2011–2015)

Analizuojant 19 pav. pateiktas vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą pajamas galima daryti išvadą, kad kiekvienais metais (2011–2015 m.) vietinės rinkliavos, surenkamos į Savivaldybės biudžetą, pajamos didėjo vidutiniškai apie 4 proc. Taip pat pažymėtina, kad Savivaldybės teritorijoje esantiems juridiniams asmenims, vietinės rinkliavos mokėtojams, kurių veikla yra susijusi su komercinių ar viešųjų paslaugų teikimu, ir kurie turi sąlygas komunalines atliekas kaupti atskirai, t. y. ne viešojo naudojimo teritorijose, sudaryta galimybė deklaruoti susidarančių komunalinių atliekų kiekius ir vietinę rinkliavą mokėti pagal Savivaldybės tarybos nustatytą komunalinių atliekų tonos kainą (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2010). Pastebėtina, kad galimybe mokėti vietinę rinkliavą pagal deklaruotus susidarančių komunalinių atliekų kiekius Savivaldybės teritorijoje daugiausia naudojami juridiniai asmenys, kurių vykdoma veikla yra susijusi su švietimo, gydymo, viešbučių ir poilsio, gamybos bei pramonės, o taip pat ir prekybos paslaugų teikimu. Darytina prielaida, kad nekilnojamojo turto, kuriame teikiamos minėtos paslaugos, plotai yra dideli, todėl mokėtina vietinės rinkliavos suma, kuri būtų apskaičiuota pagal Vietinės rinkliavos nuostatuose nustatytą vieno kvadratinio metro, atsižvelgiant į teikiamos paslaugos rūšį, tarifą būtų didesnė, negu yra mokant pagal deklaruotą komunalinių atliekų kiekį. Mums tai patvirtina pateikti mokėtojų, kurie deklaruoja susidarančius komunalinių atliekų kiekius Savivaldybės teritorijoje duomenys (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Subjektų, deklaravusių komunalinių atliekų kiekius, duomenys 2011–2015 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Rinkliavų centro vadovo veiklos ataskaitomis, 2011–2015)

Pavadinimas	Laikotarpis				
	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Asmenų, deklaravusių atliekas, skaičius vnt.	123	158	157	155	153
Deklaruota vietinės rinkliavos suma eurais	82 179,97	88 450,53	78 805,09	94 375,58	95 535,97

Analizuojant 11 lentelėje pateiktus duomenis, darytina išvada, kad juridinių asmenų, kurie deklaravo susidarančių komunalinių atliekų kiekius, skaičius vertinamu laikotarpiu kinta labai nežymiai ir darant prielaidą, kad visa deklaruota vietinės rinkliavos suma 2011–2015 m. buvo sumokėta, teigtina, kad ji bendroje metinių vietinės rinkliavos pajamų sumoje sudaro vidutiniškai 12 proc. (žr. 19 pav.). Taip pat pažymėtina, kad vietinės rinkliavos mokėtojai, valdantys nuosavybės ar kita teise jiems priklausantį nekilnojamąjį turtą, įregistruotą NTR ir esantį Savivaldybės teritorijoje, ir neturintys sąlygų komunalines atliekas kaupti atskirai, turi teisę deklaruoti nesinaudojimo (arba iš dalies naudojimosi) nekilnojamoju turto objektu faktą. Laikoma, kad nesinaudojama nekilnojamoju turto, kai per kalendorinius metus (nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.) jame yra sunaudojama ne daugiau kaip 120 KWh elektros energijos ir 1 kub. m vandens. Tuo atveju vietinės rinkliavos mokėtojui, pateikusiam minėtą faktą patvirtinančius dokumentus yra taikomas nulinis vietinės rinkliavos tarifas. Be to nulinis vietinės rinkliavos tarifas yra taikomas ir avarinės būklės arba fiziškai sunaikintam nekilnojamojo turto objektui. Taip pat įvertinus tai, kad apie 30 proc. nekilnojamojo turto,

esančio Savivaldybės teritorijoje, naudojama daugiausia kurortinio sezono laikotarpiu, švenčių dienomis bei savaitgaliais, vietinės rinkliavos mokėtojams yra sudarytos sąlygos deklaruoti iš dalies naudojimosi nekilnojamoju turtu faktą. Tuo atveju nekilnojamajame turte per kalendorinius metus (nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.) gali būti sunaudojama ne daugiau kaip 320 KWh elektros energijos ir 5 kub. m vandens. Todėl vietinės rinkliavos mokėtojui, pateikusiam dokumentus, kuriuose neviršijami nustatyti parametrai, yra taikoma 60 proc. dydžio vietinės rinkliavos tarifas (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2014). Pastebėtina, kad Savivaldybės taryba, nustačiusi vietinės rinkliavos mokėtojams galimybę deklaruoti nesinaudojimo arba iš dalies naudojimosi nekilnojamoju turtu faktą, sudaro jiems galimybę mokėti vietinę rinkliavą tik už tą laikotarpį, kai vietinės rinkliavos mokėtojams yra teikiama atliekų paėmimo ir tvarkymo paslauga, t. y. už tą laikotarpį, kai jie naudojami nekilnojamoju turtu. Pabrėžtina, kad siekiant, kad principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas būtų ir socialiai teisingas, Savivaldybės taryba savo sprendimu vietinės rinkliavos mokėtojams, deklaravusiems gyvenamąją vietą Savivaldybės teritorijoje, yra nustačiusi 50 proc. dydžio vietinės rinkliavos lengvatą, jeigu jie atitinka Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymo nuostatas (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2010). Analizuojamu laikotarpiu Rinkliavų centro pritaikytos vietinės rinkliavos lengvatos vietinės rinkliavos mokėtojams sudarė 2011 m. – 9 805 eurus, 2012 m. – 46 283 eurus, 2013 m. – 42 642 eurus, 2014 m. – 47 838 eurus, o 2015 m. – 42 284 eurus (Rinkliavų centro vadovo ataskaitos, 2011–2015).

Nagrinėjant Atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtinto principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą Savivaldybėje, kuris pagrįstas visuotinės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą įvedimu, svarbu išanalizuoti, ar vietinės rinkliavos pajamų, kurias apskaičiuoja ir surenka Rinkliavų centras, pakanka dengiant visas atliekų tvarkymo sistemos sąnaudas. Šioms sąnaudoms priskiriamos išlaidos, susijusios su: komunalinių atliekų surinkimu iš atliekų turėtojų ir jų vežimu į sąvartyną, atliekų tvarkymo infrastruktūros priežiūros bei plėtros išlaidos, vietinės rinkliavos administravimo išlaidos, Klaipėdos regioninio nepavojingų atliekų tvarkymo sąvartyno, esančio Dumpių k., Klaipėdos r., eksploatavimo išlaidos bei kitos su atliekų tvarkymu susijusios išlaidos. Siekiant įvertinti, ar vietinės rinkliavos pajamų pakanka visoms atliekų tvarkymo sąnaudoms Savivaldybėje padengti tikslinga nagrinėti vietinės rinkliavos administratoriaus – Rinkliavų centro vadovo 2011–2015 m. veiklos ataskaitų duomenis (apie apskaičiuotą vietinę rinkliavą) bei atliekų vežėjo Savivaldybės teritorijoje – UAB „Palangos komunalinis ūkis“ pateiktų 2011–2015 m. ataskaitų duomenis (apie gautas pajamas ir patirtas sąnaudas, susijusias su atliekų surinkimu, vežimu ir tvarkymu) (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Savivaldybėje apskaičiuotos vietinės rinkliavos ir atliekų tvarkymo duomenys 2011–2015 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Rinkliavų centro UAB „Palangos komunalinis ūkis“ pateiktais duomenimis, 2011–2015)

	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Apskaičiuota vietinė rinkliava (eurais)	741 368	760 868	763 201	791 523	848 821
Vietinės rinkliavos administravimo sąnaudos (eurais)	54 735	205 025	97 218	123 520	97 720
Atliekų vežėjo pajamos iš Savivaldybės už atliekų surinkimą ir jų išvežimą į sąvartyną (eurais)	782 117	659 484	738 315	720 449	721 417
Atliekų vežėjui (Savivaldybės kontroliuojamai įmonei) susidaręs skirtumas tarp patirtų sąnaudų ir gautų pajamų, susijusių su atliekų surinkimu, vežimu ir tvarkymu (eurais)	54 982	23 317	20 867	10 172	178 753
Patiriamas nuostolis (eurais)	-150 466	-126 958	-93 199	-62 618	-149 069

Vertinant 12 lentelėje pateiktus apskaičiuotos vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą duomenis ir duomenis, susijusius su sąnaudomis, patiriamomis šią vietinę rinkliavą administruojant bei sąnaudomis, patiriamomis su atliekų surinkimu ir jų išvežimu į sąvartyną, darytina išvada, kad visuotinės vietinės rinkliavos įvedimas turi ir tam tikrų trūkumų, kadangi Savivaldybė ją taikydama prisiima finansinę atsakomybę, nes kaip mums parodo pateikti vertinamo laikotarpio duomenys, kiekvienais metais Savivaldybei nepakanka apskaičiuotų (surinktų) (*žr. 19 pav.*) vietinės rinkliavos lėšų, kad būtų galima atsiskaityti su atliekų vežėju bei padengti vietinės rinkliavos administravimo sąnaudas. Tai mums patvirtina ir atliekų vežėjo paslauga Savivaldybėje teikiančios įmonės UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo 2012 m. ataskaitoje pateikti duomenys apie tai, kad Savivaldybė už 2012 m. įmonės atliktas paslaugas, t. y. už komunalinių atliekų surinkimą iš vietinės rinkliavos mokėtojų, neatsiskaitė pilnai ir liko bendrovei skolinga 86 276 eurus, 2013 m. atitinkamai – 100 572 eurus, 2014 m. – 60 606 eurus (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2013–2015). Be to Rinkliavų centro direktoriaus 2014 m. veiklos ataskaitoje nurodyta, kad, trūkstant biudžeto lėšų, išlaidoms, susijusioms su vietinės rinkliavos administravimu (123 520 eurų), buvo panaudotos vietinės rinkliavos lėšos, gautos iš kitos veiklos, t. y. už teikiamas automobilių aikštelių nuomos paslaugas (7 229,49 eurų) bei specialiosios lėšos (5180,22 eurų) (Palangos miesto savivaldybės taryba, 2015). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad vietinės rinkliavos pajamos nepadengia patiriamų sąnaudų, susijusių su atliekų tvarkymu, todėl būtina spręsti vietinės rinkliavos dydžio, kuris Savivaldybėje yra taikomas nuo vietinės rinkliavos įvedimo (2010 m.) klausimą arba ieškoti kitų būdų, kaip subalansuoti apskaičiuojamą (surenkamą) vietinę rinkliavą ir patiriamas išlaidas, susijusias su atliekų tvarkymu. Siūlytina ieškoti būdų, leidžiančių sumažinti išlaidas, patiriamas vykdant atliekų surinkimą bei jų išvežimą į sąvartyną, ieškoti būdų, leidžiančių sumažinti išlaidas, patiriamas administruojant šią vietinę rinkliavą, be to būtina įvertinti, ar vietinės rinkliavos administratorius Savivaldybėje (Rinkliavų centras) tinkamai vykdo jam pavestą neapmokėtų vietinių rinkliavų išieškojimo funkciją. Be to, siekiant sumažinti atliekų tvarkymo sistemos patiriamas

sąnaudas, Savivaldybė turėtų spręsti klausimą dėl atliekų vežėjo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ (tai Savivaldybės kontroliuojama įmonė) patiriamų sąnaudų, kurios viršija, kaip mums parodė atliktas tyrimas, Savivaldybės sumokamą sumą atliekų vežėjui už atliekų surinkimą, tvarkymą bei išvežimą į sąvartyną. Atkreiptinas dėmesys, kad ir 2011 m. liepos 8 d. atlikto Palangos miesto savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos audito ataskaitoje Nr. K10-3/A „Dėl UAB „Palangos komunalinis ūkis“ veiklos“ įvertinus tai, kad apskaičiuota vietinė rinkliava (surenkama) nepadengia visų patiriamų atliekų tvarkymo sąnaudų, rekomenduota spręsti šį klausimą bei pasiūlyta Savivaldybės administracijai komunalinių atliekų surinkimo bei tvarkymo paslaugas įsigyti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, o ne neskelbiamų derybų (apklausos) būdu, kas galbūt leistų sumažinti patiriamas sąnaudas, susijusias su atliekų surinkimu, tvarkymu bei išvežimu į sąvartyną (Palangos miesto savivaldybės Kontrolės ir audito tarnyba, 2011, p. 15). Taip pat svarbu pažymėti, kad 2017 m. turėtų įsigaliooti nauji reikalavimai savivaldybėms, kurie yra susiję su ūkinės veiklos vykdymo pavedimu jų kontroliuojamoms įmonėms. Tai reiškia, kad savivaldybės privalės Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka organizuoti viešuosius pirkimus dėl ūkinės veiklos (tarp jų ir atliekų vežėjo paslaugai teikti) vykdymo, ir tik tuo atveju, jeigu paslaugos pirkimas neįvyktų, būtų galima gavus Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos sutikimą šią veiklą pavesti vykdyti savo kontroliuojamai įmonei (Miliutis, 2016).

Svarbu pažymėti, kad Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) nustatyta, kad savivaldybės, tvirtindamos vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą dydį, turi vadovautis LR Vyriausybės patvirtintomis taisyklėmis (Lietuvos Respublikos Seimas, 1998). Pažymėtina, kad šias taisykles LR Vyriausybė patvirtino 2016 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 384 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimo Nr. 711 „Dėl rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – taisyklės) ir rekomenduoja savivaldybėms jomis vadovautis tvirtinant vietinės rinkliavos dydį ar kitą įmoką, gailosiančius nuo 2017 m. sausio 1 d. Atkreiptinas dėmesys, kad taisyklėmis siekiama, jog apmokestinant nekilnojamojo turto objektus turi būti taikoma dvinarė vietinė rinkliava (arba įmoka), susidedanti iš pastoviosios bei kintamosios dedamųjų. Svarbu, kad pastoviąją vietinės rinkliavos (arba įmokos) dalį turi mokėti visi nekilnojamojo turto objektų savininkai (naudotojai), nepriklausomai nuo to naudojami jie šiuo turtu ar nesinaudoja, o kintamąją dalį privalo mokėti tie nekilnojamojo turto savininkai (naudotojai), kurie faktiškai naudojami savivaldybės organizuojama atliekų tvarkymo sistema. Pabrėžtina, kad taikant tokį apmokestinimo už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą būdą, yra siekiama skatinti savivaldybes tinkamai vykdyti ES, valstybinio ir regioninio lygmens teisės aktuose nustatytas atliekų tvarkymo užduotis (*žr. 4 lentelę*). Pirmiausia šiuo veiksmu yra siekiama mažinti bendrą komunalinių ir ypatingai mišrių komunalinių atliekų kiekį, skatinama atliekų turėtojus rūšiuoti antrines žaliavas (popieriaus ir kartono,

metalo, stiklo ir plastiko atliekas) bei biologines (žaliąsias bei maisto) atliekas, o taip pat ir kompostuoti šias atliekas namų ūkyje. Krinicko nuomone, šiuo metu galiojanti komunalinių atliekų tvarkymo kainodara yra netinkama, nes ji visiškai nemotyvuoja atliekų turėtojus rūšiuoti atliekas, kadangi šių atliekų kiekis yra niekur nefiksuojamas, todėl visi atliekų turėtojai moka nustatytą vietinę rinkliavą (ar įmoką) už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą. Todėl, vadovaujantis taisyklėmis, atliekas rūšiuojantiems asmenims turi būti taikomi mažesni mokesčiai už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, negu tiems atliekų turėtojams, kurie nerūšiuoja atliekų (Krinickas, 2016, p. 5).

Pabrėžtina, kad dvinarės vietinės rinkliavos (arba įmokos) įvedimu yra siekiama aiškesnio atliekų tvarkymo paslaugos kainodaros reglamentavimo, kadangi taisyklėse yra aiškiai įvardytos sąnaudos, kurios yra priskiriamos pastoviosioms ir kintamosioms komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudoms, taip pat įvardyta, kokios kintamosios pasirinktinai (nekilnojamojo turto paskirtis ir plotas arba nekilnojamojo turto objektų skaičius, arba gyventojų/ darbuotojų skaičius) gali būti naudojamos skaičiuojant pastoviąją vietinės rinkliavos (arba įmokos) dalį, ir kokios – kintamąją dalį (atliekų konteinerių skaičius bei tūris, jų ištuštinimo dažnis, komunalinių atliekų svoris bei atliekų susikaupimo pas atliekų turėtoją normos). Svarbu, kad taisyklėse nustatyta, jog į vietinės rinkliavos (arba įmokos) dydį negalima įskaičiuoti sąnaudų, kurios yra patiriamos tvarkant antrines žaliavas ir pakuočių atliekas (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2016). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad visos savivaldybės, vykdydamos Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas, privalės nuo 2017 m. sausio 1 d. atliekų turėtojams, esantiems jų teritorijose, taikyti dvinarę vietinę rinkliavą (arba įmoką) už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, susidedančią iš pastoviosios ir kintamosios dedamųjų. Atkreiptinas dėmesys, kad Savivaldybė, siekdama įgyvendinti minėtas Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas bei jame įtvirtintą principą „teršėjas moka“, 2015-2016 m. vykdė vietinės rinkliavos mokėtojų, esančių Savivaldybės teritorijoje, metinių komunalinių atliekų susikaupimo normų tyrimą, kurio rezultatais vadovaujantis turėtų būti tvirtinama vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodika ir Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatai bei nesinaudojimo nekilnojamoju turtu deklaravimo tvarka, kuria vadovaujantis vietinės rinkliavos mokėtojui, pateikusiam tvarkoje išvardytus dokumentus, nebus už deklaruotą laikotarpį skaičiuojama vietinės rinkliavos kintamoji dalis. Pabrėžtina, kad įvertinus metines atliekų susikaupimo normas pas atliekų turėtojus, įvertinus sąnaudas, susijusias su atliekų tvarkymu, t. y. atliekų surinkimu, išvežimu į sąvartyną, įvertinus vietinės rinkliavos administravimo bei kitas sąnaudas, kurios yra priskiriamos atliekų tvarkymo sąnaudoms, teigtina, kad vietinė rinkliava Savivaldybės teritorijoje esantiems atliekų turėtojams turėtų nuo 2017 m. sausio 1 d. didėti apie 17,5 proc. (Apskaičiuota vietinės rinkliava 2015 m. – 848 821 eurai, atliekų tvarkymo sistemos bendros sąnaudos – 997 890 eurai). Jeigu Savivaldybės taryba nuspręstų vietinės rinkliavos jos mokėtojams nedidinti, o atliekų tvarkymo paslaugai teikti

reikalingas išlaidas, kurios didintų vietinės rinkliavos dydį, dengti biudžeto lėšų sąskaita, tai darytina išvada, kad Savivaldybėje būtų netinkamai įgyvendinamas Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) įtvirtintas principas „teršėjas moka“, kuris reiškia, kad visas susidariusias atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti atliekų turėtojas. Taip pat darytina prielaida, kad pirmaisiais dvinarės vietinės rinkliavos įvedimo metais vietinės rinkliavos mokėtojai, esantys Savivaldybės teritorijoje, nebus suinteresuoti mažinti susidarančių mišrių komunalinių atliekų kiekius, t. y. aktyviau rūšiuoti antrines žaliavas, nes jiems šis veiksmas neturės jokios įtakos vietinės rinkliavos kintamosios dalies mažinimui, kadangi Savivaldybėje atliekų vežimo paslaugą teikiantis vežėjas – UAB „Palangos komunalinis ūkis“ nėra įdiegęs konteinerių identifikavimo sistemos, kuri leistų operatyviai vietinės rinkliavos administratoriui gauti tikslius duomenis apie surinktus komunalinių atliekų kiekius, o be to, net individualių valdų savininkams ar naudotojams Savivaldybė negali sudaryti galimybės pasirinkti konteinerių mažesnės talpos, negu 0,24 kub. m, kadangi atliekų vežėjas kitokios talpos (mažesnės) konteinerių neturi. Todėl darytina išvada, kad dvinarės vietinės rinkliavos naudos vietinės rinkliavos mokėtojai, esantys Savivaldybės teritorijoje, pirmaisiais jos įvedimo metais tikrai nepajaus, nes visiems atliekų turėtojams kintamoji vietinės rinkliavos dalis bus skaičiuojama pagal Savivaldybės administracijos direktoriaus ir atliekų vežėjo suderintą komunalinių atliekų išvežimo grafike nustatytą konteinerių išvežimo dažnumą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtintą principą „teršėjas moka“ Savivaldybė įgyvendina tik iš dalies, nes kaip mums parodė atliktas tyrimas vietinės rinkliavos pajamų (kad ir apskaičiuotų) nepakanka, kad būtų padengtos visos su atliekų tvarkymu susijusios sąnaudos.

3.2.3. Palangos miesto savivaldybės vykdomos atliekų tvarkymo politikos vertinimas

Šiame skyrelyje (**III tyrimo proceso etape**, remiantis I ir II tyrimo proceso metu gautais rezultatais) vertinama kaip įgyvendinama atliekų tvarkymo politika Palangos miesto savivaldybėje.

Vertinimą, kaip Palangos miesto savivaldybėje yra įgyvendinama atliekų tvarkymo politika, mums atkleidžia I ir II tyrimo proceso etapo metu gauti rezultatai. Svarbu pažymėti, kad Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo sistema yra Klaipėdos komunalinių atliekų tvarkymo regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis. Ji, kaip mums parodė atliktas tyrimas, yra ypatinga tuo, kad pati kurorto gyvenimo specifika kelia daugybę reikalavimų: labai dideli surenkamų komunalinių atliekų kiekių skirtumai ir aptarnaujamų gyventojų skaičiaus svyravimai per metus, taip pat labai svarbus atliekų surinkimo dažnumas, norint išvengti neigiamų pasekmių, t. y. nemalonių kvapų, perkrautų konteinerių ir t. t. Atkreiptinas dėmesys, kad Palangos miesto savivaldybės vykdomai atliekų tvarkymo politikai keliami ypatingi reikalavimai, nes ji turi būti įgyvendinama taip, kad užtikrintų valstybinių komunalinių atliekų tvarkymo užduočių, nustatytų valstybinio lygmens teisės aktuose, t. y. Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo 2007–2013 metų plane, Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane bei regioninio lygmens teisės akte – Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo plane,

įgyvendinimą. Pabrėžtina, kad atlikus tyrimą nustatyta, kad Savivaldybės teritorijoje tvarkant atliekas pirmenybė yra teikiama atliekų prevencijai, po to jų naudojimui, o šalinimas yra laikomas paskutiniu žingsniu (žr. 3 pav.). Šis tyrimas mums parodė, kad analizuojamu laikotarpiu Savivaldybėje surenkamų mišrių komunalinių atliekų kiekio kitimui būdinga mažėjimo tendencija ir ypatingai svarbu, kad *valstybinė atliekų tvarkymo užduotis, kuria Savivaldybė buvo įpareigota iki 2016 m. perdirbti, pakartotinai ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 45 proc. komunalinių atliekų, įvykdyta tinkamai, nes kaip rodo tyrimo rezultatai analizuojamu laikotarpiu (2011–2015 m.) perdirbta ar panaudota vidutiniškai apie 57 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį) (žr. 13 lentelę).*

13 lentelė. Perdirbtų, pakartotinai ar kitaip panaudotų komunalinių atliekų kiekiai 2011–2015 m. Savivaldybėje (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2011-2015)

Valstybinė atliekų tvarkymo užduotis	Laikotarpis				
	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Perdirbti, pakartotinai ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 45 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį) proc.	10	24	82	90	80

Kita svarbi valstybinė komunalinių atliekų tvarkymo užduotis, kuri mums leidžia vertinti Savivaldybės vykdomos atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo efektyvumą, yra susijusi su biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduočių vykdymu. Tyrimo metu nustatyta, kad ši užduotis tinkamai pradėta vykdyti tik nuo 2013 m., kai Klaipėdos regioniniame nepavojingų atliekų tvarkymo sąvartyne buvo atidaryta ir veiklą pradėjo mechaninio komunalinių atliekų apdorojimo–rūšiavimo gamykla bei nuo 2013 m. veikianti Klaipėdos mieste termofikacinė jėgainė UAB „Fortum Klaipėda“, kurių pagalba labai sumažėjo biologiškai skaidžių atliekų kiekiai pašalinti sąvartyne. *Atlikto šios valstybinės atliekų tvarkymo vykdymo užduoties tyrimo rezultatai mums parodė, kad šią užduotį Savivaldybė įvykdė tinkamai ir darytina prielaida, kad ateityje, t. y. iki 2020 m., ši užduotis turėtų būti sėkmingai vykdoma, nes jau ir analizuojamu laikotarpiu, t. y. 2015 m. biologiškai skaidžių atliekų, kurios susidarė Savivaldybės teritorijoje, sąvartyne pašalinta nebuvo.* Be to, tyrimo metu identifikuota Savivaldybėje įgyvendinamos atliekų tvarkymo politikos problema, susijusi su nustatyta valstybine atliekų tvarkymo užduotimi, kuria Savivaldybė įpareigota iki 2020 m. mažiausiai 50 proc. popieriaus ir kartono, metalo, stiklo ir plastiko atliekų, esančių komunalinių atliekų sraute, paruošti naudoti pakartotinai ir perdirbti. Tyrimo metu nustatyta, kad valstybinio lygmens teisės aktuose, kurie įpareigoja Savivaldybę sudaryti tinkamas sąlygas atliekų turėtojams rūšiuoti atliekas, Savivaldybė įgyvendino, t. y. įrengė antrinių žaliavų konteinerių aikšteles (83 vnt.), aprūpino individualių namų valdų gyventojus konteineriais, skirtais rūšiuoti antrines žaliavas, tačiau kaip paaiškėjo tyrimo metu, tik labai mažas procentas (2,91 proc.) antrinių žaliavų (vertinant pagal atliekų kiekį) yra surenkama per Savivaldybės atliekų tvarkymo sistemą papildančias sistemas. Be to tyrimo metu paaiškėjo, kad nei

atliekų vežėjo paslaugas Savivaldybėje teikianti įmonė UAB „Palangos komunalinis ūkis“, nei Savivaldybės administracija negalėjo darbo autoriui pateikti duomenų apie tai, kiek iš Savivaldybės teritorijoje surinktų mišrių komunalinių atliekų srauto, patekusio į Klaipėdos regiono nepavojingų atliekų tvarkymo sąvartyną, analizuojamu laikotarpiu buvo išrūšiuota antrinių žaliavų ir perdirbta ar kitaip panaudota. Šis faktas mums atskleidžia, kad trūksta bendradarbiavimo tarp institucijų, atsakingų už atliekų surinkimą ir tvarkymą, šiuo atveju tarp Savivaldybės ir atliekų vežėjo, o taip pat ir Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centro. Todėl teigtina, kad būtent šių trijų institucijų glaudus tarpusavio bendradarbiavimas, t. y. informacijos Savivaldybei teikimas (ne vien tik pasibaigus kalendoriniams metams) apie jos teritorijoje susidariusius atliekų kiekius, jų surinkimą ir tvarkymą, apie antrinių žaliavų kiekius, išrūšiuotus iš bendro mišrių komunalinių atliekų srauto, leistų Savivaldybės administracijai daugiau dėmesio skirti toms atliekų tvarkymo sritims, kurios yra labiausiai probleminės. *Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima daryti tik teorinę prielaidą, kad Savivaldybė tinkamai vykdo nustatytą valstybinę atliekų tvarkymo užduotį, susijusią su antrinių žaliavų perdirbimu, nes, kaip mums parodė atliktas tyrimas, net 80 proc. (2015 m. duomenys) Savivaldybės teritorijoje susidariusių atliekų yra perdirba ar panaudota.*

Pažymėtina, kad tyrimo metu Savivaldybėje įgyvendinant atliekų tvarkymo politiką, nustatyta problema, susijusi su atliekų, kurių savininko neįmanoma nustatyti, t. y. bešeimininkių atliekų tvarkymo problema. Siekiant ją spręsti pastebėtina, kad nepakanka organizuoti kasmetinės švarinimosi akcijos „Mes darom“, nes surinkti atliekų kiekiai (žr. 8 lentelę) mums parodo, kad šiai veiklai yra skiriama mažai dėmesio. Būtina pirmiausia švieti visuomenę ir teikti jai informaciją apie neteisingai tvarkomas atliekas, apie jų daromą žalą aplinkai bei visuomenės sveikatai. Be to, būtina, nustačius tokių atliekų turėtojus, taikyti jiems ekonominio poveikio priemones, o vietinėje spaudoje, Savivaldybės interneto svetainėje bent kartą per metus pateikti informaciją apie surinktus Savivaldybės teritorijoje bešeimininkių atliekų kiekius bei nustatytus asmenis (jeigu tai pavyktų (tik skaičių) ir būtinai įvardyti taikytas jiems poveikio priemones, t. y. paskirtų baudų sumas). Be to, nagrinėtini ir tyrimo metu gauti duomenys, leidžiantys vertinti principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą Savivaldybės teritorijoje. Pažymėtina, kad įvedus vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų ir atliekų tvarkymą atliekų turėtojams buvo užtikrintas visuotinum principas, t. y. visiems atliekų turėtojams, esantiems Savivaldybės teritorijoje, sudarytos tinkamos sąlygos dalyvauti atliekų tvarkyme. Tačiau tyrimo rezultatai mums parodė, kad vietinės rinkliavos pajamos nepadengia visų atliekų tvarkymo sistemos išlaidų. *Todėl teigtina, kad principas „teršėjas moka“ Savivaldybėje yra įgyvendinamas netinkamai.* Būtina atlikti išsamią atliekų tvarkymo finansinę analizę, kuria remiantis būtų galima identifikuoti silpnąsias šios sistemos grandis ir priimti sprendimą, sudarantį galimybes tinkamai įgyvendinti Atliekų tvarkymo įstatyme (1998) įtvirtintą principą „teršėjas moka“. O atlikus tyrimą dėl dvinarės vietinės rinkliavos Savivaldybės teritorijoje įvedimo darytina prielaida, kad bent

pirmaisiais metais ją įvedus vietinės rinkliavos mokėtojai jokios ekonominės naudos nepajaus ir nebus skatinami rūšiuoti antrines žaliavas, nes atliekų vežėjas UAB „Palangos komunalinis ūkis“ (Savivaldybės kontroliuojama įmonė) nėra įdiegusi konteinerių identifikavimo sistemos, kuri yra pagrindinė priemonė, norint tinkamai taikyti dvinarę vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą. Be to ši įmonė nėra įsigijusi ir mažesnės, negu 0,24 kub. m talpos konteinerių, kuriuos būtų galima pasiūlyti individualių valdų savininkams (naudotojams).

Apibendrinant šį skyrių darytina išvada, kad atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimas Palangos miesto savivaldybėje turi tam tikrų ypatumų. Atliktas tyrimas mums atskleidė vykdomos atliekų tvarkymo politikos Palangos miesto savivaldybėje stipriąsias ir silpnąsias puses. Atsižvelgiant į tai, kad Savivaldybės organizuojama komunalinių atliekų tvarkymo sistema yra sudėtinė Klaipėdos regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis, tai leidžia Savivaldybei nededant ir didelių pastangų vykdyti nustatytas valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotis, kadangi Klaipėdos nepavojingų atliekų sąvartyne veikia moderni mechaninio komunalinio atliekų apdorojimo–rūšiavimo gamykla bei termofikacinė jėgainė, todėl atliekų panaudojimo/ perdirbimo klausimas Savivaldybėje yra sprendžiamas itin efektyviai. Pabrėžtina, kad, neatsižvelgiant į tai, jog nustatytos valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys ir vykdomos sėkmingai, tačiau, kaip parodė mums atliktas tyrimas, yra būtinas bendradarbiavimas tarp institucijų, dalyvaujančių atliekų tvarkymo sistemos veikloje, t. y. būtinas keitimasis informacija apie atliekų tvarkymo duomenis, o taip pat ir dalinantis sukaupta Klaipėdos regiono (ir ne tik) savivaldybių gerąja praktika atliekų tvarkymo srityje. Atliktas tyrimas atskleidė mums ir silpnąsias atliekų tvarkymo politikos Savivaldybėje įgyvendinimo grandis, tai atliekų rūšiavimas, šeimininkų atliekų tvarkymas, visuomenės švietimas ir informavimas atliekų prevencijos klausimais, taip pat ir principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas.

IŠVADOS

1. ES aplinkos politikai ir jos prioritetinei sričiai atliekų tvarkymo politikai yra būdingas darnus vystymasis. Ją formuojant ir įgyvendinant yra siekiama suderinti tris lygiaverčius tarpusavyje susijusius darnaus vystymosi komponentus – ekonominį, aplinkosauginį ir socialinį. Derinant šiuos komponentus tarpusavyje yra siekiama gerinti žmonių gyvenimo kokybę, saugoti aplinką bei gamtos įvairovę, kuo racionaliau naudoti gamtos išteklius, kuo efektyviau valdyti atliekų susidarymą bei tvarkymą, ypatingą dėmesį skiriant atliekų prevencijos principui, atliekų rūšiavimui, jų perdirbimui ir pakartotiniam naudojimui.

2. ES valstybėje narėje – Lietuvos Respublikoje, įgyvendinant ES formuojamą atliekų tvarkymo politiką, yra kuriama darni atliekų tvarkymo sistema, kuria siekiama mažinti atliekų susidarymą bei jų keliamą pavojų žmonių sveikatai ir juos supančiai aplinkai. Didžiausias dėmesys yra skiriamas atliekų prevencijai, o prioritetu yra laikomas atliekų rūšiavimas, jų perdirbimas bei naudojimas energijai gaminti, o paskutiniu žingsniu laikytinas atliekų šalinamas sąvartyne.

3. ES yra laikoma atliekų tvarkymo politikos formuotoja, kadangi būtent ji savo teisinėje bazėje, reglamentuojančioje atliekų tvarkymą, nustato šios politikos tikslus, kurių pagrindinis – vengti atliekų susidarymo, skatinti jų panaudojimą ir perdirbimą, siekiant kiek įmanoma sumažinti neigiamą poveikį aplinkai. Valstybės narės tvarkydamos atliekas savo teritorijose privalo vadovautis ES nustatytais atliekų tvarkymo prioritetais, o jos priimtų teisės aktų nuostatas perkelti į savo teisinę bazę, reglamentuojančią atliekų tvarkymą.

4. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo politiką reglamentuojanti teisinė bazė yra kuriama ir nuolat plėtojama, siekiant įgyvendinti ES tikslus ir užduotis, nustatytus reglamentuose, direktyvose ir sprendimuose. Todėl šių teisės aktų nuostatos yra perkeltos į Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymą reglamentuojančius ne tik valstybinio lygmens teisės aktus – įstatymus, strateginius planus, nutarimus, taisykles, bet ir į regioninio bei savivaldybių lygmens teisės aktus. Plėtojant ir tobulinant atliekų tvarkymą reglamentuojančią teisinę bazę yra siekiama vengti atliekų susidarymo, o susidariusias atliekas tvarkyti taip, kad nebūtų daromas neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai. Darnus atliekų tvarkymą prižiūrinčių institucijų darbas leidžia užtikrinti ES teisės aktuose nustatytų reikalavimų, susijusių su atliekų tvarkymu, tinkamą įgyvendinimą.

5. Atliktas atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo Palangos miesto savivaldybėje tyrimas padėjo identifikuoti šios vykdomos politikos stipriąsias ir silpnąsias puses. Teisės aktai, kuriais turi būti reglamentuojamas atliekų tvarkymas Savivaldybėje, kaip to reikalauja valstybinio lygmens teisės aktai, yra priimti, galiojantys ir jais vadovaujamosi organizuojant atliekų tvarkymą Savivaldybės teritorijoje. Nustatytos valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys, susijusios su komunalinių atliekų kiekių mažinimu, jų perdirbimu ar panaudojimu, o taip biologiškai skaidžių atliekų tvarkymu yra vykdomos nepažeidžiant nustatytų valstybinių užduočių reikalavimų. Šių užduočių įgyvendinimą

Savivaldybei padeda užtikrinti Klaipėdos nepavojingų atliekų sąvartyne veikianti moderni mechaninio komunalinio atliekų apdorojimo-rūšiavimo gamykla bei termofikacinė jėgainė.

6. Atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo problema Savivaldybėje – atliekų apskaitos trūkumas. Atliekų vežėjas ir Savivaldybės administracija neturi duomenų, koks kiekis antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalo, įskaitant pakuočių) yra išrūšiuojamas iš Savivaldybės teritorijoje susidariusių ir į Klaipėdos nepavojingų atliekų sąvartyną tvarkyti atvežtų mišrių komunalinių atliekų srauto. Šią informaciją minėtoms institucijoms turi teikti atliekų tvarkytojas – UAB Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras. Savivaldybė, neturėdama pakankamai duomenų, gali neįvykdyti valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduoties, susijusios su antrinių žaliavų, esančių komunalinių atliekų sraute paruošimu naudoti pakartotinai, kadangi labai mažas procentas (tik 2,91 proc.) antrinių žaliavų (vertinant pagal atliekų kiekį) yra surenkama per Savivaldybės atliekų tvarkymo sistemą papildančias sistemas, nes gyventojai pasyviai rūšiuoja atliekas, nors tam ir yra sudarytos tinkamos sąlygos – įrengtos antrinių žaliavų konteinerių aikštelės, o individualių valdų gyventojai aprūpinti rūšiavimo priemonėmis.

7. Identifikuota atliekų tvarkymo politikos įgyvendinimo Savivaldybėje problema – atliekos, kurių savininko neįmanoma nustatyti ir už kurių tvarkymą yra atsakinga Savivaldybė. Nežymiai mažėjantys tokių atliekų kiekiai rodo, kad šiai veiklos sričiai Savivaldybėje yra skiriama mažai dėmesio. Būtina šviesti ir informuoti visuomenę apie neteisingai pasirinktą atliekų tvarkymo būdą bei imtis priemonių pažeidėjams išaiškinti.

8. Savivaldybėje įvedus visuotinę vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą visiems jos teritorijoje esantiems atliekų turėtojams sudarytos tinkamos sąlygos dalyvauti atliekų tvarkyme, bet principas „teršėjas moka“ tinkamai neįgyvendinamas, kadangi atlikto tyrimo metu nustatyta, kad apskaičiuota vietinės rinkliava ir surenkamos pajamos nepadengia visų Savivaldybės atliekų tvarkymo sistemos išlaidų.

REKOMENDACIJOS

Palangos miesto savivaldybės administracijai:

1. Kiekvienais metais atlikti vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą pajamų ir išlaidų, susijusių su šių atliekų tvarkymu, analizę, kad būtų galima nustatyti tokio dydžio vietinę rinkliavą, kurios pajamomis būtų galima padengti visas išlaidas, susijusias su atliekų tvarkymu.

2. Ypatingą dėmesį skirti atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos duomenims. Kreiptis į UAB Klaipėdos regioninį atliekų tvarkymo centrą dėl nuolatinio duomenų apie antrinių žaliavų, išrūšiuotų iš mišrių komunalinių atliekų srauto, susidariusio Savivaldybės teritorijoje ir atvežto į Klaipėdos regiono nepavojingų atliekų sąvartyną, kiekius teikimo.

3. Savivaldybės interneto svetainės dalyje „Atliekų tvarkymas“ nuolat skelbti informaciją apie tai, kaip teisingai rūšiuoti atliekas bei informaciją apie tai, kokią naudą atliekų turėtojams teikia atliekų rūšiavimas. Šią informaciją bent du kartus per metus skelbti vietinėje spaudoje. Taip pat parengti atmintines apie atliekų rūšiavimą bei jo teikiamą naudą atliekų turėtojams ir šias atmintines platinti Savivaldybėje (interesantams), ikimokyklinio ugdymo įstaigose, bendrojo lavinimo mokyklose, švietimo bei gydymo įstaigose.

4. Savivaldybės interneto svetainės dalyje „Atliekų tvarkymas“ nuolat skelbti informaciją visuomenei apie neteisingai tvarkomų atliekų (bešeimininkių) daromą žalą aplinkai ir visuomenės sveikatai. Taip pat tokią informaciją skelbti bent kartą per metus ir vietinėje spaudoje nurodant kokie bešeimininkių atliekų kiekiai surinkti Savivaldybės teritorijoje, koks buvo nustatytas pažeidėjų skaičius ir kokios taikytos ekonominio poveikio priemonės (pvz., baudų suma).

5. Savivaldybės interneto svetainės dalyje „Atliekų tvarkymas“ (siekiant sumažinti atliekų, kurių turėtojo neįmanoma nustatyti, kiekius ir siekiant mokyti atliekų turėtojus tinkamai tvarkyti jų buityje susidarančias atliekas) nuolat skelbti informaciją (nurodant darbo laiką ir kontaktinę informaciją) visuomenei apie tai, kad Joskaudų k., Kretingos r., veikia Palangos miesto didžiųjų atliekų, antrinių žaliavų, buityje susidariusių pavojingų atliekų surinkimo ir žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelė ir skatinti ja naudotis.

6. UAB „Palangos komunalinis ūkis“

1. Nuolat raštu teikti Savivaldybės administracijai informaciją apie teritorijas, kuriose aptinkamos atliekos, kurių turėtojo neįmanoma nustatyti.

2. Rinkti informaciją, kuri būtų reikalinga tikslinti vietinės rinkliavos dydžiui, ir teikti ją Savivaldybės administracijai.

3. Teikti informaciją Savivaldybės administracijai dėl mišrių konteinerių poreikio (mažesnės talpos, negu šiuo metu turi atliekų vežėjas).

4. Įdiegti konteinerių identifikavimo sistemą.

Palangos miesto rinkliavų centrui:

1. Teikiant vietinės rinkliavos mokėtojams pranešimus dėl vietinės rinkliavos mokėjimo, kartu pateikti ir informaciją (mokėjimo pranešimo kitoje pusėje) apie atliekų rūšiavimo tvarką bei jo teikiamą naudą.

2. Kartą per metus, atsižvelgiant į pagrįstus skaičiavimus, kreiptis į Savivaldybės tarybą dėl vietinės rinkliavos dydžio perskaičiavimo.

Palangos miesto savivaldybės tarybai:

1. Svarstant sprendimo projektą „Dėl Palangos miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą“, kuriuo nuo 2017 m. sausio 1 d. Savivaldybės teritorijoje turi būti įvesta dvinarė vietinės rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą, patvirtinti tokio dydžio vietinę rinkliavą, kad vietinės rinkliavos pajamos padengtų visas atliekų tvarkymo sistemos išlaidas.

2. Siekiant įgyvendinti dvinarės vietinės rinkliavos įvedimo tikslus (mažinti bendrą komunalinių atliekų kiekį, skatinti atliekų turėtojus rūšiuoti antrines žaliavas) skirti lėšas Savivaldybės kontroliuojamai įmonei UAB „Palangos komunalinis ūkis“ įsigyti mažesnės talpos konteineriams, kuriuos būtų galima pasiūlyti individualių valdų savininkams (ar naudotojams).

LITERATŪRA

1. Baltrėnas, P., Butkus, D., Oėkinis, V., Vasarevičius, S., Zigmontienė, A. (2008). *Aplinkos apsauga: vadovėlis*. Vilnius: Technika.
2. Baltrėnas, P., Lygis, D., Murauskas, P., Oėkinis, V., Šimaitis, R. (1996). *Aplinkos apsauga: vadovėlis*. Vilnius: Enciklopedija.
3. Bivainis, J. ir Podgaiskytė, V. (2010). Komunalinių atliekų tvarkymo struktūrinė analizė. *Verslas: Teorija ir praktika*, 11(4), 324-326.
4. Čiegis, R. ir Zeleniūtė, R. (2008). Lietuvos ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu. *Taikomoji ekonomika: Sisteminiai tyrimai*, 2 (2), 11-28.
5. Dagiliūtė, R. (2012). *Aplinkos politika. Teorija ir praktika: praktinių darbų knyga*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
6. Eikinas, T. (2016, Gegužės 4). „Fortum Klaipėda“ didins deginamų atliekų kiekį. *Verslo žinios*. [žiūrėta 2016-11-17]. Prieiga per internetą <http://vz.lt/sectoriai/energetika/2016/05/04/fortum-klaipeda-didins-deginamu-atlieku-kieki>
7. Europos Audito rūmai. (2012). 2012 m. Specialioji ataskaita Nr. 20 „Ar komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros projektams skirtas struktūrinių priemonių finansavimas veiksmingai padeda valstybėms narėms siekti ES atliekų politikos tikslų?“. [žiūrėta 2016-11-11]. Prieiga per internetą http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/cont/dv/eca_sr202012_/eca_sr202012_lt.pdf
8. Gražulevičienė, R. (2004). *Aplinkos politika: mokomoji knyga*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
9. Jaskelevičius, B. (2009). *Terminis atliekų apdorojimas: mokomoji knyga*. Vilnius: Technika.
10. Jociūtė, A. (2013). *Visuomenės darnus vystymasis: metodinė priemonė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
11. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis*. Kaunas: Judex.
12. Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras (2016). *Atliekų monitoringas*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://www.kratc.lt/atlieku-tvarkymo-sistema/atlieku-monitoringas>
13. Krinickas, D. (2016, Lapkričio 30). Už surūšiuotas atliekas mokesčių nebeliks. *Lietuvos rytas*, p. 5.
14. Kručienė, K. (2013). Atliekos – visų mūsų atsakomybė. *Apžvalga*, 10 (50), 45, 47.
15. Lazdinis, I. (sud.). (2008). *Aplinkos politika ir valdymas: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras.
16. Leonavičius, V. (2010). Lietuvos gyventojų buitinių atliekų problemos suvokimas ir rūpesčio aplinkosauga tipologija. *Kultūra ir visuomenė*, 1 (2), 48.
17. Lietuvos statistikos departamentas. (2014). *Teritorija ir gyventojų skaičius*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3010211&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=3767&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=≡>

18. Mioldažys, R., Paulauskas V., Vilkevičius G. (2012). *Neorganinių atliekų tvarkymas: mokomoji knyga*. Kaunas: Akademijs.
19. Miliutis, F. (2016, Gruodžio 5). Savivaldybėms – konkurencija pagal naujas taisykles. *Verslo žinios*. [žiūrėta 2016 12 06]. Prieiga per internetą <http://vz.lt/vadyba/finansai-apskaita/2016/12/05/savivaldybems--konkurencija-pagal-naujas-taisykles>
20. Monkevičius, E., Miškinis, A., Meškys, L., Vėgelė, I., Murauskaitė, A. (2011). *Aplinkosaugos teisė: vadovėlis*. Vilnius: Justitia.
21. Muliuolė, I. (2016). Administracinių teismų teisėjų mokymo programa „Aplinkosauga“. *Apmokėjimo už komunalinių atliekų tvarkymą sistemos ir būdai. Kainų reguliavimo iniciatyvos*. Seminaro medžiaga. Molėtai: UAB „Ekokonsultacijos“.
22. Naruševičius, V. ir Lazdinis, I. (2011). *Darnaus vystymosi politika ir valdymas: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
23. Palangos miesto savivaldybės administracija. (2016). *Atskirų komunalinių atliekų srautų surinkimo priemonės, kiekiai ir finansavimo šaltiniai Palangos miesto savivaldybėje 2011–2015 m.* Palanga: Palangos miesto savivaldybės administracija.
24. Palangos miesto savivaldybės Kontrolės ir audito tarnybos 2011 m. liepos 8 d. Audito ataskaita „Dėl UAB „Palangos komunalinis ūkis“ veiklos“. [žiūrėta 2016-12-05]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?3331617381>
25. Parsons, W. (2001). *Viešoji politika: Politikos analizės ir praktikos įvadas*. Vilnius: Eugrimas.
26. Pasvenskienė, A. ir Pranevičienė, B. (2012). Atliekų prevencijos teisinis reglamentavimas. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 8, 159.
27. Podgaiskytė, V. (2011). Darnus atliekų tvarkymo sistemos vertinimas: kriterijų nustatymas. *Science-Future of Lithuania/ Mokslas–Lietuvos Ateitis*, 3 (4), 64.
28. Politikos mokslų enciklopedinis žodynas (2007). Red. A. Jankauskas ir kt. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
29. Ragulskytė–Markovienė, R. (2005). *Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais*. Vilnius: Eugrimas.
30. Raipa, A. (2002). Viešoji politika ir viešasis administravimas: raida, struktūra ir sąveika. *Viešoji politika ir administravimas*, 1, 12.
31. Rutkovienė, V. M. ir Sabienė, N. (2008). *Aplinkos tarša: mokomoji knyga*. Kaunas: Akademijs.
32. Stanaitis, A., Titova, O. ir Subotkevičienė, R. (2009). Buitinių atliekų rinkimas ir rūšiavimas – visuomenės sąmoningumo kriterijus. *Tiltai*, 47 (4), 155.
33. Stanaitis, A., Titova, O. (2012). Jaunimo požiūris į buitinių atliekų surinkimą ir rūšiavimą. *Geografija*, 1, 72-76.
34. Tarptautinių žodžių žodynas (2008). Red. Bendorienė, A., Bogošienė V., Dągytė, E. (ir kt.). Vilnius: Alma litera.
35. UAB „Spinter tyrimai“. (2016). *Lietuvos gyventojų požiūrio į atliekų tvarkymą (rūšiavimą) tyrimas*. [žiūrėta 2016-11-30]. Prieiga per internetą <http://www.am.lt/VI/index.php#r/884>

36. UAB „Palangos komunalinis ūkis“. (2016). *Sąnaudų, patirtų surenkant atliekas ir išvežant jas į sąvartyną iš vietinės rinkliavos mokėtojų (fizinį ir juridinių asmenų) 2011-2015 m. ataskaita*. Palanga: UAB „Palangos komunalinis ūkis“.
37. Vaišnoras, A. (2011). *Europos Sąjungos aplinkos politika: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
38. Valackienė, A. (2005). *Sociologinis tyrimas: vadovėlis*. Kaunas: Technologija.
39. Valstybinio audito 2013 m. rugpjūčio 2 d. ataskaita Nr. VA-P-20-9-11 „Regioninių atliekų tvarkymo sistemų veikla“. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2
40. Valstybės įmonė registrų centras. (2016). *Nekilnojamojo turto kadastras ir registras. Statistinės suvestinės. NTR įregistruotų statinių apskaitos duomenys 2016 m. sausio 1 d.* [žiūrėta 2016-11-03]. Prieiga per internetą http://pranesimai.elta.lt/news/public_view/135287>http://www.registrucentras.lt/bylos/dokumentai/ntr/suvestines/STATINIAI_160101.pdf
41. Varnas, G. (2016, Lapkričio 25). Lietuviai butelius grąžina netikėtai uoliai: verslas už tai susimokės daugiau. *Verslo žinios*. [žiūrėta 2016-11-25]. Prieiga per internetą <http://verslozinios.lt/sectoriai/prekyba/2016/11/25/lietuviai-butelius-grazina-netiketai-uoliai-verslas-uz-tai-susimokes-daugiau>
42. Vasiliauskas, M. (2011). *Teisinis atliekų tvarkymo reguliavimas: probleminiai aspektai: daktaro disertacija*. Vilniaus universitetas. [žiūrėta 2016-11-25]. Prieiga per internetą http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20111213_150236-48041/DS.005.0.01.ETD
43. Venckus, Z. (2008). *Aplinkos apsaugos politika ir teisė: mokomoji knyga*. Vilnius: Gedimino technikos universitetas.

ŠALTINIAI

1. Aplinkos apsaugos agentūra. (2016). *Atliekų apskaita. Informacija apie komunalinių atliekų tvarkymo sistemas Lietuvos savivaldybėse*. [žiūrėta 2016-11-16]. Prieiga per internetą <http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=70bfc9c1-5c33-4d83-95a5-123ba8070877>
2. Aplinkos apsaugos agentūra. (2016). *Elektros ir elektroninės įrangos atliekos*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=d7ace542-4e2b-428f-8c25-554e37af8f4e>
3. Aplinkos apsaugos agentūra. (2016). *Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=a6c09f66-2a83-4453-846c-592648a6025c>
4. Aplinkos apsaugos agentūra. (2016). *Komunalinės atliekos*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=e4055918-4f56-4aee-8c10-620b407cc6f1>
5. Europos Bendrijos taryba. (1975). *1975 m. birželio 16 d. Tarybos Direktyva dėl naudotų alyvų šalinimo direktyva (75/439/EEB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A31975L0439>
6. Europos Bendrijos taryba. (1975). *1975 m. liepos 15 d. Tarybos Direktyva dėl atliekų (75/442/EEB)* [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:31975L0442>
7. Europos Bendrijos taryba. (1978). *1978 m. vasario 20 d. Tarybos Direktyva dėl titano dioksido pramonės atliekų (78/176/EEB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/cd840c3e-c0d9-4c07-ac45-9850cc8b1d91/language-lt>
8. Europos Bendrijos taryba. (1986). *1986 m. birželio 12 d. Tarybos Direktyva dėl aplinkos, ypač dirvožemio, apsaugos naudojant žemės ūkyje nuotėkų dumblą (86/278/EEB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A31986L0278>
9. Europos Bendrijos taryba. (1991). *1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos Direktyva 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų*. [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:31991L0689>
10. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (1994). *1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (94/62/EB)*. [žiūrėta 2016-10-18]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:31994L0062>
11. Europos Bendrijos taryba. (1996). *1996 m. rugsėjo 16 d. Tarybos Direktyva dėl polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenilų šalinimo (96/59/EB) (PCB/PCT)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A31996L0059>
12. Europos Bendrijos taryba. (1996). *1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos Direktyva dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (96/61/EB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A31996L0061>
13. Europos Bendrijos taryba. (1999). *1999 m. balandžio 26 d. Tarybos Direktyva dėl atliekų sąvartynų (1999/31/EB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=URISERV%3A121208>

14. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2000). *2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (2000/53/EB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0053>
15. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2000). *2000 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl uosto priėmimo įrenginių, skirtų laivuose susidarančioms atliekoms ir krovinių likučiams (2000/59/EB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0059>
16. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2000). *2000 m. gruodžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl atliekų deginimo (2000/76/EB)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0076>
17. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2002). *2002 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2150/2002 dėl atliekų statistikos*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=URISERV%3A128082>
18. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2006). *2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A02006R1013-20140526>
19. Europos Bendrijos taryba. (2006). *2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl baterijų ir akumuliatorių (2006/66/EB) bei baterijų ir akumuliatorių ir Direktyvos (91/157/EEB) panaikinimo*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0066>
20. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2008). *2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas (2008/98/EB)*. [žiūrėta 2016-11-18]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0098>
21. Europos Parlamentas ir Europos Bendrijos taryba. (2012). *2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (2012/19/ES)*. [žiūrėta 2016-11-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0019>
22. Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas, patvirtintas Klaipėdos regiono plėtros tarybos 2014 m. lapkričio 18 d. sprendimu Nr. Nr. 51/3S-27 „Dėl Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plano patvirtinimo“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.kratc.lt/uploads/dokumentai/2014-11-18-Nr.-513S-27.pdf>
23. Palangos miesto atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos Palangos miesto savivaldybės tarybos 2014 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. T2-95 „Dėl Palangos miesto savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“. [žiūrėta 2016 11 02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?1941336568>
24. Palangos miesto savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo 2006–2010 planas, patvirtintas Palangos miesto savivaldybės tarybos 2006 m. lapkričio 30 d. sprendimu Nr. T2-289 „Dėl Palangos miesto savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo plano 2006-2010 m. patvirtinimo“. [žiūrėta 2016-10-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>

25. Palangos miesto savivaldybės 2014–2020 m. komunalinių atliekų tvarkymo planas, patvirtintas Palangos miesto savivaldybės tarybos 2014 m. rugsėjo 30 d. sprendimu Nr. T2-288 „Dėl Palangos miesto savivaldybės 2014–2020 m. komunalinių atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“. [žiūrėta 2016-11-03]. 6. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2009 m. gegužės 8 d. sprendimas Nr. T2-129 „Dėl Palangos miesto savivaldybės antrinių žaliavų konteinerinių aikštelių išdėstymo schemos patvirtinimo“. [žiūrėta 2016 11 02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?1941336568>
26. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2010 m. gruodžio 30 d. sprendimas Nr. T2-321 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lengvatų skyrimo ir teikimo bei aprašo patvirtinimo“. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
27. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2010 m. gruodžio 30 d. sprendimas Nr. T2-317 „Dėl Palangos miesto savivaldybės juridinių asmenų, vietinės rinkliavos mokėtojų, komunalinių atliekų deklaravimo tvarkos patvirtinimo“. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?1941336568>
28. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2011 m. rugsėjo 8 d. sprendimas Nr. T2-152 „Dėl Palangos miesto teritorijos tvarkymo ir priežiūros paslaugų, teikiamų UAB „Palangos komunalinis ūkis“, įkainių nustatymo“. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
29. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2012 m. gegužės 3 d. sprendimas Nr. T2-108 „Dėl pritarimo Palangos miesto rinkliavų centro vadovo 2011 metų veiklos ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
30. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2012 m. gegužės 3 d. sprendimas Nr. T2-114 „Dėl pritarimo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo 2011 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
31. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2013 m. sausio 31 d. sprendimas Nr. T2-18 „Dėl pritarimo Palangos miesto rinkliavų centro vadovo 2012 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
32. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2013 m. balandžio 4 d. sprendimas Nr. T2-102 „Dėl pritarimo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo 2012 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
33. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2014 m. sausio 30 d. sprendimas Nr. T2-16 „Dėl pritarimo Palangos miesto rinkliavų centro vadovo 2013 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
34. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2014 m. balandžio 24 d. sprendimas Nr. T2-117 „Dėl pritarimo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo 2013 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
35. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2014 m. lapkričio 25 d. sprendimas Nr. T2-364 „Dėl Tarybos 2010 m. lapkričio 25 d. sprendimo Nr. T2-321 1 punkto pakeitimo“. [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>

36. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2015 m. vasario 26 d. sprendimas Nr. T2-50 „Dėl pritarimo Palangos miesto rinkliavų centro vadovo 2014 metų veiklos ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
37. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gegužės 28 d. sprendimas Nr. T2-137 „Dėl pritarimo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo 2014 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
38. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2016 m. sausio 28 d. sprendimas Nr. T2-6 „Dėl pritarimo Palangos miesto rinkliavų centro vadovo 2015 metų veiklos ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
39. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2016 m. balandžio 28 d. sprendimas Nr. T2-112 „Dėl pritarimo UAB „Palangos komunalinis ūkis“ vadovo 2015 metų ataskaitai“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?4160037376>
40. Palangos miesto strateginis plėtros planas iki 2020 metų, patvirtintas Palangos miesto savivaldybės tarybos 2011 m. vasario 18 d. sprendimu Nr. T2-19 „Dėl Palangos miesto strateginio plėtros plano iki 2020 metų patvirtinimo“. [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?3798810714>
41. Palangos miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatai, patvirtinti Palangos miesto savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 29 d. sprendimu Nr. T2-70 „Dėl Palangos miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatų patvirtinimo. [žiūrėta 2016-11-16]. Prieiga per internetą <http://www.palanga.lt/index.php?1941336568>
42. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2004). *Dėl Aplinkos apsaugos agentūros nuostatų patvirtinimo* (2004 m. liepos 14 d. Nr. D1-385). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D6C1574147F8>
43. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2002). *Dėl atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo* (2002 m. gruodžio 31 d. Nr. 699). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A6BE5BE0C398>
44. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2000). *Dėl atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo* (2000 m. spalio 18 d. Nr. 444). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0AEAA380147B>
45. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (1999). *Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo* (1999 m. liepos 14 d. Nr. 217). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.38E37AB6E8E6/irDuWyPyKS>
46. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2004). *Dėl elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo* (2004 m. rugsėjo 10 d. Nr. D1-481). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CCEDC459B59F>
47. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2002). *Dėl išekvotų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklių patvirtinimo* (2002 m. gruodžio 21 d. Nr. 625). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.62382E378D38>

48. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2011). *Dėl mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo* (2011 m. rugpjūčio 31 d. Nr. D1-661). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D4CD7F52ED1/ypVhMtRvZz>
49. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2011). *Dėl mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo* (2011 m. rugpjūčio 31 d. Nr. D1-661). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D4CD7F52ED1/ypVhMtRvZz>
50. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2013). *Dėl Nekilnojamojo turto objektų, kurių savininkas arba įgalioti asmenys privalo mokėti nustatytą rinkliavą arba sudaryti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį, rūšių sąrašo patvirtinimo* (2013 m. vasario 20 d. Nr. D1-150). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.72CE69597CE8>
51. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2010). *Dėl reikalavimų regioniniams ir savivaldybių atliekų tvarkymo planams patvirtinimo* (2010 m. gruodžio 16 d. Nr. D1-1004). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.72CE69597CE8>
52. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. (2006). *Dėl statybinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo* (2006 m. gruodžio 29 d. Nr. D1-637). [žiūrėta 2016-11-26]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2f26dbd02f5c11e4a83cb4f588d2ac1a>
53. Lietuvos Respublikos Konstitucija (*Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume*). (1992). [žiūrėta 2016-12-02]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
54. Lietuvos Respublikos Seimas. (1992). *Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas* (1992 m. sausio 21 d. Nr. I-2223). [žiūrėta 2016-10-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2780B68DE62/nDNcZhLHJQ>
55. Lietuvos Respublikos Seimas. (1998). *Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas* (1998 m. birželio 16 d. Nr. VIII-787). [žiūrėta 2016-10-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1>
56. Lietuvos Respublikos Seimas. (1999). *Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas* (1999 m. gegužės 13 d. Nr. VIII-1183). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFF9AE9162EE>
57. Lietuvos Respublikos Seimas. (2001). *Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas* (2001 m. rugsėjo 25 d. Nr. IX-517). [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9D1ADB9E1518>
58. Lietuvos Respublikos Seimas. (2003). *Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas* (2003 m. liepos 1 d. Nr. IX-1675). [žiūrėta 2016-10-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3EEE59417F13>
59. Lietuvos Respublikos Seimas. (2000). *Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas* (2000 m. birželio 13 d. Nr. VIII-1725). [žiūrėta 2016-10-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.41CD8BF53D8D/MKURiHjOzx>

60. Lietuvos Respublikos Seimas. (1994) *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas* (1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F>
61. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2014). *Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo* (2014 m. balandžio 16 d. Nr. 366). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>
62. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2003). *Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo* (2003 m. rugsėjo 11 d. Nr. 1160). [žiūrėta 2016-12-02]. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.217644>
63. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2002). *Dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo* (2002 m. balandžio 12 d. Nr. 519). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9945210D6571>
64. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2013). *Dėl vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo* (2013 m. liepos 24 d. Nr. 711). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.46A9EB36F50C>
65. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2016). *Dėl vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių patvirtinimo* (2016 m. balandžio 20 d. Nr. 384). [žiūrėta 2016-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.46A9EB36F50C/cNyZtyESnW>

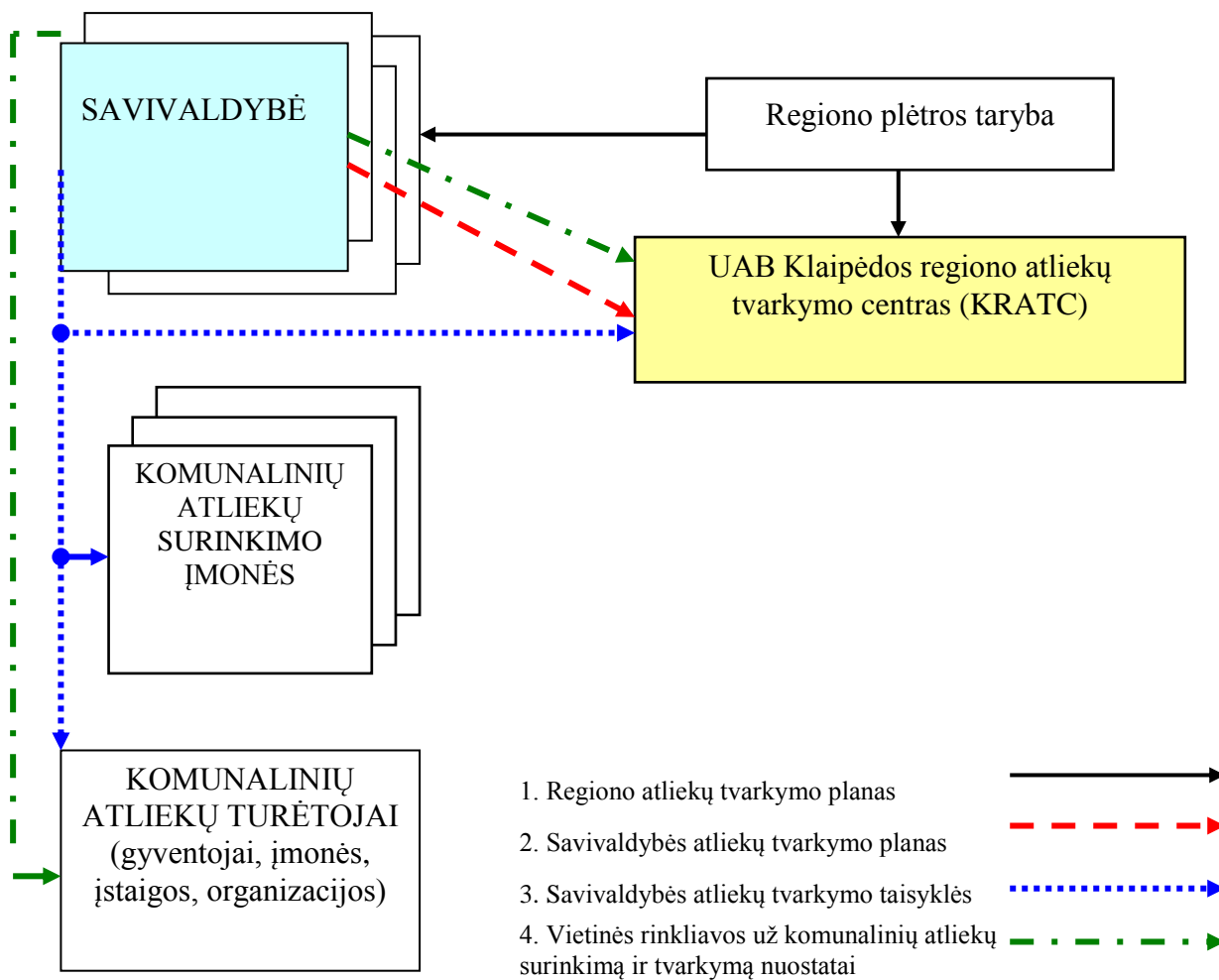
PRIEDAI

Laikotarpis	Veiksmų programa	Veiksmų programos paskirtis
1973-1976	1-oji programa	Sumažinti aplinkos taršą, kuo efektyviau naudoti gamtinius išteklius, ypatingą dėmesį skirti žmogaus darbo bei gyvenimo sąlygų kūrimui.
1977–1981	2-oji programa	Prioritetinėmis veiklos kryptimis laikyti vandens, oro apsaugos bei triukšmo valdymą.
1982–1986	3-ioji programa	Integruoti aplinkos apsaugos politiką į energetikos, žemės ūkio ir transporto sektorius.
1987–1992	4-oji programa	Įgyvendinti teisės aktus aplinkos srityje, racionaliai naudoti gamtos išteklius ir diegti naujas biotechnologijas.
1993–2000	5-oji programa	„Darnaus vystymosi link“ Darnus vystymasis ir siekis subalansuoti ekonomikos, aplinkosaugos ir ekonominę vystymąsi.
2001–2012	6-oji programa	„Mūsų ateitis – mūsų pasirinkimas“ pagrindas – darnaus vystymosi koncepcija, apimanti prioritetinėmis laikomas sritis: klimato kaitą ir pasaulinio atšilimo stabdymą, biologinės įvairovės ir gamtos išteklių apsaugą, sveikatą, aplinką bei gyvenimo kokybės gerinimą, tausojančią gamtos išteklių naudojimą ir atliekų valdymą.
2013–2020	7-oji programa	„Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“, programos siekis – aplinkos politikos veiksmingumo bei tęstinumo užtikrinimas, informacijos sklaidos tobulinimas, administracinės naštos mažinimas.

EUROPOS BENDRIJOS PARENGTOS APLINKOS APSAUGOS VEIKSMŲ PROGRAMOS
 (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Gražulevičiene, 2004, p. 12-15 ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos duomenimis)

Eil. Nr.	Teisės akto priėmimo data	Teisės akto pavadinimas
1.	1994-12-20	Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (su paskutiniaisiais pakeitimais)
2.	1996-09-24	Direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (su paskutiniaisiais pakeitimais)
3.	1999-04-26	Direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų (su paskutiniaisiais pakeitimais)
4.	2000-09-18	Direktyva 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (su paskutiniaisiais pakeitimais)
5.	2003-01-27	Direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (su paskutiniaisiais pakeitimais)
6.	2006-06-14	Reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo (su paskutiniaisiais pakeitimais)
7.	2006-09-06	Direktyva 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir Direktyvos 91/157/EEB panaikinimo
8.	2008-11-19	Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas (su paskutiniaisiais pakeitimais)
9.	2014-12-18	Komisijos sprendimas 2014/955/ES, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimo 2000/532/EB nuostatos dėl atliekų sąrašo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/98/EB

ĮGYVENDINAMI EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI
(Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Atliekų tvarkymo taisyklėmis, 1999)

KLAIPĖDOS REGIONO ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS ORGANIZACINĖ SCHEMA
(Šaltinis: Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas, 2014, p. 8)

**REGIONINIAME NEPAVOJINGŪJŲ ATLIEKŲ SĄVARTYNUOSE PAŠALINTŲ KOMUNALINIŲ
BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ KIEKIO VERTINIMO ATASKAITA (2012 M)***

2013-01-22

(pildymo data)

Klaipėdos regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas, Dumpių k., Klaipėdos r.

(Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno pavadinimas, adresas)

Klaipėdos

(komunalinių atliekų tvarkymo regionas)

Palangos miesto

(savivaldybė)

2012-01-01 iki 2012-12-31

(laikotarpis, už kurį teikiama Regioniniuose nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių
biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita, ir ataskaitos teikimo data)

Eil. Nr.	Pašalintos biologiškai skaidžios komunalinės atliekos	Atliekų sąrašo kodas	Atliekų biologinis skaidumas, **%	Pašalintas biologiškai skaidžių komunalinių atliekų bendras kiekis, tonomis, t	Pašalintas grynasis biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekis, tonomis, t
1.	Mišrios komunalinės atliekos	20 03 01	43 50,6 48,6 30,2 43,1 (vidurkis)	8507,96	3581,462
2.	Atskirai sąvartyne pašalintos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos				
3.	Popierius ir kartonas	20 01 01	100	-	-
4.	Drabužiai	20 01 10	50	-	-
5.	Tekstilės gaminiai	20 01 11	50	-	-
6.	Mediena, nenurodyta 20 01 37	20 01 38	100	-	-
7.	Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos***				
7.1.	Turgaviečių atliekos	20 03 02	50	12,32	6,16
7.2.	Gatvių valymo atliekos	20 03 03	50	-	-
7.3.	Nuotakyno valymo atliekos	20 03 06	100	-	-
	Viso:				3587,622

* Ataskaitoje pateikiamas komunalinių atliekų tvarkymo regionui priklausančios savivaldybės, kurios atliekos šalinamos to regiono nepavojingųjų atliekų sąvartyne, pašalintas komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis (teikiamų ataskaitų skaičius priklauso nuo savivaldybių skaičiaus komunalinių atliekų tvarkymo regione).

** Naudoti Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamų mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo ataskaitos (Tvarkos aprašo 1 priedas) 7 eilutėje nustatytą visų biologiškai skaidžių atliekų kiekį (procentais, %).

*** Nurodyti kitas regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamas komunalines biologiškai skaidžias atliekas, atliekų sąrašo kodus, atliekų

biologinį skaidumą (procentais, %), pašaliną komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendrą kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu),

pašalintą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų grynąjį kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu).

Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno operatorius ar jo įgaliotas asmuo (pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**REGIONINIAME NEPAVOJINGŪJŲ ATLIEKŲ SĄVARTYNUOSE PAŠALINTŲ KOMUNALINIŲ
BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ KIEKIO VERTINIMO ATASKAITA (2013 M.)***

2014-01-24

(pildymo data)

Klaipėdos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas, Dumpių k., Klaipėdos r.

(Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno pavadinimas, adresas)

Klaipėdos

(komunalinių atliekų tvarkymo regionas)

Palangos miesto

(savivaldybė)

2013-01-01 iki 2013-12-31

(laikotarpis, už kurį teikiama Regioniniuose nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių
biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita, ir ataskaitos teikimo data)

Eil. Nr.	Pašalintos biologiškai skaidžios komunalinės atliekos	Atliekų sąrašo kodas	Atliekų biologinis skaidumas, **%	Pašalintas biologiškai skaidžių komunalinių atliekų bendras kiekis,	Pašalintas grynasis biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekis, tonomis, t
1.	Mišrios komunalinės atliekos	20 03 01	55,8 55,6 49,1 46,1 51,65 (vidurkis)	1676,95	930,94
2.	Atskirai sąvartyne pašalintos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos				
3.	Popierius ir kartonas	20 01 01	100	-	-
4.	Drabužiai	20 01 10	50	-	-
5.	Tekstilės gaminiai	20 01 11	50	-	-
6.	Mediena, nenurodyta 20 01 37	20 01 38	100	-	-
7.	Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos***				
7.1.	Turgaviečių atliekos	20 03 02	50	17,22	8,61
7.2.	Gatvių valymo atliekos	20 03 03	50	-	-
7.3.	Nuotakyno valymo atliekos	20 03 06	100	-	-
	Viso:				939,55

* Ataskaitoje pateikiamas komunalinių atliekų tvarkymo regionui priklausančios savivaldybės, kurios atliekos šalinamos to regiono nepavojingųjų

atliekų sąvartyne, pašalintas komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis (teikiamų ataskaitų skaičius priklauso nuo savivaldybių skaičiaus komunalinių atliekų tvarkymo regione).

** Naudoti Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamų mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo ataskaitos (Tvarkos aprašo 1

priedas) 7 eilutėje nustatytą visų biologiškai skaidžių atliekų kiekį (procentais, %).

*** Nurodyti kitas regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamas komunalines biologiškai skaidžias atliekas, atliekų sąrašo kodus, atliekų

biologinį skaidumą (procentais, %), pašaliną komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendrą kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu),

pašalintą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų grynąjį kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu).

Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno operatorius ar jo įgaliotas asmuo (pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**REGIONINIAME NEPAVOJINGŪJŲ ATLIEKŲ SĄVARTYNUOSE PAŠALINTŲ KOMUNALINIŲ
BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ KIEKIO VERTINIMO ATASKAITA (2014 M.)***

2015-01-19

(pildymo data)

Klaipėdos regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas

(Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno pavadinimas, adresas)

Klaipėdos

(komunalinių atliekų tvarkymo regionas)

Palangos miesto

(savivaldybė)

2014-01-01 iki 2014-12-31

(laikotarpis, už kurį teikiama Regioniniuose nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių
biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita, ir ataskaitos teikimo data)

Eil. Nr.	Pašalintos biologiškai skaidžios komunalinės atliekos	Atliekų sąrašo kodas	Atliekų biologinis skaidumas, %	Pašalintas biologiškai skaidžių komunalinių atliekų bendras kiekis, tonomis, t	Pašalintas grynasis biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekis, tonomis, t
1.	Mišrios komunalinės atliekos	20 03 01	55,8 55,6 49,1 46,1 51,65 (vidurkis)	3,54	1,831
2.	Atskirai sąvartyne pašalintos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos				
3.	Popierius ir kartonas	20 01 01	100	-	-
4.	Drabužiai	20 01 10	50	-	-
5.	Tekstilės gaminiai	20 01 11	50	-	-
6.	Mediena, nenurodyta 20 01 37	20 01 38	100	-	-
7.	Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos***				
7.1	Turgaviečių atliekos	20 03 02	50	-	-
7.2	Gatvių valymo atliekos	20 03 03	50	-	-
7.3	Nuotakyno valymo atliekos	20 03 06	100	-	-
	Viso:				1,831

*Ataskaitoje pateikiamas komunalinių atliekų tvarkymo regionui priklausančios savivaldybės, kurios atliekos šalinamos to regiono nepavojingųjų atliekų sąvartyne, pašalintas komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis (teikiamų ataskaitų skaičius priklauso nuo savivaldybių skaičiaus komunalinių atliekų tvarkymo regione).

** Naudoti Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamų mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo ataskaitos (Tvarkos aprašo 1 priedas) 7 eilutėje nustatytą visų biologiškai skaidžių atliekų kiekį (procentais, %).

*** Nurodyti kitas regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamas komunalines biologiškai skaidžias atliekas, atliekų sąrašo kodus, atliekų biologinį skaidumą (procentais, %), pašalintą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendrą kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu), pašalintą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų grynąjį kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu).

Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno operatorius ar jo įgaliotas asmuo (pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**REGIONINIAME NEPAVOJINGŪJŲ ATLIEKŲ SĄVARTYNUOSE PAŠALINTŲ KOMUNALINIŲ
BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ KIEKIO VERTINIMO ATASKAITA (2015 M.)***

2016-01-19

(pildymo data)

Klaipėdos regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas

(Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno pavadinimas, adresas)

Klaipėdos

(komunalinių atliekų tvarkymo regionas)

Palangos miesto

(savivaldybė)

2015-01-01 iki 2015-12-31

(laikotarpis, už kurį teikiama Regioniniuose nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalintų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo ataskaita, ir ataskaitos teikimo data)

Eil. Nr.	Pašalintos biologiškai skaidžios komunalinės atliekos	Atliekų sąrašo kodas	Atliekų biologinis skaidumas, %	Pašalintas biologiškai skaidžių komunalinių atliekų bendras kiekis, tonomis, t	Pašalintas grynas biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekis, tonomis, t
1	2	3	4	5	6
1.	Mišrios komunalinės atliekos	20 03 01	55,8 55,6 49,1 46,1 51,65 vidurkis)	-	-
2.	Atskirai sąvartyne pašalintos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos				
3.	Popierius ir kartonas	20 01 01	100	-	-
4.	Drabužiai	20 01 10	50	-	-
5.	Tekstilės gaminiai	20 01 11	50	-	-
6.	Mediena, nenurodyta 20 01 37	20 01 38	100	-	-
7.	Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos***				
7.1	Turgaviečių atliekos	20 03 02	50	-	-
7.2	Gatvių valymo atliekos	20 03 03	50	-	-
7.3	Nuotakyno valymo atliekos	20 03 06	100	-	-
Viso:					-

* Ataskaitoje pateikiamas komunalinių atliekų tvarkymo regionui priklausančios savivaldybės, kurios atliekos šalinamos to regiono nepavojingųjų atliekų sąvartyne, pašalintas komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis (teikiamų ataskaitų skaičius priklauso nuo savivaldybių skaičiaus komunalinių atliekų tvarkymo regione). ** Naudoti Regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamų mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo ataskaitos (Tvaros aprašo 1 priedas) 7 eilutėje nustatytą visų biologiškai skaidžių atliekų kiekį (procentais, %). *** Nurodyti kitas regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamas komunalines biologiškai skaidžias atliekas, atliekų sąrašo kodus, atliekų biologinį skaidumą (procentais, %), pašalintą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendrą kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu), pašalintą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų grynąjį kiekį tonomis, t (trijų skaitmenų po kablelio tikslumu).

Regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno operatorius ar jo įgaliotas asmuo (pareigos, vardas, pavardė, parašas)